

Vyélet

Az ifjú katolicizmus folyóirata

EGYETEMI KÖNYVTÁR
SZEGED.
FOLYÓIRATOK

Tartalom:

P. Horváth Sándor írásaiból. — Balla Boris: Ami hat és ami nem hat. — Ikvay Pfeiffer László: Moszkvai Kafakomba. — M. Gullagh: A keresztényüldözésekről. — Possonyi László: Jacques Maritainról. — Jacques Maritain: Művészet, bölcelet, Isten. — Reményi József: Mit adhatok a csontváznak (vers). — Cottely István dr.: Valutaper, világnézet. — Schütz Antal gondolataiból. — Tamás Lajos: Tifanic (vers). — Dénes Tibor: Megállottam Paál László képei előtt. — Reményik Sándor: Krixkraxok (vers). Havas Vilmos: A munka az Egyház felfogásában III. — Rónay György: Bölcsék halladája (vers). — Ágoston Julián: Ó ha a tavasz (vers). — Esterházy Lujza: Felelősek vagyunk nemzetkisebbségünkért! — Kiss Jenő: Egyedül (vers). — Rejőd Tibor dr.: A gondolat és a tett. — Mészáros Árpád: Egy új falumozgalom elé. — Siklóssy Imre: A tanulóifjuság szemzögéből. — Márton Áron mondja. — Andrew P. Jacobs: Modern nevelés régi elvekkel. — Reisinger Frieda: Új iskola — régi iskola. — Róma szava — Ifjusági — gazdasági — kulturális — szociális — pedagógiai (Világosság) kérdések szemléje. — Könyvek — Írások. — Karikatúrák. — Szerkesztői üzenetek.

18.

1933

július
auguszt

II. év

7. sz

Ára 4

AZ ÚJ KATHOLICIZMUS FOLYÓIRATA

szociális és világnézeti folyóirat

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Budapesti szerkesztő:

Czakó József

Budapest IX.

Ráday u. 43-45.

Prágai szerkesztő:

Sinkó Ferenc

Praha-Pankrác,

Husová u. 8.

Erdélyi szerkesztő

Venczel József

Cluj-Kolozsvár.

Str. Universitii 10

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:
Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.
Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

SZERKESZTŐSÉG:

KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szellemi részét érintő levél, érdeklődés, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓ HIVATAL:

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kč, 6 pengő, 180 leu. Egyes szám Ára 4 Kč.

Figyelem!

Megjelent!

Új Élet könyvei:

1. szám

SPESZ SÁNDOR DR. főiskolai tanár nagy
220 oldalas tanulmánya

Okkultizmus és csoda

cimen.

A könyv eddig német, olasz és szlovák nyelven jelent meg, ezt az aktuális, mindenkinek érdeklő munkát a magyar közönség részére az Új Élet tette hozzáférhetővé.

A könyv ára csak:

kötve 25.— Kč.

fűzve 20.— Kč.

Tárgyalja az okkultizmus mibenlétét, összes jelenségét, a spiritizmust, Konnersreuti Neumann Teréz esetét, ír a kassai csodagyerekekről Ivancso Imréről stb. stb.

Rendelje meg.

Mindkét könyv kapható kiadóhivatalunknál

Rožňava—Rozsnyó, Fő tér 4.

2. szám

KOSSÁNYI JÓZSEF a fiatal szlovenszkói magyar költő legújabb kötete az

Éjjéli kiáltás.

A fiatal költő, akire *Mécs László* hívta fel a szlovenszkói irodalmi élet figyelmét a magyar falu humuszából nőtt ki s ennek a magyarföldnek fájdalmát, örömét éneklé meg verseiben.

A könyv ára:

15.— Kč.

Rendelje meg.

ÚJ ÉLET ————— 7. SZ.

*M*egállapíthatjuk, hogy senkitől sem tagadható meg egy olyan életszínvonal, amelynek az erkölcsös, erényes élet megvalósíthatásának előfeltételét kell képeznie. Ez azonban csak olyan társadalomban lehetséges, amelyben a javak elosztása az aktív, keresztény élet megalkuvást nem ismerő törvényei szerint történik, amelynek minden egyes tagját tehát a szociális igazságosság felelősségteljes szelleme tölti be és hatja át. Ott, ahol sok embernél a legminimálisabb életfeltételek hiányzanak, kétségtelen, hogy a társadalom korhadt és erkölcsileg életképtelen. Ugyanakkor azonban be kell látnunk, hogy a nincstelenség elégedetlensége korántsem lehet mértékadója egy társadalom megítélésének és elvetésének. A szociális igazságosság törvényeinél fogva a szegényeknek éppen úgy vannak kötelességeik, mint a gazdagoknak és ezt elsősorban munkásságukkal és igénytelenségükkel kell nyilvánítaniuk. Egyik fél sem nélkülözheti az erényeken felépülő életelveket, amelyek nélkül szociális újjászületés nem képzelhető el. Nem a gazdagság a legnagyobb földi jó és nem a szegénység a legnagyobb földi rossz. A legnagyobb földi rossz az elégedetlen lelkület, a soha semmiképpen ki nem elégíthető birtok- és tulajdonvágy — a legnagyobb földi jó pedig a szabad lelkület, amely a földi javak iránt csak annyiban érdeklődik, amennyiben azon lelki javak megszerzéséhez segítenek és azokat felhasználva, a teljes lelkiség kifejlődését lehetőségének egy eszközét látja.

P. HORVÁTH SÁNDOR.

Ami hat és ami nem hat. —————

Balla Borisz.

El tudnám nézni ezt a meghívót napokig. Szinte kegyelettel merengek szembe vele; ilyen pliocén-korszakbeli meghívókat, az őseleteknek ezeket a csodálatos kuriózumait ma már csak nálunk, magyaroknál találni. Egy, majdnem perveznek nevezhető, büszkeség fog el. Mi az egész világ ellenében is ilyenek maradtunk szellemben, felfogásban, mindenben. . . s akinek nem tetszik, vándorolhat kifelé. Az előadást — olvasom az aranykeretes, merítétpapirosu meghívón — megtartja öméltósága X. Y., ez és az, emez és amaz, az N. és a D. rendek tulajdonosa — két egész sor cím. S az előadás tárgya — no, mi lehet ilyenkor az előadás tárgya, aranykeret, öméltósága, rendjelek és két sor cím után? Nos, mi? Elárúlhatjuk:

azonban vicclapok nem vehetik át. „Krisztus mint kivezető út a krízisből” — áll ugyanezen a meghívón. Szeretném ezt a „keresztény” dokumentumot elküldeni Schreiber berlini, Verdier párisi és Burne westminsteri érsekeknek; biztos vagyok benne, hogy közzétennék saját papjaik és hiveik előtt, mint kiáltó dokumentumot, mint elriasztó koronapéldáját egy olyan fari-zeus, ál-keresztény szellemnek, mely legkitünőbb ellenszere a kereszténység terjedésének s amely a tömegeket ma már szinte korbácsütésekkel kényszeríti, hogy messze fusson, ellentétes világnézetek karjaiba. Hová ejtették bizonyos uraink az eszüket; nem látják, mi készül itt most a világban és nem ijednek meg attól, mi lesz nemsokára a sorsuk? Ugy emlékszem, Pinard de la Boulaye atyáról hallottam mesélni most Párisban, hogy amikor fölmege kopott, rongyos reve-rendájában a Notre Dame vagy a Trinité szószékére, amelyek körül a mai Páris tízezres tömegei szoronganak, egy készülő, új világnak előszelében fürödve, az évezredek krisztusi rész-*nek* figyelmeztetéseit hallgatva, amelyeket ez az egészen új, Lacordaire-hez hasonló papfípus valami őskeresztényi hévvel sugároz a tömegek, a készülő új világ s egy készülő új, *valójában* keresztény társadalom víziója elé, akkor a szónok majdnem mindig így kezdi: „Nyomorúlt senki és semmi vagyok s méltatlan azoknak az igazságoknak elmondására, amelyeket nektek most el szeretnék mondani. . .” Itten nincsenek öméltóságok, arany meghívók, nincsenek diszruhák és rendőrök s vannak tízezres tömegek. Puteaux, Billancourt, Saint Denys-la-Rouge és a Bagnolet kommunistái azonban eljönnek s hallgatják azt a szónokot, aki mélyen meghajol — nem az öméltóságák — de a szegény, név nélküli nyomorúttak előtt, akikben ez az új papfípus a szegény Krisztust tiszteli.

Arról, ami hat s arról, ami nem hat, gondolkozom: a föltételek azonban az új korrallal együtt változnak. A kereszténység most függőleges vonalban terjed, felülről lefelé, a külsőségekből a szeretet és a szociális igazság mély tárnáit nyitva meg; elmélyül s elébe megy ennek a félelmetes népvándorlásnak, amely ma szintén függőleges vonalban történik, alulról fölfelé az alsóbb néprétegeknek fölfelé való törekvésének már ellen nem állható, geizirszerű nyomásában. Ha a tömegek napvilágra érkeztek s itt találunk minket még mindig, henye gögben sütkérezve, egyedül a hatalmasoknak lakájaként s mint a kereszténység pojácái, darálva a ma már külsőséges, hatástalan frázisokat, úgy minden régi értékkel együtt el fognak törölni minket a föld színéről. Ha elébük megyünk, felülről lefelé, a bányákba, ahonnan most titokzatos jeleket adnak le, melyek azt jelentik, hogy ők: *vannak és jönni készülnek*; amennyiben elébük megyünk, mi vezethetjük őket napvilágra — ezt cselekszik most a Pinard de la Boulaye atyák, a Pierre Lhande-ok, a Muckermannok, az amerikai fox atyák, a magyar Csávossyk, Tornyosok, Kriegsau Emilek, Vértesi Frigyesek, Oslay Oswaldok és Széchenyi György grófok, a karmeliták az Angyalföldön s a Kis István lelkészek Kispesten.

Még mi is, akiknek aránylag jól megy a dolgunk, akiknek az élettefjéből jut annyi, hogy abból olykor az élet fejszín-fölöslege, a kultúra, az utazás, a műélvezet, az álmodozás szépségei képződjenek, még mi is, akiket milió vagy átöröklés, egzisztenciális védőbástyák és neveltetés fogékonytá fettek az élet külső vonalainak, a tradíció, a külsőségek szépségeinek becsülésére, még mi is radikális változáson estünk keresztül. A korszellem kémiai folyamatai átjárnak mindenkit és mindent. A régi érték vegyületek szétbomolnak. Azok az elemek, amelyek az új ítéleteknek, a világról és a társadalomról való új értékmérőknek szintézisét fogják képezni, nem hasonlíthatók a régiekhez; hogy ugymondjam, az új világlélekben a savakból sók és a sókból savak lesznek. Ha harminc évvel előbb születtem volna, ugy lehet, hogy nagyobb hatással lett volna rám most az einsiedelni apáság temploma, ez a dísz-kolosszus, a halmozott hatás-orgia, a tömérdek arany, márvány, a császárok és királyok, biborosok és püspökök képei, a formáknak és vonalaknak egész barokk-extázisa, egy méltóságfeljes, tradícióktól dermedt, súlyosan szép levegő. Most, hogy így visszagondolok az egészre, látom magam ott ténferegni, mint egy új kor egészen, egészen más gyermekét, kissé idegenül s közönbösen. Keresve valamit, amit nem talállok; az anya emlőjét keresi így a gyermek, a meleg, tiszta, hangtalan, szerény, örök és igaz életet. Csak az, ami örök és az, ami igaz; csak az, ami *mindenkié*, császároké és vak, öreg koldusasszonyé egyszersmind — csak az, és egyedül az tud hatni. Így Einsiedelben is az Oltáriszentség adta a közös nevezőt, egy szóflan, szerény, örökké megalázott és elfelejtett Krisztus — a császárok és királyok márvány gögijében és hideg, láthatatlan arany-sleppjének szelében. S az új papok, klerikusok és új noviciusok közül csak azokra néztünk szeretettel, akik a zarándokok tömegét kalauzolták, akik alázatosan tudtak beszélni a „néphez” s ahhoz a nép él tud jönni . . . Az ilyen templom-típusokban ide-oda bámulok, nézem a főoltárt s az apsis mennyezetet; százfelé szakad ezekben a díszmuzeumokban minden; mindegyik rész külön akar élni és hatni, gazdagságával folakszik, kacskaringós vonalakban beszél önmagáról, nem Krisztusra, de az *adományozóra*, ennek „előkelőségére” és „gazdagságára” akar emlékeztetni, a hiúság belopódzik, fölkuuszik a kacskaringókon, stukkók és freskók színén s széfferpeszkedik az arany és márvány vastag tömbjein; itt jól érzi magát és emberi ösztönökön hizik; megzavarja azt az atmoszférát, amely a centrumból, az örök szeretet központjából, az Oltáriszentségből árad felénk. S mindig az anfitézisre kell gondolnom ilyenkor. Harding szent Isvánra és Szent Bernátra, akik soha nem kedvelték az aranydiszeket templomaikban. S a mai lille-i karmelita-kolostorra, ahol olyan egyszerű, nemes és szinte komoran „nem e világból való” levegő árad már, a modern templombelsőknak, az égien tiszta, egyszerű, hivalkodásnélküli, kissé anyagtalan és spirítualizált gyermek Jézus- és fáj-

dalmas Máriaszobroknak az a világa hallgat és gondolkoztat, amely az új kornak, az új lelkiségnek, egy új keresztény társadalomnak levegője, hallgatása és gondolata. Az „arany meghívók” világa után — a Quadragesimo Anno; a dagadt, testes, külsőséges és kacskaringós anyagiasság után — az újjáéledő misztika, a befelé való egyszerűsödés, a lényeges dolgok mélyvizének világa. Értékelni tudjuk a barokkművészetet s nagyrabecsüljük ennek a kornak szobrát is; Bellini szeráfi Szent Teréze éppen barokkszellemének hullámjain lendíti lelkünket az ég felé. De a barokk-*mentalitás*, mely ma hamisan és csak forzaiban vegetálhat, át kell hogy adja helyét az új léleknek, egy új tekintély-elvnek és új formának is, mely ugyanakkor, hogy kollektív és személytelen, spirituálisabb és egyszerűbb. Frakkok, lakájok, érdemrendek után — Krisztus a külvárosba megy; ferjed a Pierre Lhande, a sátorépítő papok és a tüdőbeteg kommunistákat gyógyító Devigny abbék világa . . .

S most, egy hosszú út végén, másodszor jufottunk el Valsainte-be, oda, ahol már csak angyalok és felhők, Isten nagylelkű szegényei és maga Isten társalognak egymással; s ahol most másodszor is elszégyeltem magamat, hogy egyáltalán kereszténynek *merészelem* nevezni magamat. Másfél éve e sorok írója hosszasan beszámolt itt, ennek a lapnak hasábjain a karthauziak „Urbs Jerusalem”-éről, arról az égi városról fent, a svájci havasokban, messze fölötte minden kicsinyességnek, önszeretefnek és stréberkedésnek, ahol az örökké valóságnak és az igazi szeretefnek arisztokratái, a Dom Gérardok és a Dom Jean Baptiste-ok vezekelnek szakadaflanul éreftünk, ömlesztfik szakadaflanul a kereszténység legtisztább vizeit s közvetítik misztikus úton a Sancta Trinitas kegyelmeit egy világra, amely most születik újra, keresi az új formáikat s ahhoz a tartalmát. „Auprés de la réaltité divine et en comparaison de Dieu, présent en nous: nous ne sommes pas méme des ombres” — mondja ott fent Dom Jean Baptiste, aki milliomos szüleinek vagyonát hagyta ott, hogy egy korban, amelyben milliók éheznek, vezekeljen s imádkozzon ezért a korért s a benne szenvedő lelkekért. — „Ahhoz az égi valóságához: Istenhez képest, mely *bennünk* van, mi még csak árnyak sem vagyunk . . .” Aztán hazajön az ember s talál egy meghívót öméltóságától. Ez is Krisztusról beszél, az is. Ez is kereszténységről, az is. Van, ami hat s van, ami nem hat.

A szegények ássák az aranyat és a szegénytől tagadják azt meg; meztelen embertársad kiált hozzád s te azon töröd a fejedet, hogy milyen márvánnyal borítsad be palotád talaját; kenyeret kér embertársad s a te lovad aranyablát rág; gyűrűd gyémántjával egy egész nép életét menthetted volna meg; aranytól ragyogtak palotáitok oszlopjai és Krisztus meztelenül és éhezve hal meg ajtótok előtt a szegény koldúsban.

SZENT AGOSTON.

Ez az igazi szocializmus: a szegények kiható s minden téren érvényesülő szeretete.

PROHÁSZKA OTTOKÁR

Hősök.

Moszkvai katakomba.

Ikvay-Pfeiffer László.

Az apokaliptikus Dnyeprosztrój dolgozik, bűgása messzire elhallatszik, az a jellegzetes bűgó villanyhang. Dohognak a dinamók, fénylenek a rézdrótok, a munkatermek faláról Lenin jellegzetes, cinikus fatárfeje néz rád azzal a fürkésző, ferde-metszésű, ravasz szemével. A nagy szovjet-csatorna is megépült, mely összeköti a Keleti Tengert a Fehér Tengerrel. A végfelenhorizontú, melankolikus orosz puszták — elfűntek. A melankóliát felváltotta a sachlichkeit: traktorok éhes foga vág bele a dús fekete televénybe. A muzsik levetette régi gúnyját és kék munkászubbonyt öltött. Vonatok fütyülnek, zakatolnak, minden él, mozog, épít dolgozik.

Keleten az új építő kultúra járni tanul. Már tizenkét éve. És ez a néhány esztendő Oroszország arcát teljesen átalakította. A múlt gyökeresen át van kollektívva értékelve, csak még itt-ott kísért a régi orthodox templomok bizarr-sziluetttá, piffroreszk hagyma-fornyaiban, de ezeken is az ikonok helyén nagy cirillbetűs tábla hirdeti, hogy kolhosz-központ, vagy cipőműhely működik bennük.

Ebben a miliőben és körülbelül ilyen impressziókkal léphetett ki a moszkvai Idegenforgalmi Iroda kényelmes autókarijából mister Cullagh, hogy megfekintse — mondjuk — Lenin bebalzsamozott holttestét a Vörös téri mauzoleumban és miközben a dollárleső cicerone a bemagolt, napjában tízszer elmondott patetikuss és szinte polgárian giccses mondókáját darálta a szovjet-ereklyéről, fele-felefüzdelve dialektikus materializmussal és a szovjet egyéb exotikumával, hogy az a néhány spleenes amerikai missis tisztelettel vegyes hiszterikus borzadályal nézzen rá (ez olyan, a kollektív emberhez nem méltó polgári póz volt, mint mikor a pesti jampec a Váci utcán szemére igazítja a monoklit) — szóval ez alatt mister Cullagh körül néz kissé, sétálgat, érdeklődve nézi az embereket. Szeretne velük szóbaállni, de mind oly bizalmatlan, végigméri és elsietnek mellette. Csak egy fiatal, szimpatikusarcú munkás néz feléje barátságosan. Megszólítja angolul, bár nincs sok reménye, hogy választ kapjon, de nagy csodálkozására a fiatalember felel, ha nem is angolul, de franciául. Most már jobban szemügyre veheti új ismerősét: kiéhezett, vézna alak, a szeme alatt mély árkok, az éhség és nélkülözés barázdái, olajfoltos munkászubbonya csak úgy lóg rajta, otromba cipője hangosan kopog, amint mister Cullagggal egyik csendes mellékutca felé tartanak. Mégis a lelkeségnek valami megmagyarázhatatlan finomsága, nyugalma árad egész lényéből. Amint kidolgozott, durva keze ügyetlenül nyúl a feléjefarított cigarettafárca felé, egy pillanatra megrázkódik, mikor M. Cullagh óraláncán megcsillan a kis aranykereszt; szétnyílt, éhes pupillával szívja magába a ritka látványt, míg a kabát visszacsapódó szele el nem takarja előle ezt a revelációt.

Gyenge pír önti el arcát — elnyűtt, vézna feste nem tud több vért az arcába hajtani. Míg a cigaretta meggyújtásával van elfoglalva, lopva körülnéz nem vette-e valaki észre előbbi nagy élményét, majd mikor erről kétségtelenül meggyőződött, mélyen tüdejére szívja az illatos füstöt, hogy minél teljesebben élvezni tudja minden ízét annak az idegen világnak, ahol az emberek — keresztet hordanak az óraláncukon. Alig veszi észre, hogy beérték már a piszkos, sötét mellékcúcba és hogy mister Cullagh megérintette a vállát egy invitáló mozdulattal egy korcsma felé mutatva. Nem ellenkezett. Beléptek a pálinkaszagú, füstös helyiségbe. Kamaszos zavarral foglal helyet, fél, hogy feltűnik a korcsma közönségének, hogy szovjetalattvaló létére külföldi kapitalistákkal barátkozik. Az az érzése, hogy mindenki őt nézi. De a korcsma gyér közönsége ügyet sem vet rá, gondoskodott erről a vodka, az Új Oroszország opiuma, mert a másik „opium” — filos. Az átértéklés tehát még sem volt teljes, a dialektika nincsen konzekvensen végrehajtva, mert ez a lebuji-korcsma nem változott: az elsodort

Új katakombák!

M. Cullagh szovjetoroszországi utazásának élményeiről így ír a »Keresztényülözés« c. munkájában:

„Oroszországban csak egyetlen szeminárium van, mivel azonban csak titokban, a törvény rendelkezése ellenére működhetik, részletesebben nem ismeretem, csak annyit, hogy lakói hivatalosan mint mezőgazdasági munkások szerepelnek. Egy alkalommal szóba elegyedtem egy 18-19 éves becsületes kinézésű, rongyosuhájú, kiéhezett fiatalemberrel, aki elárulta nekem, hogy a katolikus egyház diakonusa, másszóval azon fiatal emberek közül való, akik most Moszkvában a papi pályára készülnek. Xörülményeik nagyon hasonlóak azokéhoz, akik Rómában Marcus Aurelius idejében készültek a papi hivatásra. Ezek a »theologusok« csak éjszaka szentelhetik magukat tanulmányaiknak, mert nappal mint szovjethivataltokok, gyári munkások, vagy mint szabók, kereskedőségek, vagy gyakorlatban egyszerű munkások dolgoznak. Közösen élnek, közösen imádkoznak, de nagyon vigyázva kell imádkozniok, mert működésüket a törvény szörnyű szigorral sújta és Moszkvában a szemfüles szovjeiügynökök nagyon ébren hallgatónak, nem csendül e fel valahol az ima hangja. Hogy tulajdonképpen hogyan dolgoznak, könyvek világítás, fűtőanyag nélkül — érthetetlen előitem.

örök orosz Marmeladov és a többi szörnyű Dosztojevszkij-típus íftmaradt, csak a külsőségek mások: a kazáni Szűz szobra helyén — amely előtt régen mécesét égetett a korcsmáros — most Lenin képe függ.

Miután a fiú a csajovnyikokat sajátkezüleg megtöltötte — mert íft ez így szokás — és mister Cullagh elé tette a párolgó csáját, ösztönszerűleg körülnézett majd suttogó hangon elkezdett beszélni:

— Monsieur, ön bizonyára nem is sejtí, kivel ül most Moszkvában egy asztalnál — és közelebb hajolt M. Cullagh-hoz — Iván vagyok, a katolikus Anyaszentegyház diakonusa.

Leirhataflan hatással voltak ezek a szavak mister Cullagh-ra, alig tudott szóhoz jutni, csak hirtelen mozdulattal

megszorította Iván kezét. Ha hiszünk a spengleri „egyidejűség”-ben, úgy ez a jelenet egyidejű Diocletianus korával, mikor a keresztények a porbarajzolt halról — a kereszténység szimbólumáról — ismertek egymásra és köszöntek csendes Pax Christivel. Ez a kézfogás is ilyen szavak nélküli modern Pax Christi volt ebben a füstös, piszkos moszkvai lebujban, mely számunkra most katakombává szépült.

— Uram, leírhatóan a mi szenvedésünk — füzte tovább szavait Iván, a moszkvai diákonus, miközben szemében csodálatos fények gyultak ki — nappal mint mezőgazdasági, ipari munkások, szovjethivatalnokok dolgoznak, csak éjszaka tanulhatunk és gyűlhetünk össze közös imára abban a teremben, ami különben „Könyvtár” (nekünk kápolna!) A könyvszekrények mögött van az összeállítható oltár, amit minden este felállítunk és a hajnali mise után megint összecsucunk. A ház, amiben lakunk, hivatalosan mint ifjúmunkás-otthon szerepel. A vezető-tovaris — és itt a fájdalmas vonások ellágyulnak — pap, Monseigneur D’Herbigny szentelte fel néhány év előtt. Nappal terembiztos a moszkvai kollektív cipőüzletben és olyan jó, mint egy szent! Ő önt belénk reményt és kitartást, mikor már-már azt hisszük, hogy nem bírjuk ezt a reffenetes hajszát, a sok nélkülözést, a fárasztó testi munkát és az éjjeli tanulást. Multkor is mikor elájultam az éjszakai ima alatt, ő volt, aki testileg, lelkileg életet vert belém, aki elhozta a vacsorarészét nekem. Most is előtttem van, mikor csapzott hajam kisimítja, rámnéz azzal a komoly, mély szemével és azt mondja: „Iván, kitartást — Krisztusért!” és aznap éjjel énértém imádkoztak a kápolnában . . . Nagyon-nagyon kell vigyáznunk, mert a Cseka emberei mint a véredek szaglásznak a főmjénűst után, egy szempillantás, egy mozdulat elárulhat bennünket. Multkor mikor Dimitrij testvért, aki kint dolgozik a kolhosz-tractorra a szántóföldeken, a mi madárdalos, tavaszi orosz pusztánk úgy meghatotta, hogy megfellelkezett magáról kezét összekulcsolta — mindjárt észrevettké. De a munkavezető egy gúnyos megjegyzésével és gyalázatos káromkodásával sikerült megúsznunk a dolgot. Pedig az ezt követő napokban mindenre el voltunk készülve. Bármelyik pillanatban felfedezhetnek és akkor végünk. És a hóhér csupa fiatal, vad georgiai és tatár legény, akik állatian megkínóznak minden szerencsétlent, aki a kezük közé kerül. Isten kezében vagyunk! Ha Ő akarja, elvérzem Érte — ezeket az utolsó szavakat oly átszellemült nyugalommal, póznélküli lelkese-déssel mondja, hogy misér Cullagnak fel kell kiáltani.

— Hisz maguk hősök, a XX. század legnagyobb heroszai!

— De ne gondolja — vág közbe Iván — hogy mindezek után boldogtalanok vagyunk, mi tudunk vigak is lenni — és itt fáradt mosoly jelenik meg az arcán, ami egy pillanatra feloldja azt a két fájdalmas, mély barázdát, ami az orrától a szája alá húzódik és ami oly fáradt szenvedő kifejezést ad arcának. Sztjepán testvért (méltó a nevéhez, oly bátor és szent, mint védszentje, a vértanú!) nagyon szeretik a tovari-

sok, mert ő a legvígabb, legfréfásabb, mindig mosolyog meg énekel, ami olyan mint a napsugár ott a gigászi gépek őrlő ritmusa mellett. A hajnali misén is ő énekl legszebben a gregoriánt, olyan a hangja, hogy ilyenkor azt hisszük, hogy nem is vagyunk a földön, ahol csak gép és munka, rettegés, éhség meg káromkodás van. És ilyenkor olyan végtelen boldogok vagyunk, úgy szeretünk mindenkit: a mi szegény boldogtalan Orosz Anyánkat, a káromkodó munkásokat, a durva és bizalmasan muzsikot, sőt még a munkavezetőt is, akikhez nekünk kell majd elvinnünk az Ő igéjét, nekünk kell elszórnunk egy új világ csiráit.

Már régen besötétedett, a korcsmában már csak ők ketten ülnek a pislogó olajmécses kis fénykörében és hallgatnak. Iván feltolja zubbonya újját, hogy megnézze hány óra. Készülődnek. M. Cullagh is előveszi az óráját, a kis kereszt megzörren, Iván szeme megint rátapad, hálásan megsimogatja szemével, mert ez az a jel, ami mint az őskeresztények porbarajzolt hala összehozta őt mister Cullagh-gal és ez az este még soká fog élni benne, talán élte legérdekesebb emléke lesz. Mikor kiléptek a korcsmaajtón szomjasan szívták magukba a friss levegőt. A sötét kis sikátorban alig égett lámpa. Némán bandukoltak egy jobban világított utca felé, ahol Iván eligazított a Cullagh-ot hoteljába és elbucszúztak. Kézfogásukban annyi melegség volt: Nyugat katolicizmusának biztató, féltő ölelése Kelet zsenge, rügybeszökő katolicizmusával. Elváltak. Iván durva bakancsa hangosan kopogott a kihalt utcán, az égre nézett, ami csillagos volt; Stella Matutina mondta magában és boldogan gondolt a completoriumra, mert ma a Vezető az ő szép, komoly, érces hangján a Szűzanyáról fog beszélni! M. Cullagh megborzongva gondolt a fényes soupée-ra, ahol megint annak a kövér hollandusnak unalmas elbeszéléseit kell hallgatnia nagyszerű délafrikai üzleteiről, meg a vastaghangú német iparmágnás kétértelmű vicceit és szerelmi kalandjait — mikor neki folyton a mai este jár az eszében, Iván, a diákonus és a „moszkvai katakomba” és ha az angol jazz rázendít a „My golden sweetheart”-re neki majd Sztjepan jut eszébe, aki ma este a Stella Matutina-t énekl. És érzi, hogy égetni fogja a szmoking, iztelen lesz az hors d'oeuvre, savanyú a cokctail, ha arra gondol, hogy talán ugyanakkor alig egy kilométerre tőle mátyrok imádkoznak — modern hősök.

*
*
*

A Dnyeprosztrój és Lenin-mauzoleum árnyékában katakombák keletkeztek, ahol az őskereszténység újjáéledt mátyrjaival, hőseivel, rajongásával és önfeláldozásával. Egy eszme, amelyik kétezer év után is hősöket tud inspirálni győzni fog azok felett, akik a hősiességet tudatosan kiküszöbölték. Mert lélek, önzetlenség, szeretet olyan reális adottságok, amikkel számolni kell, mert semmibevevésük rossz taktika, ami megbosszulhatja magát. Ezeket rendeletekkel elförölni nem lehet, ez épp olyan volna, mintha valaki azt állítaná, hogy a gyomor nem létezik, fikció. És ezen fog a szovjet elbukni, nem a

kapitalista államok offenzíváján, vagy bojkottján, nem mert a francia forradalom eszméinek alapján álló polgári liberalizmus gerinctelen és gyenge — neki sincs tömegeket évezredekig megmozgató, hőöket nevelő ereje, mert szintén negligálja vagy legfeljebb csak színleg, tömegfékező maszlagként használja a keresztény eszméket — és pillanatnyi haszonért, miúgyantén fel képes áldozni. A Vörös Rém a kereszténységen fog elbukni, azon a *végzetes hibán*, hogy a hegeli dialektikát nem merte százszázalékosan alkalmazni: a polgári liberalizmus durva materializmusával szemben elmulasztott szélső spiritualista alapra helyezkedni és ezzel maga dobta el magától azokat a fegyvereket, aminek birtokában a kereszténység fogja a végső harcot megnyerni. Minden jel arra mutat, hogy most is — immár harmadszor — megint a *kereszténység fogja megmenteni a nyugati kultúrát* a fenyegető keleti barbarizmussal szemben. *Ereje*: az *lvánok* és a *moszkvai katakomba*, a lélek superioritása az anyag felett, vagy ahogy az ő ideologusuk nagyon találóan fejezte ki: „*a lelkek mélyén élő Krisztus*”.

(Newyorker.)

Ahogy Amerika látja.

Az európai adósok: „És most jó öreg Uncle Sam, elengedjé-e tartozásunkat?!”

Művészet, bölcselet, Isten.

Jacques Maritain.

Jacques Maritain a párisi Institut Catholique filozófiái székének tanára és nemrég töltötte be ötvenedik évét. A thomista filozófiának legaktívabb művelője és újraélesztője ő ma Franciaországban. Nem csak szemináriumok és szakemberek számára dolgozó tudós, hanem sikerült a legezoterikusabbnak hitt bölcselet számára a profán publikum körében is hívőseredet toboroznia, sikerült neki a skolasztiikát belevinnie az életbe és az érdeklődés középpontjába állítani: Ez az aszkéta életű tudós — meudoni házában, kis házikápolnája van, ahol a francia és az európai intellektuális életnek sok kiemelkedő tagja keresztelkedett meg újra addig semmibevert hitében — olyan művésze tollának, olyan ismerője korunk kulturájának, tudományának s politikájának s, hogy bölcseletével forrongó világunk minden kérdésére biztos feleletet ad a keresőnek.

Leginkább Franciaországban található meg a bölcseletnek ez a leszűrődött kiegyensúlyozott, rációt és hitet összeegyeztetni tudó fajtája. Igaz az élő nyelvek közül is leginkább a francia alkalmas a hajszfáfinom distinkcióknak s a metafizikai imponderailiáknak olyan világos kifejtésére, amikkel Jacques Maritain hidat ver a legelmélyedtebb tudomány és a gondolkozó profán tömegek közt. Maritain minden sikere — szellemi életünk jobb jövőjének egy-egy előrevetett sugara, amikor mai zűrzavarából kiemelkedve, tudomány és művészet, politika és erkölcs ismét meg kell majd találják azt a közös bázist, amin állva, tényleg az emberiség javán dolgozhatnak. Mintahogy a Középkorban a theológia volt az a legfőbb tudomány, amely előtt a gondolkozó fők meg tudtak hajolni, Jacques Maritain is tömegek lelkében dolgozik ma, hogy hozzájáruljon a széthulló világ erőinek reintegrálásához.

Jacques Maritain is sokféle keresésen, ingadozáson, szellemi befolyásoláson ment keresztül, amíg, *mert igaz*, egyszerűen visszatért Aquinói Szent Tamás bölcseletéhez. Fiatalkorában különösen a bergsonizmus hatott rá, amelynek aztán metsző kritikája adta *La philosophie bergsonienne* címen. Ezekben a kereső években sűrűn érintkezett Franciaország „uralkodó intellektuális” rétegeivel, de tudományuk töredékességét megismerve, hamarosan jobban kezdték érdekelni a szentek, mint a filozófusok. Az Egyházba való visszatérését a thomizmusnak, mint egyetlen igaz filozófiának felismerése segítette elő. A revelációszerű megismerés folytán egyszerre biztos egységbe forrt minden eddigi tudása és sejtése és *Antimoderne* címen nemsokára megírta azt a művét, mely nevét világhírűvé tette.

A thomizmus kollektív és emberi, tehát örökérvényű jellegéből indul ki. Csak a mai téves modernizmussal szemben hirdeti az antimodern jelszavát, azzal a modern filozófiával szemben, melyet intellektuális barbarizmusnak nevez, mivel a multat lerombolva, bázistalanul akart az örök kérdések megfejtéséhez hozzáfogni. Különbösen szívesebben nevezné filozófiáját ultramodernnek, mivel az: örökké érvényes filozófia s így a jövő filozófiája is. Az általa kárhozott modernizmusnak megindító Luther, Descartes, Rousseau és Kant, de különösen Descartes, aki az embert tette meg középpontnak Isten helyett. **A modern filozófia és ezzel a modern ember csődjét az idézte elő, hogy ezek a filozófusok nem az igazságot, hanem a rendszert keresték.** Ez a filozófia részleteiben ugyan sokszor rátalált az igazságra, de mert nem tudott hinni: az egész és szétörhetetlen igazság nem lehetett birtokává. Az egység, amelyben a világ szétzilált és önmagukat emésztő erői újra egyesülhetnek, csak Istentől jöhet. Ezt az egységes filozófiát pedig egyedül a thomizmusban találjuk meg.

Amikor azonban Maritain a Középkor filozófiájához való visszatérést hirdeti, **nem magát a Középkort, hanem annak lelkét és alázatos szellemét akarja visszahozni.** Megállapítja az emberi tudomány végességét és hogy tudományunk az emberi fogyatékoságán csak a *kinyilatkoztatás segít.* *A végső nagy kérdésekben ez adja meg az irányvonalakat. Eppen ezért a modern tudomány csak akkor lehet majd jóhiszemű, ha megfürdik Lourdes szellemében.*

Elképzelhető az a felzúdulás, amit ezek a kijelentések a szkepticizmus és a darwinista evolucionizmus virágkorában keltettek. De Maritain biztos rendszerű filozófiája kiállott minden ostromot. Egymásután írja műveit, amelyek résnélküli

filozófiai egységben ragyogják vissza a skolasztika örökérvényű rendszerét és táborra úgy a szakemberek, mint profán elit körében állandóan növekvőben van. „Szent Tamásról, mint a mai kor apostoláról“ ír. *Trois réformateurs* című kötetében tovább építi rendszerét Luther, Descartes és Rousseau profiljain keresztül. *Art et scolastique* című művében a művészet, a hit és a filozófia határvonalait és cselekvő területeit állapítja meg. De tovább építi filozófiáját korunk életének többi összetevőjére vonatkozólag is, *Primauté du spirituel* című kötetében, mely Nyugateurópa katolikus ifjúságának szinte politikai evangéliumává vált azóta, írja: „Egy lealacsonyított civilizációtól fenyegetve, amely az embert az anyag fékezhetetlen uralmának szolgáltatója ki, szükséges, hogy az intelligencia megvédelmezze magát, hogy visszakövetelje jogait és lényegéből fakadó felsőbbbségét. A test által romboltatott szét ez a felsőbbbség, amely fel akarta magát szabadítani, megtagadván azokat a végső igazságokat, amelyeket nem az ember, hanem Isten szabott meg.“ Jacques Maritain nem hagyja el és nem is akarja sohasem elhagyni a filozófia magas fennsíkját, hogy a praktikus cselekvés porondjával cserélje fel azt, de úgy érzi, hogy a kölcsönös belátás végzetes kihagyásainak mai szörnyű zavarában praktikus kérdésekben is meg kell szólaltatni az örökérvényű igazságokat, mintahogy azokat XIII. Leó pápai székéből is megtette.

Possonyi László dr.

A művészet visszasugározza az erkölcsöket, még pedig százsorososan adja vissza azt, amit föle kapott. A megromlott korszakok romlottságát végsőkéig tudja fokozni. De azután elérkezik egy fokhoz, ahol afölött való erőlködésében, hogy izolálja magát attól, ami az emberi létben a legmagasabb, erejét veszti. És akkor tapogatózni kezd az égiek után. Bár megcsalhatja magát ezen az úton, eltévedhet abban a hamis éjszakában, ami csak ellenképe az isteni éjszakának, mi felismerjük az éhséget, ami benne lakozik. Harcolhat minden ellen, ordítozhat és káromolhat, nem gyógyul meg addig, míg Jézushoz nem talál.

Ami az önmagától való szeretetnek leginkább útjában áll, az a szellem gögje. Akármilyen átlátszó legyen is, a művész hiúsága általában gyermekes és nem üti meg a bűnök magasabb mértékét. Nem biztos a művész üdvéről, tudja, hogy rosszul fizeti meg a mentának, az ánzisnak és a kőménynek fizedét és hogy nem különb embertársainál: Szánalomra van itt szükség.

A művészen él a lírátor, a befűk embere; kétfűs szive van s színész lakik benne, aki meg akarja csalni Istent.

De van benne egy középkori értelmében vett mesterember is, aki sokszor költő: a Teremtő kis tanítványa.

Isten nem hagyja megcsalni magát és megveti a lírátorokat. De szereti a csodálkozó költők kék szeméit.

Es itt van a választópont: A művészet hasonló a kegyelemhez. A költészet világa és a szentség világa közt van valami hasonlósági viszony. A metafizikusoktól vett teljes értelmében használom e szavakat, ahogy egy időben rokonságot és távolságot is fejeznek ki. Minden tévedés onnan származik e téren, hogy legtöbbször ezt az analógiát nem akarják látni. Egyik rész csak a hasonlóságon lovagol és összezavarja a költészetet és a misztikát, a másik csoport pedig elmosza a vonatkozásokat, szakmát, gépies munkát csinál a költészetből.

A művészet égi eredetű, de nem olyanformán, mint a kegyelem, amely lényegében természetfölötti és abban részeltet

bennünket, ami egyedül Istennek tulajdona, hanem Isten munkájához való természetszerű, legmagasabbrendű hasonlóságában. A természetszerűn és a természetfölöttin van itt a hangsúly. Dante azt mondta, hogy művészetünk Istennek unokája.

Én Aquinói Szent Tamásnak legkésőbbben érkezett és legméltaatlanabb tanítványa vagyok, vagy még inkább a tanítványainak a tanítványa, Jacques Jeanon, Gaetanon, Dominiqeon és Reginaldon keresztül, ami még bizantinosabb, még skolasztikusabb, még elítélésreméltóbb a Sorbonne princeinek szemében. Mint ahogy mindnyájunknak a hajunk szálai is megvannak számlálva, mint haszontalan szolgáknak, a magunk megszabott feladatai is meg vannak írva az égben. Én azt hiszem, hogy a magamé felől tisztában vagyok. Én a legdogmatikusabb és legmetszőbb gondolatokhoz jutottam el, amelyek a legkevésbé alkalmasak a dolgok elalkuvására, egy teljesen hajlíthatatlan doktrínához érkeztem el, hogy megpróbáljam napjaink világának folyását szemlélve, nem a szétszórás, hanem a dolgoknak újból összeegyeztetését. Amiben ténylegesen bizakodom is. *Univerzálisan kell egységbe gyűjteni a széthullott részeket és erre csak ez az egy mód van.* A szellemek csak a fényben igazodnak el, mennél tisztább tehát ez a fény és mennél elosztottabbak árnyékai, annál könnyebb az egyesítés.

Az ellentétekkel kellett volna kezdenem, de ezek egyre jobban untatnak. Ismerem azokat a tévelygéseket, amelyek ezt a már csak fájdalomában imponáló világot sanyargatják. De én tisztetem ezt a fájdalmat: mindenütt fogságra vetett igazságokat látok; a Könyörületességnek Parancsa fel tud-e támadni, hogy mind kiváltsa őket? A mi kötelességünk az, hogy mindenben a pozitívet keressük, hogy ne meghökkenésre, hanem gyógyításra használjuk az igazságot. Oly kevés szeretet van a világon, oly hidegek a szívek, oly fagyottak és összezsugorodottak még azoknál is, akiknek igazuk van, akik tehát segíthetnének a másikon. Metsző szellem és gyöngéd szív szükséges. De nem számítva a szétfolyó szellemű száraz szíveket, a világ majdnem csupa metsző szellemű száraz szívekből és szétfolyó szellemű lágy szívekből áll.

A tomizmus fő hivatása volt és marad mindörökké, hogy a szent rendet, amely az egyház sarokbástyáira van építve és az igazságot a tévedések minden támadásával szemben megvédelmezze. Napjainkban a Pápa megparancsolta ennek a szent bölcsületnek, hogy az utcára is menjen ki, elég nagy megbotránkozására az okoskodó embereknek, akik azt hitték, elég biztosan elskatulyázták kronológiai sorrendbe cédulázva a keresztény skolasztikát is a muzulmán és a hindu skolasztika mellé és akik azt hitték, hogy ez sem ér többet társainál. De ennek a skolasztikának mégis eljött az ideje, hogy filozófiai irányítást adjon a profán tömegeknek is, hogy megijűlt ifjúsággal vonuljon át a világon érdekességének, merészségének és szabadságának elavulhatatlan köntösében és így újra összegyűjtse a bölcsesség szétszórt örökségét. Legmelenge-

tefőbb céljaink kivételére a legnagyobb gonddal szoktunk felkészülni és minél meghatározottabb és szigorúbb egy tan, annál szigorúbb a diszciplinája, annál főkélefelesebb a hozzávaló hűség, annál szabadabb az általa indított játék. Mi sem volt egyszerűbb, mint ezt megértenem. És micsoda programm árult fel előttem!

A bölcséletnek megvan a maga világot átfogó, korlátozhatatlan birodalma. A művészet életeleme ezzel szemben a változás; a mozgás, az ő saját főrvénye, mert ki van szolgálva az érzések hullámvásának. A filozófus gyáva volna, ha odahagyná azt, ami örök, a változóért. Művészet, vagy irodalom, szociális vagy politikai alkotás elmúlnak, ha olyan dolgokba kapcsolódnak bele, amelyek nem időfölöttiek. Nem volnék tomista, ha nem volnék tisztában ezzel. S mivel itt lenn nincs más hivatásom, minthogy legjobb erőm szerint a bölcsesség mellett tanuskodjam, mindenkihez odafartozom, aki ugyanazt keresi.

Es így elég szabad marad a szívem, hogy szenvedni tudjak. Rettenetes szájalom fog el, ha a mai húsz-harminc éves generációra gondolok. Legtöbbjük biztos vesztébe rohan. És ki a hibás? A borzalmassá vált világrendszernek áldozatai ezek. De elsősorban mi katolikusok vagyunk felelősek. Mert a megváltó világosság a mi gyenge emberi sziveinkbe van elrejtve. Amilyen mértékbe ezt elnyomni, vagy kisebbiteni igyekszünk, olyan mértékben erősítjük a sötétség hatalmát.

Fordította: POSSONYI LÁSZLÓ dr.

Jacques Maritain: *Uméni a scholasztika* című műve most jelent meg a Filozofická Revue kiadásában cseh nyelven P. Habaň Method O. P. fordításában. Ára 10 Kč. Eza fordítás is szép dokumentuma az újjáéledő cseh katolicizmusnak. A Filozofická Revue korszerű uttörő munkáját diómmal regisztráljuk. A fordítás kifogástalan. (R. E.)

Mit adhatok a csontváznak?

Nézem: betörő, naplopó vagy szent,
Az utcasarkon dideregve állt,
Olyan volt, mint csontváz, kibem a csend
Reszket, mialatt villamosra várt,
Villamos, amely sehova sem visz,
A holtnak nincsen végállomása,
Mondjam, a rongyos kabát rajta disz?
Mi lehet a csontváznak a vágya?

Ereszkedjünk szóba! Elvállaltam
A piac zöreijben a csend jajját,
Beszélj seb! Beszélj szív! Ugy ballagtam
Feléje, mint lélek, aki baját
Mégérti annak is, aki halott,
Hátha szent, aki álrühában jár,
Hátha angyal, aki azért rabolt,
Mert végre embertől megértést vár.

Hátha sértődött lény, büszke lovag,
Ki megalkuvásra nem hajlandó,
Valaki, kit ok nélkül korholtak,
Ki daczból, bosszúból lett csavargó,
Hátha szakképzett munkás munkátlan,
Vagy talán lengyel, svéd, magyar paraszt,
Hátha elsorvadé költő s gyászában
Mégfagyott benne mind, ami malaszt.

(Cleveland, Ohio)

Hátha gyámoltalan, gyarló ember,
Bomladozó erő, erőtlen ér,
Amely megindult, de bizony nem mer
Befutni a létbe. Nem tudom mért
Siettem az idegen felé, de
Rohantam, ez igaz, nem tagadom,
Amikor hozzáértem s beléje
Néztem, remegett az ajkam s karom.

Adni akartam és megijedtem,
Mintha őserdőben lettem volna,
Ahol megfélemlít a rossz szellem,
Mitől ijedtem meg? Mi az oka
Annak, hogy verejtek homlokomon,
S bámultam a csontváz merev arcát?
Adni akartam és jaj bevallom,
Nem tudtam átadni lelkem szavát.

Mi történt, mi történt, hol is vagyok?
Autók robognak, mint veszett ebek,
Mi történt, mi történt, mit akarok?
A kirakatokban játékszerek.
Ember vagyok, aki adni akar,
De mit adhatsz ember a csontváznak?
Koncot annak, aki: halálra mart
A közöny s a halálra sem várhat?

Reményi József.

Valutaper — világnézet.

Cottely István dr.

Mindnyájunknak emlékezetében van az a nagy valutaper, amely május idusa körüli zajlott le a budapesti büntetőtörvényszék tárgyalótermében. A büntetőper egyik fővádoltja már be sem várta az ítéletet, de még a védőbeszédet sem, hanem a vádbeszéd elhangzása után ítélkezett önmaga felett és kimondotta a legsúlyosabb büntetést, amelyet a büntetőtörvénykönyv ismer.

A csehszlovák napisajtó is — csodálatos, hogy főképpen éppen azok az újságok, amelyek állandóan ostorozzák a kapitalizmus kinövéseit — tragédiáról írt. Könnyeket hullattak a tragikus halál felett és tetemre hívták a törvényhozást, amely ily tragédia okozója volt. A temetés után elhangzott a védőbeszéd, a védő szintén a tragédiával foglalkozott. Két megállapítása megragadta figyelmemet. Az egyik felelet volt arra a kérdésre, hogy mi volt a titka a vádlott tragédiájának. „A vádlott aki önmaga felett meghozta az ítéletet, a **magántulajdon szentségének az erkölcsstanában nevelkedett fel és az ilyen ember nem tudhatja megérteni, hogy saját tulajdonával nem rendelkezhetik szabadon és ha mégis ezt teszi, évekre terjedő fegyházra kaphat.**“ A védő második megállapítása pedig ilyenformán hangzott: „A kapitalista gazdasági rendszernek egy jellegzetes vonása az, hogy mindenképpen vagyont akar, hasznot keres és **semmi mással sem törődik.** Ezt a rendszert szem előtt tartja a legnagyobb feltaláló, a leghumánusabb orvos is. A bölcsőtől a koporsóig kíséri az embert az a vágy, hogy foglalkozásával, munkájával hasznot szerezzen. Ez a gazdasági rendszer alapja.“

Álljunk meg egy pillanatra. A védő e két megállapításából, sajnos egy egész világfelfogás beszél. Ennél a pontnál elhagyja a valutaper a sablónos csempész per kritériumát; világnézeti kérdéssé válik, elhagyja a tárgyalási termet és minden modern gondolkodó embernek odakiáltja: Ebben a két mondatban van összesűrítve „a ma“ megoldást váró és kereső, hovatovább mindjobban égető problémája.

Mikor a perről szóló újságcikkeket, főképpen pedig a védő szavait elolvastam, megdöbbsentem és feltettem magamnak azt a kérdést: Hát helyeselheted-e ezt a felfogást, lehetsz-e te is ezen kapitalista felfogásnak híve, igaz e az, hogy a leghumánusabb orvos, a legnagyobb feltaláló is csak a saját javát, csak a saját hasznát keresi? Kiölt-e a kapitalista világszemlélet minden **idealizmust** és mindenki csak arra törekszik-e, hogy munkájával elérje saját önös hasznát, még hogyha ezzel ezreknek szerencsétlenségét is okozza?

Mi, akik a keresztény világnézetet, akik a katolikus világszemléletet tartjuk a magunkénak, összeegyeztethetjük-e ezen világnézetünkkel az ilyen kapitalista felfogást?

A kapitalizmusnak ilyen magyarázatával, az ilyen felfogással szemben, nekünk is le kell szögeznünk álláspontunkat és oda kell kiáltanunk, hogy van különbség **munka és munka között**, hogy van különbség **nyereség és nyereség között** és hogy nem lehet célja az a földi embernek, hogy semmi mással se törődjék, csak a haszonnal és a nyereséggel. Milyen szépen mondja Fiedler Emil az ő új, katolikus szellemiségű trilógiájának: „Ember az emberek között“ című kötetében: „Ne felejtsetek el, hogy ti Istennek számtartói vagytok; ne felejtsetek el, hogy gazdaságtok rablássá, lopássá és égbekiáltó bűnné válik, hogyha úgy jön létre, hogy a mások munkaerejét zsákmányoljátok ki és hogyha meggazdagodtok másoknak szüksége és éhezése árán.“

Nem vagyunk kommunisták, sem nem bolsevisták, de a kapitalizmus öncélúságát, a magántulajdonnak a közre ártalmas felhasználását el nem ismer-

hetjük helyesnek. Ha el is ismerjük a magántulajdont és szentnek tartjuk a tisztességes nyereséget és tisztességes hasznot, az új generációnak a legnagyobb eréllyel küzdenie kell a felhalmozott tőke kinövéséi és a magántulajdon helytelen-felhasználása ellen.

Schütz Antal mondja:

A dogmatika örök aktualitása: az idők jeleinek reális és átfogó értelmezése csak az idők Urának, az örökké valóság Királyának magaslatairól lehetséges. Ez persze óriási föladat, mellyel nem lehet elkészülni; ezt minden kornak újra meg kell csinálnia, vagy legalább meg kell kísérelnie.

Aki arra vállalkozik, hogy mélyebb történeti belátás alapján eszményibb irányban iparkodik tömegeket mozgatni, aki tehát a történelmi föladatok aktív megvalósításának munkájában részt akar, annak nem elég látni a bajokat és sejtetni az orvosságot — ez minden politikai és szociális vezérségnek magától értetődő kelleke; hanem annak komolyan kell, hogy öntüzeiben égő csipkebokor tudjon lenni, hogy állandóan önmagából tudja meríteni tevékenységének erőt és indítékait.

Eszmék és eszmék birtokában van jövője egyének és nemzetnek, akármilyen sivár a jelene: nélkülök lét és tevékenység elvesztette értelmét és értékét.

Hivatás: a teljes odaadás egy eszményért. Itt nincs hely alkunak, itt nem szabad megosztani az akarásokat és föltételhez kötni a tetteket. Az igazság Istene féltékeny Isten: nem tür maga mellett bálványokat; nem enged lealkudni az egyszer kimondott árból. Akinek volt egyszer személyes találkozás a hivatással, azt nem kell munkára, fegyelemre, hűségre, kitartásra, igénytelenségre, kegyeletre biztatni. Mindre futja abból a tűzből, melyet ez a találkozás gyújtott.

Ma sok szó esik a fiatalság jogairól próféták és álpróféták aikán. Egy joga mindenre van, és azt el nem vitathatja tőle irigység és inség: a kezdés, az állásfoglalás, az elhatározás joga; a jog: gondolni merészet és nagyot és rátenni életünket.

Aki gyökeresen le akarja győzni korunk rossz szellemét, annak a nyereszkedés gazdagodás szellemével szembe kell állítania az evangéliumi szegénység szellemét és a jelenvilágiság élet-étoszával az evangéliumi másvilágiságot.

Nem igaz, hogy mindenki a tulajdonával tehet azt, amit akar. Igen, ha másoknak vele kárt nem okoz, csinálhat vele mindent tetszése szerint, de abban a pillanatban, amikor a magán tulajdon a közre nézve veszélyessé válik, joga

van a közösségnek felszólalnia és ha kell, akár büntetéssel is kényszerítenie a magántulajdon helyes és a közre nézve termékeny felhasználását.

A valutaperben kötelességet teljesítő védőügyvéd két mondatában össze-sűrített felfogás és világnézet volt az okozója „a ma” szörnyű katasztrófáinak, nyomorúságának. Az egyik oldalon az állandóan csak „profitot kereső és busineszt hajhászó” kapitalizmus, a másik oldalon a kizsákmányozottak és az éhezők nagy serege. Ha elolvassuk a katolikus karitatív egyesületeink évi jelentéseit, amelyek beszámolnak arról a nyomorról, amely a külvárosok tömeglakásaiban dühöng, amelyek élénk tárják azokat a lakásviszonyokat, amelyek erkölcsös életet, a családnak a szentségét és egy erkölcsi alapon álló jövő generációnak felnevelését teljesen lehetetlenné teszik, fel kell vetnünk azt a kérdést, segíteni lehet-e ezen *tisztán csak karitatív; működéssel*, van-e értelme segély csomagoknak, időközönként a nyomorgó családoknak juttatott 10, 20, esetleg 100 Kč-ás adományoknak? Nem-e a tengerbe öntött kis pohár édes víz-e ez, amellyel meg akarnók a tenger sós vizét édesíteni? Nincs-e szükség reformra, nem kellene-e megváltoztatni a társadalmi rendszert, meg lehet-e tartani mai társadalmi rendszerünket, mely ilyen nyomort, erkölcsi sivárságot megtűr magában?

A kommunisták természetesen megadják erre a feleletet; nekik a társadalmi rendszer a rossz, el akarják vetni a magántulajdont, de nem gondolnak arra, hogy nem az eszközben van a hiba, hanem abban, aki az eszközt használja. Nem a magántulajdonban van a hiba, hanem abban, hogy társadalmi rendünk megtüri a magántulajdonnak önző és másokra káros felhasználását. Nem abban van a hiba, hogy van szabad verseny és egyéni kezdeményezés, hanem abban, hogy a korlátlan és felügyelet nélküli szabad verseny önönmaga kűszöbölte ki az igazi szabad versenyt és tette lehetetlenné az egyéni kezdeményezést. A magántulajdon, a szabad verseny és az egyéni kezdeményezés társadalmi rendjében a trösztök és szindikátusok lehetetlenné tették minden üzleti versenyt és minden egyéni megindulást. Nézzük meg csak Szlovenszko pénzügyi helyzetét és ijedve kell ráeszmélnünk arra, hogy belátható időn belül egész Szlovenszko pénzügyi piacát egy pár nagy bank fogja uralni. Egyik kis- és kevésbé tőkeerős bank a másik után szünteti meg önállóságát és a fúziók napirenden vannak. És így van ez a kereskedelem és az ipar minden ágában. Ha a kereskedelmi fejlődés abban az iramban, amint eddig tette, továbbhalad, úgy belátható időn belül csak az fog érvényesülni és élni tudni, aki valamilyen csoporthoz vagy koncernhez tartozik.

Újólág Fiedler Emil idézem: „Katasztrófális vége lesz annak, hogyha ez így tovább folytatódik, ahogy kezdődött; hogyha a földnek minden gazdagsága egy pár óriási koncern és bank kezében lesz összpontosítva, ha minden többi, aki ezeken kívül áll nincstelen proletárrá lesz, akinek semmije sincs, csak az, amit egyik napról a másikra keres — és ehhez még hozzátehetnök: vagy pedig egyáltalán semmit sem keres — és akinek munkabére nem aszerint lesz kiszámítva, hogy egy emberhez méltó életre elégséges-e, hanem amely bér kiszámításánál mérvadó csak az, hogy bizonyos intézményeknek, amelyek százmilliók felett rendelkeznek, meglegyen a kereseti lehetősége.”

Az öntudatos katolikus felnövekvő generáció ezt nem nézheti tétlenül és hogyha nem is hirdetünk kommunizmust és nem is hirdetjük a magántulajdon teljes elvételét és nem is bélyegezzük meg a tisztességes keresetet, oda kell kiállanunk „a ma” társadalmának: Álljatok meg azon az úton, amelyre léptetek! Vagy le fogjuk törni a kapitalista világnézet és rendszer káros kinövéseit, vagy pedig ezeknek a káros kinövéseknek a következménye lesz az, hogy az egész mai társadalmi rendszer fog megsemmisülni. Mutassunk rá arra, hogy nem a

magántulajdon, nem a helyesen értelmezett és a korlátozott verseny és nem az egyéni kezdeményezés a hibás, hanem az a helytelen felfogás, amely öncélúvá tette a magántulajdont, gúzsba kötötte a verseny szabadságát és megölte az egyéni kezdeményezés értékét. Vezessük vissza „a ma” generációját arra az útra, amelyet Krisztus mutatott meg a hegyi beszédben. Mutassuk meg, hogy nem a mindenféle és különféle nevet viselő gazdasági és társadalmi teóriák, hanem a mi kétezzer esztendő és isteni igazságokon alapuló világnézetünk az egyetlen, amely meghozhatja az emberiség jobb jövőjét. Vezessük az emberiséget ismét arra az útra, amely úton haladt egy Assisi Szent Ferenc, vagy pedig árpádházi szent Erzsébet, de úgy, — hogy ismét Fiedler Emilt idézzem —: „Hogy ne azt bizonygassuk az emberiségnek, hogy milyen rosszul megy a dolguk az embereknek Oroszországban, hanem hogy kimutassuk azt, hogy milyen jó dolguk lesz, ha az egész világot a kereszt és a szeretet fogja uralni.”

(Pozsony, 1933. június.)

Megálltam Paál László képei előtt.

Dénes Tibor.

Nem az alkalom vitt elébük, mert sem születésének, sem halálának nincs fordulója, első, vagy legnevezetesebb kiállítására sem időszéri az emlékezés, hiszen életének útját amúgy sem igen szegélyezték a lázas, nagy sikerek, inkább a szépség iránt érzett, lebírhatatlan vágy vonzott, meg kicsit az esztétikus kíváncsisága, vajjon ma is ugyanolyannak látom-e Paál Lászlót, mint tegnapelőtt.

Megálltam Paál László képei előtt és sokáig nem tudtam továbbmenn.

Milyen rövid idő volt elegendő ahhoz, hogy a természet e felejthetetlen és páratlan festői költészete létrejöhessen! 1846, a hunyadmegyei Zsám és 1878, a kicsi falutól olyan messze eső Charenton ennek a szűk életkeretnek a két határköve, és ami közéjük esik, Berzova, Arad és Bécs, München és Düsseldorf, Hollandia és Páris, London és újra Páris és végül Barbizon, a fontainebleaul erdő mind olyan eszeveszett gyorsasággal tűnik tova a pihenéstelen és szünet nélkül való munkában. Mesterei is voltak és barátai és munkatársai a festészetben, mint a bécsi akadémikusok, meg a düs-seldorfiak és a Ruysdaelok, Hobbema, meg talán Rembrant is kicsit, minden kétséget kizáróan Constable, aztán Rousseau, Diaz és Dupré, sőt volt olyan felületes francia kritikus, aki még Munkácsyt is annak nevezte, nem vonván meg a határt az élet és művészet szélsőséges ellentétei között, de a képeken mindent mástól tanult, vagy az egymás mellett folytatott munkában ellesett vonal, szín, beállítás, hangulat és festői tárgy semmis, minden idegen sajátosság feloldódik a mester palettáján, hogy ecsetje alól megmutatkozzék a nagy művész, aki egy és örökérvényű.

Elküldött ember, kiválasztott művész, tragikus lélek s mindennek első szempillantásra észlelhető mélységes nyoma van művén. Az ő tragikuma azonban inkább külső, életeseményeiből levezethető, adottságaiból magyarázható, semmint az a művészi lélek legbelsejében dülő, viharzó tragikum, mely lelketlen anyaggal és problémával való, idegrendszeret pusztító, szinte hiábavaló birkózás, mint

Michelangelóé, vagy a Munkácsyé is volt. Paál Lászlónak az étellel van erős küzdelme, amely túlon túl nagy terhet zúdít rá. Lezüllött családjáról kellene gondoskodnia, amikor neki magának sem igen van betevő falatja. Sokszáz esztendő finom vére ebben a kenyéreltelenségben és a felfokozott idegéletben bomlott tovább. Kicsi, tűnő szerelmek, aztán a szerencsétlenség s e tragikummozaikok összefogó abroncsa a fanatikus hit, a jövő sikereiben, az elismertetésben. Mindez csak azt a végeredményt, azt a tragikus összeomlást hozhatta ki, ami a Paál Lászlóé volt.

Paál Lászlónak olyan értelemben vett művészi küzdelmet, mint például Munkácsynak, nem voltak. Szinte vakon hitt önmagában, ezért tárul fel előtte sorra olyan simán a festés művészetének megannyi ajtaja. Munkácsy szenved munka közben, lázálmok gyöttrik, amit egyik nap fest, azt másnap szétvagdalja, hogy félőrülten félnapokon át kóborolva a párisi Bakonyban, hazarohanjon és aszfaltba mártott öklével szántsa végig vásznát és azon megteremtse dühöngő képzeletének látomását. Munkácsyt az élet napfényének egésze ragyogta be. Körülrajongott mester világraszóló sikerekkel, rang, gazdagság igyekezett vele feledtetni az alkotás szenvedéseit, gyötrelmét. Paál Lászlót meg éppen ellenkezőleg, türehtetlen élete korbácsolja vászna elé és ott aztán felejt mindent és a halhatatlanságra eljegyzett emberek hitével hisz elhivatottságában. Ilyenformán, amint Munkácsy művében az alkotás szenvedése, a meg nem oldott művészi problémák tengere adja a tragikumot, Paál Lászlóban az életből a művészetbe vonzott fájdalmas hangulat.

S ahogy most a képeket nézzük, mintha szüntelenül a Cesar Franck muzsikáját hallanók. Valami lágy, hallatlanul szép szomorúság, amely távol van a spleentől, inkább az élethez, a valósághoz, a természethez való ragaszkodás az életigenlés erejével. Időn és embereken túl lévő művészet. Olyan mindegy, hogy ma, vagy holnap hallom a Cesar Franck zenéjét, ma, vagy holnap nézem a Paál László képeit, ez a szép szomorúság, mint művészetük összefogó, kozmikus ereje, mindenkor megállt és elbűvöl. Korszerűség, divat, iskola, Barbizon, — olyan mellékes ez mind, annyira nem kérdés többé a szomorúság láttán. Jött a festő és minden bánatát, csapását, mi az életbe érte, szomorú, szép lelkét ecsetjébe fogta, vásznára vitte. Ruha, díszletek, cselekmény, művészi tárgy, ehhez mind felesleges, haszontalan. Bánattal van tele a lelke, menekülnie kell. Hová? En vagyok az út, az igazság és az élet! . . . emlékezik rá vissza és hol is lehetne Istent másutt keresnie, mint kint az erdőben, ahol a legigazibb és a legtermészetesebb valóság az élet. Ahol akkora a csend, hogy mindent ellep, majd meg olyan fenséges és megrázó a vihar szava. Ahol a fejlődés, az élet olyan kézzelfogható. Ahol minden olyan érthető, olyan természetes és olyan végtelenül egyszerű. A magyar ember nem szereti a lelki meghasadságot, az összetettségeket, a komplikációt, a magyar élet alapja lehetőleg a valóság.

Igy jut el Paál László a fontainebleauli erdőbe. Utja a művészetben idáig nem hosszú. A marosmenti, napfényes kicsi falu emlékeit és a düsseldorfi környék sötétebb színezetű, komorabb aláfestésű faluvégelnek képét hozza magával. S aztán a fontainebleauli

erdőből: többé ki sem mozdul. Ezért szokták azt mondani, hogy ami Paál László tárgyválasztását illeti, az rendkívül szűkreszabott, szegényes. Fa, fa, egyre fa, néha szénakazal, meg egy-két fáradt-szemű kunyhó és kiszáradásra ítelt mocsaracska és sehol a föld hátán, az erdőben esemény, sehol ember. Mert ha emberré formálódik is azon a két-három képén az elmosódó színfolt, azt is leg-többször Munkácsy festette belé.

Paál László piktör unius objecti lett, ám ez koránt sem jelenti benne a tárgyválasztás szegényességét, szükséztűségét. Való igaz, embert ritkán festett képeibe. Talán azért, mivel az emberi test anatómiája nem volt erőssége, ámbár ez nem valószínű és sokkal hihetőbb, hogy azért kerülte az ember festését, mert hiszen ő is az erdőbe, Istenhez, a magányba menekült és nem akarta, hogy akár képzeletének játéka közben zavarja őt az emberi beszéd és cselekvés. Különben pedig az eseményeknek milyen végtelen skálája, szinte tobzódása van nagyszámú, ismert képein.

Pictor unius objecti és éppen ezért egy vágányba tereli, figyelme szinte mindarra kiterjed, ami a szabad természetben, az erdőben élet. A halott természet, a tél azonban egyetlen egyszer sem ragadta meg képzeletét. Mindenben az élet vonzotta, mert szerette az életet. A hajnal, a reggel, a déli verőfény, a tespedt délután, a naplemente, az alkony, az este, . . . a tavasz, a rekkenő nyár és az ezerszínű ősz, . . . az idő, mikor enyhe fuvallatok járnak és a diadalmas napfény hatalmas pásztákban lökődik át a lombkoronákon, a vihart megelőző, fullasztó, a bőr átkáiba befurakodó és tébolyító szélcsend, a vihar kitörése, a mindent elsöpörni látszó, győzedelmes orkán, aztán az erős nekiszánással szakadó eső, mintha bizony a festő bánatát akarná mind elmosni. Majd elál az eső is, az égen még egymás felé kavarognak a terhes fellegek, de ime, valahol keleten, mintha már tisztulna, mindjárt kibuggyan onnan a nap aranya és fényével beözönlí a füvet, fát, amelyet most még erősen húz a megannyi rászakadt esőcsepp. S mindennek érezzük az illatát, a fűnek és a szénaboglyának, a fenyőnek és a simatükrű tónak. S ez mind-mind élet, eleven valóság, amiképpen az a pusztában egy szál csenevész fácska, meg a hatalmas, pompás tölgy és a facsalád és a mohos erdő, a beláthatatlan rengeteg. S mindez más-más kép, csak a ritmus ugyanaz, meg a dallam, a szép szomorúság ritmusa és dallama, olyan Cesar Franckos, bánatos, megtisztult, zenei festészet.

A legtisztább és legőszintébb líra, ami valaha volt a festészetben. Ezért is örökérvényű mint a Dávid király zsoltárai, meg Petrarca szonettjei, meg a népdalok és amint az egyszerű, mindig egyképpen szóló szavak minden szív mélyéig hatolhatnak, mert a szavak mögött a költő lírikus örök lelke van, úgy vibrál ezekben a színekben és vonalakban, ebben a szép szomorúságú ritmusban és melódiában a festő lírikus, bánatos lelke. A történelmi festő kellékei, díszletei, a nagyváros festőjének gigantikus hátterei, az intériur és genre festőjének tárgyai, ruhái időnként el-elmúlnak, csak a természet, az erdő és benne az elküldött, tragikus lélek az örök valóság.

S amikor kint van a természetben és figyelí az előtte folyó élet minden rezdülését, lélekben szinte önmagát átadó leborúlással

csodálja azt. Pihenni jön, békességet keres és amikor megtalálja, ecsetjével mond hálaadó fohászt Istenének, mint valamikor ott a firenzei San-Marcóban az alázatos Beato Angelico. A felületes szemlélet is első pillanatra azt a gondolatot veti fel, hogy e képek mind-egyike megannyi imádság a festészet vonalán. Így felesleges is csodálkoznunk, amikor azt olvassuk a Paál Lászlóról szóló egyetlen monográfiában, melyet Lázár Béla írt, hogy a mestert filozófikus hitvallása Spinoza követőjévé teszi és az ő örök képei a pantheizmus festészeti kivirágzásai. Szerzőtől ez a megállapítás éppen nem érthetetlen, de annál tévesebb. Széles kiterjedtségű levelezésében semmi nyomát sem találjuk Spinózának vagy akár az öntudatlan pantheizmusnak, mely Istent lát földben, fában, felhőben és mindenben, mert minden az Isten és Isten minden. De annál inkább tesz tanúbizonyságot minden ecsetvonásával pozitív hitéről. Való igaz, ebben a hitéletben van valami misticizmus s ez is csak újabb szépsége, mellyel székelly lelke újra megmutatkozik. Aztán meg e vallásosságával azoknak a nagy misztikusoknak a vonalába áll be, akiknek fáklyavívője az assisi szent Ferenc volt. Nem, Paál László nem látott Istent a mocsárban, meg a korhadó öreg fában, de látott lelket bennük, meg a királyi tölgyben, meg a hol azurkék, hol viharos mennyboltban. Látta bennük az életet, az eleven valóságot, megszólította őket, beszélt velük, enyhülést várt és kapott tőlük lelke háborgására, aztán pedig csodálta az ő életükben mindennek alkotóját, az Istent. Amolyan Naphimnuszok a festészetben az ő képei.

Ezzel a határtalan áhitattal aztán természetes az, hogy a bécsi akadémia elaprózott finomkodásain hamarosan túlfeszti magát, a részletek hínárjain könnyedén felülemelkedik és egyszerre csak eljut a nagyban és egészben való látásnak arra a fokára, mely csak a legnagyobbaknak és az igazán elküldötteknek kiváltsága lehet.

S ahogy képeit nézzük, önkénytelenül is még egy kérdésre kell feleletet kapnunk. Vajjon, van-e csak valami is, ami ebben a páratlan művészetben magyar? Hiszen olyan fiatalon elszakadt hazulról, hogy többé vissza nem térve, azt az életében olyan sivár, halálában egyre emelkedő, rövid életpályát fussa meg és világos értelmét veszítve, pontot tegyen csodálatos alkotásainak sora után. Hiszen külsőleg elvonatkozott magyar hazájától, a barbizoni iskola tagja volt és itthon széthullott családjának sorsán kívül más nem igen érdekelte. Ugyanezzel a kérdéssel rekeszti be könyvét Lázár Béla, csak hogy ő ezt is, mint minden problémát, zavaros tételeinek hüvelyébe von. Pedig a kérdésre a feleletet maguk a képek megadják. Hiába szakadt el Paál László hazulról, hiába nem érdekelte őt látszólag semmi, ami idehaza történik és hiába volt francia festőiskola tagja, úgy járt ő is, mint Szinyei Merse Pál ott a müncheni ködös, piszkosszínű délelőttön, aki falára nagy vonásokkal ráhúzta az eleven pirosat, meg a zöldet, meg az üde kéket, az élet színeit, a magyar tavasz színeit és megfestette a Majálit, az egészen magyar képet. Ülhetett Paál László a hollandi vizek partjain vagy a fontainebleaut erdőben, lelke otthon volt a Maros mentén, Berzován. Szinte mindig azt a fát, azt a tájat festette, amilyen odahaza is volt, úgy festette, hogy hazaemlékezhessék. Állítsd be képét a

magyar erdőbe, de hogy is szakadt el festője onnan, ott maradt, ő lélekben mindaddig, míg ecset volt a kezében!

Megálltam Paál László képei előtt és sokáig nem tudtam továbbmennit. Miért? — Mert kényszer, hogy mindenki megálljon előtte, mert mindenkinek szól, aki szépre vágyik, aki bánatos, aki lélekben szerteasett. Igen, az ő festészete a valódi magány, mely gyógyít és vigasztal. S a ma sok apró és nagy gonddal terhelt, ziláltlelkű embere is vigaszt lel a képei előtt. Mikor már bomlaszt a gép tempója és fáj az életnek és a művészetnek sematikus volta, akkor a Paál László képeknek szomorú szép ritmusa megnyugtat és a mai ember szomorúsága az ő szép szomorúságában megtisztul és megenyhül. S van-e ennél valódibb művészi elküldettség?!

Paál Lászlónak tehát mégis csak igaza volt, amikor oly vakon bízott önmagában. S ennek a külföld a legjobb fokmérője. Munkácsyt az idő rendje szerint egyre jobban felejtik, Paál Lászlót pedig felfedezték és Van Gogh méltó elődjének mondják.

Az elküldött emberek valahogy megérik a sorsukat.

A munka az egyház felfogásában.

Havas Vilmos

III.

A kat. Egyház munka értékelve, amint azt Szt. Tamásnál láttuk, érvényesült később is az Egyház elvi megállapításaiban; ami pedig annak gyakorlati alkalmazását illeti, e tekintetben nem zárkozhatott el a ténylegesen fennálló viszonyok elől és pasztorális utasításaiban számolni kellett és számolt is a tényleges helyzettel. Mikor az Egyház politikai hatalom is volt, amikor tehát állásfoglalásának érvényt tudott szerezni hatalmi szóval is, akkor intézményesen megvalósította a munka jogait, amint azt mult cikkünkben láttuk a feudalizmus és a céhrendszeren nyugvó társadalmi és gazdasági rendben. Ez azonban nem ment könnyen, csak évszázadok hosszú küzdelme után tudta ezen álláspontját érvényesíteni. Amikor azonban már-már úgy volt, hogy teljesen győz, újabb kapitalista irány kezdett kibontakozni, amely szivós harcba kezdett az Egyház felfogásával és lassan-lassan, lépésről lépésre tért hódított, míg azután a francia forradalomban szentesítését találta. Ez az új kapitalista irány teljesen a régi pogány korbéli kapitalizmuson épült fel és abból is irradult ki. Kezdeté a humanizmus, azután a renaissance-on és reformáción keresztül a francia forradalom útján győzelemre jutott liberalizmusban teljes diadalt aratott. A kapitalizmus ugyanis elsősorban lelki beállítottság, az erkölcsi elvek semmibevevésén alapuló világnézet, a krisztusi elveknek és erkölcsi parancsoknak semmibevevése.

Tudjuk, hogy a humanizmus és renaissance, amennyire egyrészt tágitotta a középkori ember látókörét, újból feltárta előtte a feledésbe ment ókori irodalmat, művészetet, a test kultuszának újabb lendületet adott, másrészt azonban a pogány irodalom és művészet alkotásainak, a pogány életnek ismeretével együtt a középkori ember magába szívta a pogány felfogást is, amely gazdasági elgondolásában épen ellenkezője volt a keresztény rendnek. Természetes, hogy mindazon elemek,

amelyek csak nehezen túrték az Egyház zaboláját, amelyet féktelen uzsoraszenvedélyükre rakott, két kézzel kaptak. az új fegyvertárs után és mindent elkövettek, hogy a szigorú egyházi felfogáson minél gyorsabban és minél nagyobb részt üssenek. Ezen törekvésük sikerét nagyban is előmozdította a reformáció. Nem abban az értelemben, mintha a reformátorok készakarva a munka és munkás kizsákmányolóinak a szekerét tolták volna, hiszen Kálvin kivételével ezen a területen a régi egyházi felfogást vallották továbbra is, így elsősorban Luther, hanem azért mert az Egyház tekintélyének aláírásával természetesen győngyítették az Egyház rendeleteinek és tilalmainak hatóerejét és így egyéni állásfoglalásuk ellenére közvetett előmozdítói voltak a pogány szellemnek a gazdasági életben való térfoglalását illetően.

Az Egyház a mostoha körülmények ellenére időről-időre heroikus módon dacolva a viszonyokkal, sőt a liberalizmus gúnyának téve ki magát és nem riadva vissza a visszamaradottság vádjától, a régi elvi álláspontot vallotta és hirdette egyedül, teljesen magára hagyatva akkor, amikor mindenki a kapitalizmusra esküdött, a muitt század óriási anyagi fellendülésének közepette, mikor a kapitalizmus virágkorát élte. És voltak rövidlátó, jólehet feltétlenül jóhiszemű, egyházhű férfiak, akik nem látva át az egyházi tan igaz voltát, hanem a kapitálisztikus fejlődést a rendes, természetes fejlődésnek tartva, az egyházi tant a gyakorlatban alkalmazni iparkodtak a fennálló viszonyokhoz avval az indokolással, hogy Szt. Tamás idejében a gazdasági feltételek egészen mások voltak, tehát az ő tanai nem alkalmazhatók a modern gazdasági világra. Pedig ebben gyökeresen tévedtek, mert az alapelvek, éppen mert elvek, változatlanok; csak az elvek megnyilvánulási formája nem lesz mindig ugyanaz; az változni fog a mindenkori haladási fok szerint ami természetes. *A mi kötelességünk tehát nem az elveket változtatni, a viszonyok szerint, hanem a viszonyokat az elvek szerint alakítani.* Az egyházi munkaértékelvét, amely szerint a munka az egyetlen értéktermelő tényező, feltétlenül el kell fogadnunk, ezt az elvet azonban lehet érvényesíteni akár a termelőeszközöknek magántulajdonban hagyása mellett, amikor azonban a magántulajdon nem válhatik kapitalisztikus vagyonná, mert a termékek, illetve azok értéke arányosan és igazságosan felosztatik az összes termelő lényezők között, akár pedig a termelő eszközök társadalmivá tételével. Hogy melyik rendszer alapján valósítjuk meg az elvet, az a természetes fejlődéstől fog függni. Maga az elv azonban örök érvényű.

Az Egyház küzdelme elsősorban és kimondottan a pénzgazdaságon alapuló kamatszorsa ellen irányult, de minthogy Szt. Tamás szerint minden érték pénznek irható, amely pénzzel mérhető, ez a küzdelem a gazdasági élet minden területére egyformán kiterjedt, mert mindenütt a munka értékelvének megtagadására érvényesült. Az újkori Egyháznak itt csak legfőbb irányú megnyilatkozásait adhatjuk, mert nincs terünk, de különben sem törekszünk teljes történelmi dokumentációra. Ilyennek számít XIV. Benedek pápának 1745. november 1-én kibocsátott „*Vix pervenit*” c. enciklikája, amely ugyan a kamatszédés ellen szól, de csak mint az általános Szt. Tamás-féle *aequivalentia*-törvény egyik alkalmazásának megsértése ellen. A kamat visszatérítését ugyanis kötelezőnek mondja azon elv alapján, hogy az összes emberi szerződésekből sértetlennek kell maradnia a szolgáltatás és ellenszol-

gátlatás egyenlőségének (amint azt mult cikkünkben kifejtettük): »ex ejus obligatione institutae, quam commutativam appellant, et cujus est, in humanis contractibus aequalitatem cujusque propriam et sancte servare et non servatam exacte reparare«. (II. pont).

Határozottan kiterjeszti az aequivalentia elvét a gazdasági élet minden területére a IV. pont, amelyet ezért szözszerinti szövegezésben adunk: *Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur aequalitas, quidquid plus iusto recipitur, si minus ad usuram — eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum absit — at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si rite omnia peragantur, et ad iustitiae libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitis modus et ratio suppetat humana commercia et fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim a christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias, florere posse lucrosa commercia existiment; cum contra ex ipso oraculo divino discamus, quod iustitia eievat gentem, miseros autem facit populos pucatum.* (egy-részt világos, hogy ha sokféle ilyenfajta a kölcsönből) különböző szerződésekben nem tartatik meg a mindenik szerződés lényegéhez tartozó egyenlőség (szolgáltatás és ellenszolgáltatás között), mindaz a többlet, amelyet valaki az igazságoson felül kap, ha nem is, (pénz) uzsora, mert hiszen nincs szó sem nyilt, sem leplezett kölcsönről —, de bizonyára valami más tényleges és a visszatérítés kötelezettségét hasonló képen magában foglaló igazságtalanság. Másrészt pedig, ha mindent helyesen ítélünk meg, kétségtelen, hogy ezen megengedett szerződéseknek sokféle módja elegendő ahhoz, hogy az emberi kereskedelem és a hasznothajtó üzlet a közjó céljából megtartassék és használhassék. De távol legyen a keresztény lélektől az a gondolat, hogy uzsorával (kamattal) vagy más hasonló jogtalansággal hasznothozó üzlet virágozhassék; mert ellenkezőleg, magából az isteni kijelentésből tudjuk, hogy az igazságosság felemeli a népet, a bűn ellenben nyomorultá teszi a népeket).

Határozottan látjuk tehát a Szt. Tamás-féle aequivalentia törvényének teljes, számszázalékos vallását nemcsak a kölcsönnél, hanem a gazdasági élet minden területén már az új viszonyok között. Megállapítja, hogy nemcsak a pénzüzleteknél, a kölcsönnél, hanem ettől különböző minden más gazdasági szerződésben, mint adás-vevés, munkabérszerződés stb., *ez a szerződés csak akkor igazságos, ha a szolgáltatás mindkét részről egyenlő értékű.* Hangsúlyozza, hogy épen ez az igazságosság minden üzletben fogja a közjót szolgálni, mert az igazságtalanság tönkre teszi a népeket. Mikor pedig a Szt. Tamás-féle egyenértékűség elvét vallja a gazdasági élet minden terén, csak abból a feltételből indulhat ki, hogy értéket kizárólag csak munka teremti, mert ha az anyag és így a pénz is értéket termelne, nem követelhetné a csereigazságosságra való hivatkozással azt, hogy pénz után nem lehet kamatot szedni, hiszen ha a pénz is termel értéket, akkor egészen jogosan megilletné azt is a haszon; ha ezt tagadja, csak azért teheti, mert a pénz nem, egyedül a munka termel értéket.

Tételünk bizonyításában eljutottunk a legujabb korig és itt szükségesnek tartjuk a *Rerum Novarum*-nak szempontunkból való meg-

vizsgálását. Már az eddig elmondottak alapján is meg lehetünk győződve arról, hogy itt is ugyanazon elveknek kell érvényesülniök, mert az Egyház tanítása sohasem kerülhet ellentétbe önmagával.

A Rerum Novarum célja természetesen nem ezen alapelvek leszögezése, mert hiszen enciklikáknak inkább pasztorális jelentőségük van és nem bölcséleti-theológiai fejtegetések. Minthogy azonban mindig alapelveknek a mindenkori viszonyokra való alkalmazásáról van szó, az alapelveket is lefektetve fogjuk bennük találni. És figyelmesen olvasva a R. N.-t ilyeneket nem egy helyen találunk. És több helyen épen a mi alapelvünknek világos hangoztatásával találkozunk.¹⁾

A Szt. Tamás-féle munkaérték elvének határozott kifejezésével találkozunk a következőkben: »Az életszükségletek megszerzésének módja semmi más, mint a munka,«²⁾ és tovább: »Valamint az okozat az okot követi, amely azt létesítette, úgy igazságos, hogy a munka gyümölcse azé legyen, aki a munkát végezte.«³⁾ A munka gyümölcse a termék tehát úgy követi a munkát, mint az okozat az okot, vagy rövidebben a termék a munkának az eredménye; a munka eredménye tehát magát a munkást illeti (szellemit és testit); illeti mindazokat, akik a munka eredményének előállításánál közreműködtek. Amint látjuk ez is a Szt. Tamás-féle munkaérték-elv. Hogy pedig a R. N. alapján is a föld nem adja meg nekünk munka nélkül az életünk fenntartásához szükséges dolgokat, hogy tehát minden munkanélküli jövedelem erkölcs-telen, világos a munkának következő meghatározásából⁴⁾: »Dolgozni ugyanis annyit tesz, mint a különféle életszükségletekhez s főképen az önfenntartáshoz megkívántató eszközök megszerzése végett munkálkodni.« Látjuk, hogy az enciklika szerint is hiába van természetben hasznosság, az értéké az ember részére csak akkor válhatik, ha azt emberi agy- és izommunkával belőle kitermeljük. A többit már a fentebb említett igazságosság hozza magával.

Összefoglalólag megállapítjuk: a keresztény világnézet szerint minden érték kizárólag munka eredménye: az Istentől a természetbe fektetett hasznosság, t. i. a természet kincsei és erői csak emberi munkával válnak az ember részére használhatókká, ebből következik, hogy a munka eredménye azokat illeti, akiknek részük van benne akár közvetlenül, akár közvetve. Ezeket az elveket vallotta az Egyház a legrégebb időtől kezdve a legújabb korig, vallotta akkor is, amikor ezeket az elveket mindenki tagadta, vallhatja annál inkább ma, amikor a hozzájuk való visszatérés az egyetlen útnak bizonyul a jelenlegi kaoszából való kilábalásra.

1) A R. N.-ből való idézetek Fischer-Colbrie volt kassai püspöknek a Prohászka kör-katolikus kultúra c. füzet sorozatának 4-6 számában Rády Elemér: Rerum Novarum megjelent fordításából valók. 2.) 11. oldal 1. bekezdés. 3) 11. old. 3. bekezdés. 4) 26. old. 2. bekezdés.

Kapitalista szellemnek azon gazdasági felfogást nevezhetjük, mely a munkát, hatalmat és pénzszerzést öncélnak tekinti. Ezen felfogás az emberi kultúra minden ágában érvényesülni kíván, főleg az industrializmusban. Industrializmus alatt azon gazdasági rendszert értjük, melynek alapja a nagyban való termelés munkafelosztás alapján. A termelő eszközök (gépek) ezen rendszernél néhány kevesek birtokában vannak, míg a másik oldalon a vagyontalan proletárok nagy tömege áll.

Dr. Landmesser X. Ferenc.

Bátran kimondhatjuk, hogy felforgatók vagyunk! Fel akarjuk forgatni mindazt, ami a mai társadalomban nem krisztusi, hanem érdekeresztényi, ami a magyar társadalomban sem nem általános emberi, sem nem magyar érték: mindazt, ami a mai társadalmi rendben, állami berendezésben hazugság, vagy a közérdek leplébe burkolt, közre káros önérdék.

Fiatalkor Magyarországon.

Tamás Lajos:

Titanic.

Jéggel bélelte ki az ablakot a tél.
A terem izzik, az ember utolsó bankóját rázza,
A cigány vadul kalimpál, szemek kulcsolótnak, összevegyül
A veriték és a parfüm.

Mulatunk! A csillár alatt vakít a rizspor,
Fehér ingmelleken szikrázik a gomb, az asszonyi vállba
Belemélyed a kar, csak a perc maradjon itt,
A vágy arany foglalatjába ötvözve magasra emeljük.
Nincs-nincs mult, holnapi gond, testvér, nemzet és feleség,
Fulladjon borba a lelkiismeret.

Az ajtó mögött a tél áll őrt kemény vártában.
Rongyok verdesik a koldus térdét, — valaki bent éppen nevet.
Most indul az éjszaka, az éjszaka a fekete tenger
Megindul nagy áramok veszik hátukra a házat,
A házat, a csillárt, a selymet, a bársonyt, a simuló frakkot.
Vonul a tengeren zeneszóval a tarka menet,
Rikolt a jazz, táncol a hullám, bőg a sziréna.

S a messzeségből kihalva
Előtünnék szemben szüzfehéren a jéghegyek.

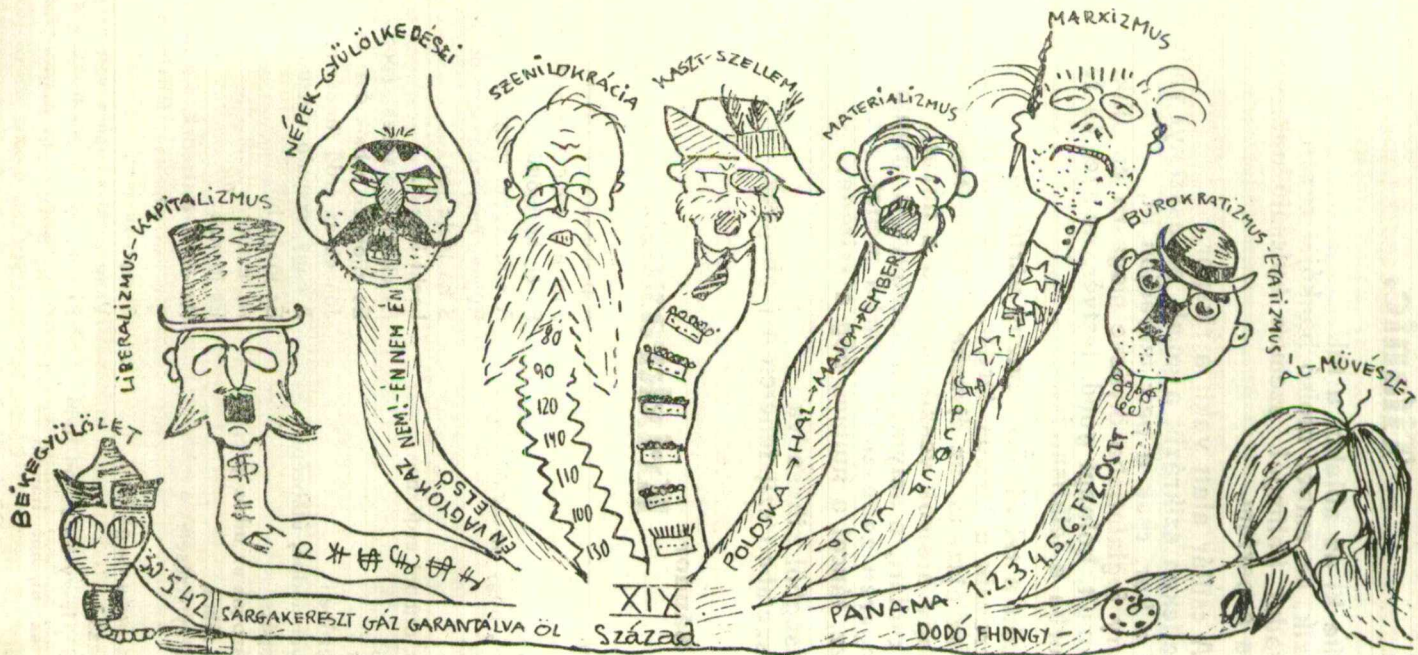
Reményik Sándor:

Krixkraxok.

Itt, mésszel írva
Erdőtalajába,
Az útközépre,
Fehér festékkel, hogy mindenki lássa.
Kamposkereszt.
Eszembe jut:
Barangolva az otthoni erdőben.
Ősszel, tavaly,
Elémbe villant
Vad vörös mezőben
Szakasztott ilyenmódon, útközépen
A sarló s kalapács.
Jönnek és mázolja az útközépre,
A földre és a fákra,
Rikoltó kicsi fényjelzéseik
Ők idecipelik
A hallgató, az óriás magányba.
Mi közöm hozzá?:
Szólna az erdő, hogy ha szólni tudna,
De nem tud szólni, hát hallgat és állja

A politika reklám-jeleit,
Mint a szerelmesek krixkraxalt.
És élt körülöttük
A saját egyetlenegy életét.
Rügyet hajt, zúg egy boldog nyáron át,
S ha ideje jön:
Leejti levelét.
És eljönnek a sebes záporok
És eljönnek a halk őszi esők,
Jönnek az erdő tündér-mosónói,
A nagy, szapuló, tisztító erők
És jön a hó,
Az embernyomot eltakarító.
És jönnek
Az évek, évtizedek, századok,
S olyan mindegy: fába faragott szív,
Kamposkereszt,
Vagy sarló-kalapács volt az a nyom.
Ki látja meg a mindig — élő erdőn
És az örökkévaló avaron?

Budapest-Hűvösvölgy, 1933 április 2.

Felelősek vagyunk nemzetkisebbségünkért!

Esterházy Lujza.

Az Isten intézkedéseinek legjellegzetesebb vonása a tervszerű célfudatosság. Ha tehát a Gondviselés lehetővé tette az emberi társadalom nemzeti differenciálódását, akkor egészen bizonyos, hogy világtervének megvalósulása érdekében szükség volt a külön nemzetek létrejöttére. Ezek alapján kétségtelen, hogy az Isten külön, sajátos feladatokat szánt minden egyes nemzetnek. De kétségtelen ezek szerint az is, hogy ezeket a feladatokat megoldani, *ezeket az isteni gondolatokat megvalósítani csak egészséges nemzetek lesznek képesek.* Egészségesnek nevezzük azt az organizmust, melynek valamennyi szerve hibátlánul működik, főkéletes működésével a többi szerv tevékenységét kiegészíti és ezáltal előmozdítja a szervezet összességének életképességét. *A nemzet szervezete tehát csak akkor mondható egészségesnek, ha annak minden tagja szolidáris közreműködést fejt ki a nemzeti kolektivum érdekében.*

Vannak sokan, akik a nemzettesteket gépezethez hasonlítják. Ennek a felfogásnak értelmében a nemzet tagjai csavarokhoz, emeltyűkhöz, kerekekhez hasonlíthatók, amelyek hajtásprecíz közreműködéssel lehetővé teszik a gépezet főkéletes működését. Nem szerefem ez a hasonlatof, mert a gépalkatrészek élettelen fémdarabok, a gép maga pedig élettelen szerkezet. Az emberek azonban lélekből és testből összetevődő eleven életek. És mert a nemzettest eleven emberekből tevődik össze, úgy érzem, hogy a nemzet *nem holt gépezet, hanem eleven szervezet,* amelyet valamely terebélyes fa organizmusával lehetne például összehasonlítani.

A fa eleven organizmus, melynek életében harmonikus közreműködést fejtenek ki a gyökerek, a törzs, az ágak, a levelek. Mindegyik szerynek megvan a maga rendeltetése, jelenleg azonban csak a levelek szerepét fogjuk szemügyre venni. A fa leveleinek feladata felszívni a napfényt valamint a levegő éltető elemeit és bejuttatni azokat a fa organizmusának életébe. A levelek rendeltetése tehát: felsőbbrendű értékek megszerzése a fa számára.

A nemzet is eleven organizmus, neki is vannak gyökerei, törzse, ágai levelei. A nemzet életében a levelek munkáját az intellektuel elemek végzik: *Ők vannak hivatva az általuk beszivott kultúrértékeket bejuttatni a nemzeti organizmus életébe.*

A fa, melynek levelei nem teljesítenék fényfelvevő és fénytovábbító feladatukat, csakhamar megbetegedne és elpusztúlna. Megbetegszik és elpusztúl az a nemzet is, melynek intellektueljei kikapcsolják magukat a közösség életéből, amennyiben kultúrértékeiket nem állítják a nemzet szolgálátaba. Az ilyen nemzet elcsenevészsedik, élete csak tengődés, akár az olyan emberé, akiknek agya gyenge, hasznavehetetlen.

A nemzeti organizmus agyát az intellektuelek képezik. Szellemi képességeik folytán reájuk hárul a feladat utförőivé lenni a nemzeti kollektívum etikai, kulturális, szociális és gazdasági fejlődésének. Az intellektuellek sorából kell, hogy kikerüljenek a nemzet gondolkodói és gyakorlati vezetői, akik *odaadó nemzetgondozás* által az élet magasabb színvonalára segítik a nemzet összességét.

Ami vonatkozik a nemzetre, vonatkozik a nemzetföredékekre, tehát a nemzeti kisebbségekre is és pedig fokozottabban mértékben, mert a nemzetkisebbségek létkörülményei mostohábbak az önálló államiságot alkotó nemzetek létkörülményeinél. Mert ugyan kire számíthat a nemzetkisebbség, az az elárvult gyermek a nemzetek társaságában, ha nem saját értelmiségére? Kifől is várhat okos, előrelátó, feltű szeretőt, ha nem saját intellektuel elemeitől? Kifől várhat odaadó gondozást, buzdító vezetést, ha nem saját elhivatott vezetőitől? Ezek hiányában a nemzetkisebbség, akár a pászfornélküli nyáj, tragikus pusztulásnak néz elébe.

Az olyan nemzetkisebbség, melynek intellektuel elemeiből kivesszett a közösség eleven tudata, lépten-nyomon veszteségeket fog elkönnyvelhetni. Veszteségeket erkölcsi téren, mert nem lesz aki segédkezést nyújtson a balsors kísértései között hánykolódó lelkeknek. Veszteségeket művelődési téren, mert nem lesz aki óvja és fejlessze kulturértékeit. Veszteségeket szociális és gazdasági téren, mert nem lesz aki megszervezze és összetartsa társadalmát az ellentétes áramlatok és fenyegető válságok fergetegében. És ezért az ilyen nemzetkisebbség áldozatul fog esni minden demagógiának, lépére fog menni minden lidércfénynek, könnyű prédája lesz minden kizsákmányolásnak. Tökéletesen elegendő egy-két értelmiségi generáció jelentékeny hányadának önző közömbössége ahhoz, hogy egy nemzetkisebbség mindenkép lezúljön és mint oldott kéve, szertehulljon. És ekkor bekövetkezik társadalmának elértéktelenedése és összeföpörödése, miglen a nemzetkisebbség mint száraz venyige levállik az élő nemzetek tőkéről és behanyaflik a halott nemzetek bezáruló sírjába.

A Gondviselés pedig, amely világtervének keresztülvitelében öröktávlatú feladatokat szánt ennek a nemzetkisebbségnek is — számon fogja azt kérni azoktól, akik szellemi képességeiknél fogva hivatva voltak annak vezetőivé lenni. Számon fogja kérni a nemzetkisebbséget annak hivatott vezetőitől, az intellektuellektől épen úgy, mint ahogyan számonkéri a szülőktől a gyermekeket, amely azok önző gondatlansága folytán elpusztult.

És itt önkéntelenül is szemünkbe öflik a szlovenszkoí magyar kisebbség életének egyik igen szomorú jelensége. Lehetőleg észre nem venni azt, hogy értelmiségünk fekinftelyes hányada individualisztikus izoláltságában úgy él, mintha semmi de semmi köze sem volna nemzetkisebbségünkhöz.

Szlovenszkói hönosságuk és magyar mivoltuk dacára azt hihetné az ember, hogy külföldről ideszakadt idegenek. Kisebbségünk mozgalmi nem érdeklik őket, részvélsen passzivitásukból a világért sem engedik magukat kiközökenteni, közömbösen haladnak el problémáink és fenyegetett értékeink mellett. Szinte lélektani kórtünetként hat, mennyire nincsenek tudatában a nemzetkisebbséghez való tartozásnak és az ezzel járó kötelességeknek. Nem fehetek róla, de fényleg lélektani kórtünetnek látszik az, ha magasműveltségű, anyagilag független arisztokrata és polgári elemek csak saját, individuális érdekeiknek élnek, a magyar kisebbséggel szemben pedig sem sorsközösséget, sem felelősséget nem érznek. Ez egy abnormális, beteges tünet, amelyet életrevalóbb társadalmakban hiába keresnénk. A lengyelek százötven évig éltek kisebbségi sorsban és ez alatt az idő alatt alig akadt közöttük intellektuel, aki a nemzetet szolgáló mozgalmak munkájából kimaradt volna.

Tehetségéhez és hivatásához mérten az egyik etikai vagy művelődési téren, a másik gazdasági vagy szociális téren, a harmadik politikai téren működött, de kötelességének tartotta mindegyik, hogy a közösségért kifejtett tevékenységben valamiképp kivége a részét. Az ilyen magatartás mély lelki kultúrára vall. De az a közömbösség, amelyet minálunk nagyszámú értelmiségi elem tanusít, nem más, mint a valódi kultúra feljes hiánya. Ennek a magatartásnak káros következményei máris érezhetők abban, hogy nincsen elegendő munkaerőnk, akik megszerveznék kulturális, szociális és gazdasági életünket. És ezért az a maroknyi intellektuel, aki önzetlen készséggel beleállt a kisebbségi munkába, valósággal agyon van halmozva a reája szakadó feladatok tömegével. Máris bekövetkezett az az abszurdális helyzet, hogy egy-egy ilyen kisebbségi munkaerő segítőtársak híján egy személyben politikus, kulturmunkás, pedagógus, szociológus és gazdasági szakértő kell legyen! Ennek következtében egyik feladatot sem képes fökölletesen ellátni, mert egyikhez sincs elegendő ideje. Azok pedig, akiknek megvan minden adottságuk, hogy bekapcsolódásuk által lehetővé tegyék az okszerű munkamegosztást: egyszerűen félrevonulnak és magánéletük ügyeibe temetkeznek. Időközben pedig egyre több értékünk megy veszendőbe, kisebbségi organizmusunk működése hiányos és beteges, mert tagjai közül vannak sokan, akik vonakodnak résztvenni a közösség életében. Ez pedig olyan betegség, amely a nemzetkisebbségi organizmus halálához vezet.

* * *

Hanyagoljuk hát el a családi életünket, üzleti és kenyérkeresési ügyeinket, hogy a közösség ügyeivel foglalkozzunk? Szó sincs róla. Magán és családi életünk elhanyagolása nem vezet jóra még nemzetkisebbségi szempontból sem: mert széteső családok, főnkremenő egzisztenciák csak gyengítik a kisebbségi társadalmat. Elsőrendű jogunk és kötelességünk a magánéletünkkel való lelkiismeretes törődés és ezért senkitől

sem szabad megkivánni azt, hogy családi és kenyérkereseti ügyeit elhanyagolja, De a magánügyek elhanyagolása és az azokba való betemetkezés között fág tere nyílik a közösségért folytatott munka lehetőségeinek. Ha mindegyik intellektuálunk bekapcsolódna a nemzetkisebbségi munkába, akkor olyan ügyes munkamegosztást lehetne megvalósítani, hogy mindegyiknek bőven lenne ideje úgy a magánéletre, mint a közéletre.

* * *

Közélet alatt *nem* azt értjük, hogy mindenki részt vegyen kisebbségünk politikai mozgalmában. Hiszen a politikai tevékenységhez külön elhivatottság kell és senkitől sem lehet megkivánni, hogy politikával foglalkozzon, ha nincsen erre hivatása. **Lehet politikamentes munkát is kifejténi a kisebbség érdekében**, például etikai, kulturális, szociális, vagy gazdasági munkát. Akiben a nemzethűség nem üres frázis, akinek mély és őszinte a nemzetszeretete, az saját életkörülményei és tehetségei szerint meg fogja találni azt a munkakört, amelyben nemzetkisebbségünk fejlődését előmozdíthatja.

Fő az, hogy őszintén szeressük nemzetkisebbségünket, amelynek tagjává teremtettt az Isten. Mert ha nemzetszeretünk őszinte és valódi, akkor öntudatosan élni fog bennünk a nemzetkisebbségi közösséghez való szervi hozzáfartozás tudata. Ez a tudat mély felelősségérzetet fog bennünk kitermelni a közösség jelenével és jövőjével szemben. Érezni fogjuk azt, hogy mi, a szlovenszkoí magyar kisebbség értelmisége, felelősek vagyunk nemzetkisebbségünk életéért. Érezni fogjuk azt, hogy nemzetkisebbségünknek szüksége van a mi munkánkra, amely nélkül dekadenciája elkerülhetetlené válik.

Semmiféle szeretet sem ismer közömbösséget, az igazi nemzetszeretet sem. Akít igazán szeretünk annak sorsa soha sem lesz előttünk közömbös, annak ügyeiért melegen érdeklődünk és pedig nemcsak platonikusan, hanem segítő, lendítő cselekedetekkel. A szeretet ugyanis nem tud féltlen maradni, a nemzetszeretet tehát odaadó munkára fog minket ösztökélni kisebbségünk fellendítéseért.

Akiben a nemzetszeretetnek ez a lendülete eleven valóság, az tehetségét és tudását rendelkezésünkre fogja bocsájtani veszélyeztetett kisebbségi társadalmunknak. Gondoljuk csak el, hány egzisztenciát lehetne az anyagi romlástól megóvni, ha akadna sok jogászunk, közgazdászunk, üzletemberünk, akik szolid, önzetlen utbaigazítást nyújtanának embertársaiknak és gazdasági tömörülések létesítése által lehetővé tennék kisebbségi népünk anyagi érdekeinek szervezett, hathatós, ferszserü védelmét. Gondoljuk csak el, mennyire javulna kisebbségi népünk közegészségügyi állapota, ha akadna sok orvosunk, aki praksziséval kapcsolatban ferszserü nép-prophylaxist folytatna, aki kurzusokat tartana laikusok részére azon célzattal, hogy az illető község egészségügyi gondozását intenzívebben lehessen ellátni. Gondoljuk el továbbá, hány ifjút és leányt lehetne megnyerni a gyakorlati kereszténység

és a nemzethűség számára, ha mindenüft akadna kellő számú, lelkes intellektuel, aki belekapcsolódna az ifjusági mozgalmak életébe. Gondoljuk csak el, micsoda kulturértékeket lehetne menteni és teremteni, ha az a sok elvonultan élő, de magasműveltségű intellektuellünk mind belekapcsolódna kulturintézményeink tevékenységébe és azokat európai színvonalra emelnék.

* * *

Értelmiségünkön mulik nagyrészt, hogy kisebbségünk jövője az életbe fog-e forkolni vagy a halálba. Ha intellektueljeink akarják, akkor lehetnek őrzőangyalai és vezetői nemzetföredékünknek, ha akarják, akkor szolidáris munkájukkal egzisztenciákat menthetnek, életkörülményeket javíthatnak, generációkat nevelhetnek, kulturát fejleszthetnek. Ha akarják, átsegíthetik nemzetföredékünket a válságok örvényén és lerakhatják számára egy fölfelé ivelő jövő alapjait. Ha nem akarják — ha továbbra is akad nagyszámú intellektuel, aki csak a saját ügyeinek él; akkor nemzetkisebbségünk romlása elkerülhetetlen. Akkor — szervezők és vezetők hiján csakhamar dabra kerül kisebbségi társadalmunk vagyona, feltartóztatlanul fog elharapózni az aposztázia, a beolvadás, — ifjuságunk lelkéből pusztulni fog az istenszeretet és a nemzethűség, kulturánkra pedig csak romok fognak emlékeztetni. Borzalmas felelősség bűnrészesnek lenni abban, hogy az élet felett diadalmaskodik a halál, hogy egy kicsiny, magárahagyott nemzetföredéket szerető gondozás hiján elnyeli a temető.

* * *

Még nincsen későn. Nemzetkisebbségünk még él, még vannak értékeink, melyeket védeni, sőt fejleszteni lehet. Minden azon mulik, hogy értelmiségünk nagy többségében lesz-e elég nemzetszeretet ahhoz, hogy belekapcsolódjék kisebbségünk talpraállításának munkájába. Ha igen, akkor nem leszünk túl kevesen a sokféle feladat megoldására. *Akkor kisebbségünk gyarapodni fog kvantitatív értelemben: vagyis gazdasági és szociális téren. És gyarapodni fog kvalitatív értelemben: vagyis etikai és kulturális téren is.*

A szlovenszkói magyar kisebbség kvantitatív gyarapítása és kvalitatív emelése legyen a mi célunk. Ennek a célnak megvalósítása legyen a mi hivatásunk, ezt a missziót bizta reánk, szlovenszkói magyar értelmiségre az Isten. Az Isten, Aki megmondotta, hogy igenis felelősek vagyunk testvéreinkért és Aki idelent a földön előlta nekünk azt, milyen kell legyen a védtelen nyáját szeretettel gondozó, igazi, jó pásztor.

A gondolat és a tett. _____

Rejöd Tiborc dr.

Gemeli páter 25-éves szerzetespapi jubileuma alkalmából.

A vonaton ismerkedtem meg vele ezelőtt tíz évvel. Louvainból jött, hol a világ katolikus egyetemének rektorai találkoztak először s ő a milánói, nemrég megnyitott egyetemet képviselte. Egyedül ült a szomszéd kupéban könyvek között s amikor a vonat a Szent

Gotthard alagút előtti vadúlszép hegyvidéket szeltem, a folyosóról megpillantottam a ferencendi tudóst. Rögtön tisztaban voltam azzal, hogy egy rendkívüli nagy emberrel ismerkedtem meg. Izmos testén a hatalmas fejét a ferencendi tonzura egy koronázta meg, mint egy római imperátorét a babérfüzér. Az alagutat átdiskuráltuk. Úgy ült a kényelmes vasutdiványon, mintha legalább is a félvilág gyáralnak trösztelnöke volna és mintha ugyanakkor a legszegényebb szerzetes cella fapadán pihenne. Ha a világ dolgai iránti közömbösséget szent Ignác elgondolásában kellene szoborba mintáznom, Gemelli pátert faragnám meg, ahogy akkor magam előtt láttam.

Egyeteme a második évtizedbe lépett s az ősi szent Ambrusbazilika mellett egy fejedelmi székhelybe költözött. Ő pedig, az alapító és kezdettől fogva Rektor Magnificus, 25-éves papi jubileumát üli. XI. Pius pápa a legutóbbi konzisztoriumon a világegyház három utolsó évének örömeseményei közt említette meg a Szent Szív egyetemét s az ezüstmisés Rektornak külön „Breve” által gratulált. A tudományos világ sürgönyökkel árasztotta el. És ő szerzetesi elvonultságban egy csendes misét mondott jubileuma napján. Ugy, mint akkor, tíz év előtt a vonaton, közömbösen a fény és az elvonultság iránt, de tele alkotó erővel!

25 évvel ezelőtt egy messzi tájakra Krisztushoz tért erőteljes ifjú fejére tette Ferrari bíbornok felszentelő kezét, s abban a pillanatban két tűzön égő léleknek adta meg a legnagyobb hatalmakat. A két tűz: a hit s a tudomány volt. Azután a Magister parancsát ismételte meg az új levita előtt: „Menjetek és tanítsatok . . .!”

Gemelli páter a szerzetben Ágoston nevet kapta. Azelőtt a világban Eduárd névre hallgatott. S nagy a különbség Eduárd és Ágoston között! Gemelli Eduárd egy roppant munkabírású, hitetlen, materialista-szocialista orvostudós volt. Amilyen feltűnést keltett tudományos kutatásainak eredményeivel, olyan ismert fanatikus szociálista, vallásüldöző szónok volt. A páviai egyetemen, hol mint segédtanár működött, az éledező katolikus egyetemi ifjaknak heves harcokat kellett vívniuk vele. De elérte Sault az Isten kegyelme és földre teperte. 1903 nagypéntekjén a milánói katonai kórházban, ugyanabban az épületben, mely renoválva ma a Szent Szív Egyetem új székhelye, a kereszt tövében találták az ott katoniorvosi szolgálatot tevő Gemelli Eduárdot. A fordulás teljes volt. A megtért a rezzatói ferences kolostorba lépett s 1908-ban szenteltetett pappá.

A szilárd hit s az alapos tudás benne egy személlyé vált s minden tevékenységét impregnálja a papi karakter s a tudományosság kenete. Gemelli Eduárd látta, hogy mivé használják fel a pozitív tudást a hit ellen és Gemelli Ágoston vulkáni tettevágással egy életet szánt arra, hogy az Igazi tudományosságot a hit szolgálatába fogja. Lélekben ma átélem azt a négy évet, melyet a noviciátusban s teológiai tanulmányok közt töltött. Élvezem azt a hatást, melyet reá, a pozitív tudásra, a hit felsőbbbsége és biztonsága gyakorolt a tudományban évtizedenként váltakozó hipotézisekkel szemben s látom, miként válik szintézissé lelkében a hit és a tudás, hogy aztán, ha eljön az ideje, nekilendüljön s ledöntse az e téren közszájon forgó vádakat és előítéleteket.

Egy régi magyar történet jut most eszembe. Valahol a Nyírségen egy rendkívül ügyes francia törvívó mutogatta képességét a cirkuszi porondján. A vidéki úri vívók csak úgy bámulták művészetét, mint a nép. A sikerein felbuzdult francia hetykén vállalkozott arra, hogy párviadalra áll ki egy fokossal fegyverzett juhász bojtárral. A közeli földbirtokos, X. gróf állította a bojtárt, a különc párviadalnak messzi híre ment s a cirkuszi az utolsó helyig megtelt. A porond közepén fokosára támaszkodva évezredes nyugodtsággal állt a pusztá emberre. A vékony francia fűrge ugrással támadt ellenfelére. Művészetében bizva előre mondta: „Most átszurom a jobb fülcimpáját”. És át is szúrta anélkül, hogy a bojtár arcizma megremegett volna. A közönség lélekzetfojtva nézte a harcot. „Most átszurom a bal fülcimpáját” — mondta a francia és legott át is szúrta. „Most átszurom az orrát” — kiáltotta a víg francia és át is szúrta anélkül, hogy emberünk megmozdult volna. Erre az elülső páholyból megdördült a gróf úr bariton hangja: „János! Miért hagyja magát?” — És János a legnagyobb nyugalommal kérdőleg válaszolt: „Hát ne hagyjam magam?” — „De ne ám” — válaszolta a gróf úr. S erre fogta János a fokosát, egyet kanyarított a levegőben és egy csapásra agyon találta ütni bántalmazóját.

Hát így volt az évezredes katolikusossággal is. Fűrge ellenfelei vékony modern törökkel szurkálták viharedezett testét. Volt ebben a testben tudás könyvtárszámra! Volt államtörténelem, népek nevelése, nomádoknak földhöz szelldítése, orvosság minden földi bajra! Volt tapasztalat, volt múlt, volt a jövőben bizás! És mégis engedte magát szurkálni bitang vádaktól, vakmerő hazugságoktól, történelemferdítéstől, tótágas jelszavaktól s várt évezredes nyugalomával, míg a Katolikus Aktívizmus oda nem kiáltotta a „Ne hagyj magadat!” S ekkor nem volt szüksége fegyvert cserélni. Csak azt forgatta meg őse erejével, ami mindig kezében volt, amíg túrta a támadásokat. Csak meg kellett villogtatnia fokosát s ellenfelei sorra törpülnek előtte.

Évszázadokon át a katolikus tudás volt a hordozója, úttörője, nevelője a tudomány minden ágának. Csak a pápai egyetemeket említem, csak Nagy Szent Albertnek és Pázmány Péternek nevét. S a múlt századnak végén mégis a pozitivisták törvívók kacagtak a hiten s előre mondták, hogy mit döntenek meg alapjain. Gemellik kellett a porondra! 1911-ben Louvainben doktorált a keresztény bölcsélet fakultásán s utána Torinóban és Münchenben a Kísérleti Lélektant művelte. A torinói egyetem kiadványai alapján magántanárként habilitálta. A tokiói egyetem a pszichológiai tanszékre rendes tanárnak hívta meg. Gemelli páter Milánóban maradt. Egy nagy gondolata volt: ott építeni fel a legmodernebb felszereléssel a hit és a tudomány egypalotáját, ahol egykor mint tévelygő tudós a hitet rombolta a lelkekben. És szerzetesi szegénységgel, de szikla-hittel, elismert tudással, órlási szellemi és testi energiával nekiindult, hogy a gondolatból tett legyen s a tettek sorozatából a Szent Szív Egyetem. Agitációjával egész Olaszországot megmozgatta és évente milliókat gyűjtött az egyetem céljaira. Annak létrehozásához, ami ma az 53 rendes tanszékes milánói katolikus egyetem, ahhoz Istenbe vetett törhetetlen bizalom, átfogó tudás, kimerülhetetlen szilárdság, akarat, Katolikus Aktívizmus kellett!

Gemelli páter rendelkezett mindezekkel. A háborút megelőző évek alatt hitvédő és szociális téren, a háború alatt mint ezredorvos a fronton a karitás terén, a háború után a katolikus főiskola mozgalom megszervezésében szüntelen tevékeny volt, mialatt 300-nál több tudományos dolgozata jelent meg Itáliában s a külföldön. Az, aki a szerzetesi cellát tudományos laboratóriummá alakította át, nem gubozta be magát a „tudós önzésébe”, hanem szemvedélyes szeretettel kutat nemcsak magának s néhány szaktudós társának, hanem a tudásszomjas lelkeknek, akiket irányítani hivatott. A tudományos küldetésből benne apostoli misszió vált! A kultura értelmét számos alkalommal így írja körül: „A kulturát nem foghatjuk fel a való lélettől elfordulva, mintegy a spekulatív igazság szelid szemléletét, mely a szellem igényeit elégíti ki, a kultura „élet”, az élet felfogása, a gondolatnak tettbe való átültetése: a kultura egy azonosság az akcióval. Emlatt szeretjük, szolgáljuk, terjesztjük a kulturát egy oly cél érdekében, mely felülmulja a mindennapok változandóságait.”

Gemelli páter tudós orvos és apostoli pap. Lelkébe hatolt az annyi fény, szeretet és jószág után szomjazó léleknek kiáltása és megállapította a beteg világ diagnózisát: a világ hitetlenségben, erkölcsi renyheségben és kétkedésben nyavalyog. A milánói katolikus „Szent Szív Egyetemen” lelkek sokasága, főleg a fiatalok, nemcsak az igazságokat ismerik meg, hanem az Igazi életnek értékét és az erényjóságnak melegét is. A Rektor Magnifikusz dolgozószobája gyakorta színhelye a lelki megtéréseknek, mert benne nem csupán a tudóst keresik, hanem a lelkiorvost is. Amint könyveiben és a szakfolyóiratokban tudását önti szét, úgy ömleszli át papi tapasztalatainak kincsét a szívekbe.

Husvét után állunk s a Megváltás Szentéve nyitotta ki kapuit. Az élet halálát: a bűnt legyőzte Krisztus. A Mindentudás s a mindenek Szeretete tudta legjobban, mi a tévelygés a gondolatban és a tettekben s Ő szerette legjobban az emberek életét. Ez a magyarázata Krisztus szolgája: Gemelli páter 25-éves működésének. *Tudással és szeretettel ma is meggyőzi a világot a hit!* (Luzern)

Egyedül.

A fák féllábon állnak, mint a golyák.
A csend olyan, mint egy mozdulatlan
üveggolyó, csak hozzá kell nyulni,
hogy elguruljon.
A réten a boglyák
elejtett gomolyagok.
Olyan egyedül vagyok!
Lankadt violák illata jár át.
S felettem ujnyi
felleg-csík jelzi vágyaim határát.
Előveszem szívemet, mint más a pipáját.
Jó volna meggyújtani, de tüzet nem kapok,
hacsak az Isten Ide nem nyújtja
cigaretájára parazsát: a napot!

Kiss Jenő.

Ó ha a tavasz . . . !

Ó ha a tavasz

rügytől duruzsló ágakkal végigveri a testem,
szeretnék szétterülni valami bomlott áradással
senkit: — korlátot nem ismerve
átviharozni a vetések zöld fején,
s átintezetni a cicázó felhőknek,
hogyan élünk még ideát!

Valahonnan madár csicsereg . . .
valahol bolondúl táncol a pára . . .
szent napok záporoznak a vesémig
és belül:
titoktárnák mélyén
brúgatva szárnyal az égig a hang . . .

A Tavasz!

Jön!

— és mögötte
tépett, törött molyok hevernek . . .
Virágos lábbal megtapossa a réteket, a szíveket,
s veszettül dobálja a kacagást.
Itt is, ott is zölddel köszöntik a fák az életet
s a fáradt életet
meséktől illatozva újult erőre álmodják a múltjuk
s beállnak csöngetyűzni a robogásnak,
hirdetőoszlopoknak, tavaszi orgonáknak,
és illatnak és tűznek és mosolynak,
miközben újra-újra dallal
vitorláz a tavasz a ködlő égen
s az alig-érthető nagy messzeségből
csókot szítal a földi betegeknek,
halott avarnak. . . . Tar ágak kérgére
újra fölötözi a lombsúgást
s virágokkal babonázza szentté
az alig-kisarjadt rügyet. . .

És mindenütt:

élet viháncol csókjai nyomán,
élet, viharos, újrakezdett,
megint jövőbe-vágyó élet:
— — — Élet!

Agoston Jullán.

Egy új falumozgalom elé.

Mészáros Árpád.

Ha a ma sok eszméje és miéértje között van igazán égető és aktuális probléma, akkor elsősorban a falumozgalom nevezhető annak. Hál' Isten ez a megmozdulás már eddig is tud felmutatni több-kevesebb pozitív eredményt. Cikkek, felolvasások, regősjárás, kultúrestek tanuskodnak erről itt is ott is. Egyszóval látszólagos segíteni akarás legaább is mutatkozik minden felől. Mégis oly feltűnő és szinte csodálatosan megoldhatatlannak látszó kérdés merül egyszerre most a szemünk elé. Miért tehát, hogy ennyi önzetlenség, ennyi munka után is aránylag oly kevés az eredmény? ! Mig a kritikus figyelő napokon át hiába töprengene e mozgalmunk fogas-kérdésén — egy vágással megoldja a nehéz gordiuszi-csomót — maga a megfigyelésünk tárgya: a falu.

Falun születtem. Éltem már benne boldogabb időt és balsorst, beszéltem szerencséjével és bánatával. Különös szeretettel figyelem gondolkodását, olykori bűnre döbbenését s okkeresését a bajokban. Néztem a szemét, hogy mit lát és mit kíván, figyelem a száját, hogy mit beszél, hogy vélekedik s a lelkét, hogy mit érez. S oly sokat tudott beszélni nekem az a verejtékes, ráncos homlok, ökölbeszorult kéz, az a keserű mosoly, vagy bizalmatlan, panaszos hang . . . egy hatalmas mindenre kész, semmiben nem bízó életet.

Künn voltunk a mezőn. A kukoricaszedő szeptember foglalkoztatta a falut. Az országút porában kerékpárok poroszkálnak. A fiatal legény ott áll mellettem. Csak ketten voltunk a közelben. Olykor beszélgettünk is — bizalmasan, mint akiket a szomorú háborús hangú gyermekkor melegített össze. Azóta kétfelé vált a sorsunk. Valami áthidalhatatlan űrt vontak közénk az évek. Csak a közös gyermekkor fonalán függött a barátság. S tudj' Isten ösztönösen húzódtunk mindketten e szakadékból, de bevallani nem mertük ezt egymásnak; csak éreztük tovább ezt a láthatatlan lelki távolságot. Éreztük most is beszélgetésünk közepette. Csüggedt gondolatok futottak végig agyamon. — Falu-város! ? Két külön élet. Szerethetitek-e ti egyszer, csak egyszer is majd egymást? Tudlak e falu még egyszer én is úgy szeretni, mindha benned maradtam volna? Magunkba mélyedten néztünk az országutra. A kerékpárok közelebb értek. Két rövidnadrágos, de szikárarcú idősebb fiu volt. Lehetek ugy 20—25 év körüliek. A gépre hátul különös szerkezet volt szerelve — kivehetőleg valami vetítógép-féle lehetett. — Porosak voltak, messziről jöhettek. A legény gyanakodva nézett rájuk. Miféle emberek ezek? Kérdezte félhangosan. Diákok — feleltem — alighanem faluzni járnak. Érdeklődnek a falu iránt. Ismerni, szeretni akarják a falut s jó vezetői akarnak ienni. Aztán mesélni kezdtem neki erről az új diákmozgalomról. A legény szomorú mosollyal fogadta. Találkoztam már velük — mondta. Az ősszel is jártak. Éppen nálunk kértek szállást. Másnap, mikor útnak indultak fülem hallatára mondták a dicséretet és áldást ránk. — Hogy mi volt az, nem mondta ki, csak ennyit fűzött még hozzá: Mondhat most már bárki akár mit, a város csak megvetni és irigyelni tud minket, szeretni soha. Hallgattunk. Szavai sokáig úgy nyögtek a fülemben.

Tán Bánk érezhetett oly keserűséget a könnyezőn panaszkodó Tiborc előtt. Táncolni kezdtek előttem a képek. Az öreg plébános szomorú tapasztalata s lesújtó véleménye a faluregősökből; gimnáziumi, nagydíkos beszélgetések a népnevelési előadások útján, az a ferde sok véleményhalmaz, az a naturalista falufelfogás, azok a durva »paraszttréfák« nem kerülnek ki néha még a cserkészotthon szentségét sem, az a közönyös felelőtlenség s a mi főiskolás szervezeteink legtöbbszörének kommunista propagandás, naturalista nevelésiránya s végül az a megszokott, szomorú eredetű »jelző« különféle variációja, mely nem tudja elkerülni a városba került »úrhatnám« parasztfiuk száját sem. Pedig ha tudná, mily rosszul is hangzik az ő szájából ez a divatos szólam, melynek jelentése a legtöbbször hazug s amit ki akar fejezni a legjobban talán épen a használójára illene. Pedig, ha tudná mily rosszul is hangzik — ismétlem — mintha csak a saját édesapját akarná gyalázní s jöttek megannyi fekete, szomorú prémisszák.

Amit a legény nem tudott kimondani, most egyszerre megértetem. Az utolsó hangok még mindig a fülemben csengtek s egy szomorú valósággal toldottam meg magamban a mondatot: Hej, de ha tudnád a belőletek kikerültek apátszégyenlő köpönyegforgatását . . . de kimondani . . . azt már nem mertem volna. Csak néztem abba a cikkázó két szembe. Rám pedig veszni induló vágyak lemondással telt könnyei néztek belőle. Ő állt, mint egy panaszos, monumentális Tiborc szobor ökölre szorult tenyerekkel. Ki tudja, micsoda harcok háboroghattak benne. — Indultam. Bucsúzni feléje nyújtottam egy kézzorítást. A kemény marok lassan lágyulni kezdett s kéz a kézben találkozott a lelkünk. Bennem egy fogadás fogant e pillanatban és ő megértette gondolatomat. — A szakadék fölél a faj és testvéri szeretet szálai kötöttek a barátsággal lassan ürtburkoló hálót.

*

Hazafelé levontam prémisszáim konkluzióját is. Gimnáziumi regösélet, főiskolás kultürestek, idegenkedés, eredménytelenség? ! Ez az egyszerű elme szívélrel oldotta meg nekem ezt a bogos gordiuszi csomót.

Falu város! Harcotok a társadalmi osztályharcok legádázabbja. Egy megtestesült turáni átok! Mikor lesz már itt igazi béke? . . . Várunk, talán ezt az elnagyolt általánosító képet igazibb, krisztusibb proházskás kezek cáfolják majd meg. Várunk . . . egy új falumozgalomra. Minél előbb adja a jó Isten!

Bölcsek balladája.

Kérdika bölcsek: Mit akarsz?
Vagy, s nem leszel aztán. Egyszerü.
Léten Innen s túl mit keresel?
Felel a Lélek: az Istent.

Szólnak a bölcsek: ostobaság.
Az ég alatt a fény az úr,
a fény alatt a vér az úr,
s az ég mögött ki lakhatik?
Felel a Lélek: az Isten.

S új bölcsek szólnak: dajkamese.
Eld az életedet: ez a parancs.
Parancs az öröm, lét joga kéj,
s ki fizet ki nem élt örömökért?
Felel a Lélek: az Isten.

S más bölcsek szólnak: mind nem igaz.
Sivár a lét, bús bére a kín,
átok a test, a halált lehell,
s a halál ürmébe ki olt örömet?

Felel a Lélek: az Isten.
És más bölcsek mondja: nem hihetem.
Látszat a lét és látszat a nemlét.
Játék a világ. Az agy joga kétely,
s mi van, mit kétely árnya nem érhet?
Felel a Lélek: az Isten.

És szól a halál: lejárt az idő.
És sírnak a bölcsek: kegyelem! kegyelem!
És lendül a Lélek: áve magasság!
Hittem! Ölelj magadba! Isten!

Rónay György.

A Prohászka Körök kongresszusa.

Már múlt számunkban jeleztük, hogy a Prohászka Körök július 21., 22-én rendezik meg Érsekújváron II. kongresszusukat. A kongresszus feladata: a Prohászka Körök egy évi egységes munkatervének a kidolgozása.

A kongresszus programja:

20-án este érkezés Érsekújvárra. Aki érkezését előre bejelenti ingyen koszt és lakásellátásban részesül. Cim: Vass Lajos, Érsekújvár, József u. 28. Pontos vasúti érkezés is felütfutendő.

21-én, d. e. 1/8 órakeror gyülekezés az „Aranyoroszlán” előtt, innét közös felvonulás a plebánia fempomba, ahol ünneplés Veni Sancte lesz.

D. e. 9 órakeror a kongresszus megnyitása, üdvözlő beszédek.

10 órakeror kezdetét veszi a kongresszus szellemi része. És pedig:

21-én d. e. 10 órakeror:**I. Rész: Világnézetünk.**

1. Kat. Világnézet (Pfeiffer M. dr.)
2. Részlelkérdések:
 - a) etika és társadalomtudomány (Suhaj Béla dr.)
 - b) A keresztény jövő társadalma (Havas Vilmos)
 - c) Korporációs mozgalmak (Pfeiffer László)

21-én d. u. 3 órakeror**II. Rész: Kulturmunkánk.**

1. Kultur programmunk (Szfranyovszky György)
2. jogászok munkaterve (Rády Elemér)

3. tanítók munkaterve (Győry Kálmán)
4. tanárok munkaterve (Scleicher Imre)
5. Irodalmi-művészeti munka (Sinkó Ferenc)
6. történelemszemléleti reformmunka (Major József)

7. Népi kultúra-Szociográfia (Vass Lajos)

22-én, d. e. 9 órakeror.**III. rész: Katolikus akció.**

1. A kat. akció lényege, jelentősége, szervezési formái (Esterházy Lujza)
2. A kat. akció Szlovenszón (Czvang László)
3. Nőmozgalom (Schalkház Sára)

22-én, d. u. 3 órakeror.**IV. rész: Mozgalmi ügyek.**

1. A Proh. Körök beszámolója.
2. Ügyvezetőség választása.
3. Indítványok.

Este 8 órakeror az Aranyoroszlán nagytermében kultúr-est lesz.

A kongresszuson a Prohászka Körök vezetősége az Új Élet olvasóit és barátait szívesen látja és ezuton is meghívja.

A kongresszust vasárnap, 23-án Galántára kirándulás egészíti ki. Itt program: a Hanza szövetségi központ megtekintése és előadások a szövetségi kérdéscről.

23-a estétől 26-a délig közös lelki gyakorlatok lesznek a Nyírái missziós házban. Részvételi díj (koszt, lakás) 40 Kt.

Olvasóink

felhívásunkra rengeteg levéllel halmozták el szerkesztőségünket. Nem tudunk még mindenkinek külön levélben vagy szerk. üzenetben válaszolni, ezért mindazoknak, akik választ még nem kaptak, szíves elnézését kérjük.

Kérjük olvasóinkat, hogy a nyári

szünet alatt se szakítsák meg lapunkkal a kontaktust.

Mindenkinek levelét, véleményét, kritikáját, a felvetett kérdésekhez hozzászólását érdeklődéssel várja a szerkesztőség.

Olvasóink figyelmébe! Lapunk következő száma a nyári szünetre való tekintettel szeptember 15-én jelenik meg.

Meghívó.

A csehszlovákiai katolikus magyar írók, művészek és irodalompártolók „Szent Ágoston” és „Szent Pál” egyesülete július 20-án (csütörtökön) délelőtt féltizenegy órakor Érsekújváron, a Flenger intézet tornatermében együttes megbeszélést, illetőleg alapszabálymódosító közgyűlést tart, melyre mindkét egyesület tagjait ez uton hívja meg az egyesület elnöksége.

A közgyűlés dönteni fog a két egyesület egyesítésének kérdésében és megválasztja 3 évre a tisztkart. A két egyesület választmánya ugyancsak 20-án délelőtt 9 órakor megbeszélést tart az érsekújvári Flenger intézet tornatermében.

Rozsnyó, 1933. július 4.

Letocha József, Dr. Pfeiffer Miklós, Potocsny József,
a Sz. Ágoston egyeslet h. elnöke. a Sz. Pál egyeslet elnöke. a Sz. Pál egyeslet orsz. igazgatója.

S Z E M L E

Róma szava

és Róma gesztusa mindig fokozódó nyomatékkal mutat rá a katolikus világmisszió fontosságára, arra, hogy Jézus szavai „elmenvén tanítsatok minden nemzeteket!” (Máté 28, 19.) nem szerény óhaj, nem fakultatív megbízatás, hanem szigorú kötelesség. Túl hosszú századokig a kereszténység aránylag kevés kivétellel csak a fehér fajra terjeszkedett ki. A tengerentúli, „színes” népeknél is mint Európából jövő behozatali termék szerepelt: szoros kapcsolatban nem csak a fehér hírhirdetőkkel, kiknek

hósi önfeláldozása különben az emberiség történetének legeslegdicsőbb fejezetéhez tartozik, hanem nem ritkán látszólagos, sőt részben valódi kapcsolatban európai államok gazdasági és politikai gyarmati imperializmusával.

Most a színes fajok kezdik már nem tűrni a fehér faj sokszor valóban zsarnok uralmát. Az európai művelődés külső fegyverzetét a színes ifjak tízezrel sajátították el Európa fő- és szaktiskoláin. Nincs távol az az idő, midőn az Európában felvett fegyverzetben döntő sikerrel fogják a fehér faj világuralma ellen felvenni a harcot. Az

államhatalmi tényezőiben és közéletében nagyrészt újra elpogányosodott fehér faj pedig most is folyvást tetézi gazságait a színes fajok ellen, így a francia „szabadgondolkodó” kormányok oly gyarmati kizsákmányolást tűnnek Indonéziában hogy például a „Société des cultures tropicales” 1000 kultúrabszolgája közül legutóbb egy esztendő alatt 494 halt meg, a francia tonklingi gummiültetvények 40.000 benszült munkása közül ugyancsak egy esztendőben 20.000 hullott el. Ugyanakkor pedig a kultikat „szerződtető” részvénytársaság évt mérlegét 8 millió frank nyereséggel zárta le. Egy német világ-gazdasági publicista pedig egészen cinikusan hirdeti, hogy ahhoz, hogy Európa a jelenkori életstandardot megtarthassa, szükséges, hogy a másfajú tengerentúli népek sok-sok millió emberhez nem méltó élet-sorban robotoljanak. A francia fegyverkezési ipar sajtója meg ki meri írni, hogy a keletázsiai háborúra szükség van, mert (!) ezáltal emelkednek a fegyverkezési ipar részvényei. Ilyen és hasonló gazságok tömegének szemléleténél a népszövetségi paktum 22. és 29. cikkelye, mely a gyarmati és gyarmatszerű országok benszült lakosságának a védelméről és fejlesztéséről szól, a gyakorlatban a farizeusi hazugságnak, vagy legalább is a tehetetlen frázis-puffogtatásnak jellegével bír. Ugyanakkor pedig Európa minden állama elzárkózást és egymást marcangoló örületben minden előjel szerint öngyilkosan rohan a pusztulás örvényébe.

A kereszténység minden népet, minden fajt fel akar emelni, de egy néphez, egy fajhoz, egy kulturházhhoz sincs végérvényesen hozzáláncolva. Tuléll a népeket, ha magukat pusztulásra szánják, vagy kivülről jövő katasztrófának esnek áldozatul. Ahogy a kereszténység

történelme kezdetén nem állt, vagy bukott a legelső zsidó-keresztény hitközségek létevel, úgy történelme további folyamán nem állt, vagy bukott a zsidók egy töredéke után krisztianizált többi előázsiati és északafrikai répekkel, sem a római birodalommal. Pedig ennek népvándorlásakorabeli pusztulásával sokan a kereszténység pusztulását is megjósolták. Kiterjesztette az Egyház üdvös, felemelő hatását a germán, majd szláv népekre. Kereszténnyé, sőt a kereszténység védőbástyájává tette az Ázsiából beözönlött szláv magyar népet. Az Egyház a népforgatógok változatában a történelem folyamán mindig csak terjed, gyarapszik. Régi népek, államok és kulturák romjain új és új népeket részesít a krisztusi világnézet áldásalban. Amit először palesztinai, majd előázsiati, földközltengeri, majd európai, sőt Európán túl terjedő fehér fajú kulturperspektívában tett, azt készül most világperspektívában tenni. XI. Pius pápa kimondotta a jelszót: a tengerentúli népeknek szellemi vezéreket a saját fajtájukból: benszült katolikus papokat és püspököket! A fehér fajú hit hirdetőik pedig jól véssék szívköbe-lelkükbe, hogy ők is csak szolgál legyenek azon színes népeknél, melyek között működnek! Ez az új pápai világhódító program kiindulója.

Kínában ma 120 kisebb-nagyobb katolikus egyházterület (püspökség, vagy quasi-püspökség) van. Ezek közül már 19 áll benszült püspökök vezetése alatt. 1980 fehér hit hirdető mellett Kínában már 2420 benszült pap működik. A 2.500.000 kínai katolikus közül már egymilliónak van saját fajtájú papja. Indiában a katolikus egyházterületek száma 57. Ebből 11 egyházterületen India 3.500.000 katolikusának 30 százaléka már

benszüllött püspökök vezetése alatt áll. Ugyancsak Indiában 1500 fehér hithirdető mellett már 2000 benszüllött pap működik. Hátsó-Indiában (Slam, francia Indokína, stb.) 17 egyházterületen a katolikus papságnak már 60 százaléka benszüllött. Ebből magában francia Indokínában a francia gyarmatimpertalizmus minden szabadkozása dacára is az 1.300.000 katolikus közül 800.000-et az 1100 benszüllött pap gondozza.

Mind ezt azon alkalomból vettük papírra, hogy XI. Pius pápa idén Szentháromság vasárnap, június 11-én a Szent-Péter-bazilikában újabb öt benszüllött püspököt szentelt. Ezekkel együtt ma már Ázsia katolikusainak husz százaléka áll saját nemzetbeli püspökök lelki vezetése alatt. Álljanak itt nekünk szokatlan nevelők, melyekhez hasonló hangzásuak fogják majd a jövő egyháztörténelem vezető szerepét játszani: Attipetty József, az indiai verapolyi segédérsek, Tong János az annami Phat-Diem-i segédpüspök, Fan József, a mongóliai Tsl-ning-i egyházterület püspöke, Tsoei József a kínai Youngtlen-i egyházterület püspöke és Ly-yun-ho Máté, a dél-kínai Yacow-i egyházterület püspöke. A nemzetek jönnek, nemzetek mennek s újak jönnek, Krisztus egyháza örök.

Nekünk azonban ezen történelmi világperspektívák mellett is itt kell ma dolgoznunk, ahová minket a Gondviselés helyezett és minden pesszimizmus nélkül azon kell fáradoznunk, hogy a krisztusi renaissance Európa népel között, főleg pedig a mi magyar nemzetünkben mégerőteljesebben felvirágozzék. Mi elsősorban ezért vagyunk felelősek.

Pfeiffer Miklós dr.

Ifjúsági kérdések

Az állástalan és dolgozni akaró magyar fiatalság önzetlen jóakaróját és barátját köszöntjük Galambos Béla hírlaskürti plébános személyében. Midőn a gazdasági krízis és a kisebbségi sors handi capja nehezdednek ránk, jól esik egy idősebb magyar pap ajkáról olyan indítványt hallani, mely ennek a fiatalságnak legalább egy töredékét munkához juttathatja és bekapcsolhatja a nemzeti élet vérkeringésébe. Galambos Béla a Hanza szövetkezetek júniusi közgyűlésén szólalt fel és kérte a szövetkezetek vezetőit, hogy kapcsolják be ebbe a fontos munkába a fiatalokat. »A fiatalság nem tud elhelyezkedni — mondotta — tehát, ha van mód rá segítsünk rajtuk. Tegyük a fülünket a földre s hallgassuk meg annak tompa moráját, melyből felsír a magyar intelligens ifjúság szava«. Galambos főtisztelendő úr indítványa a korszerű és reális magyar ifjúsági munkának is iránymutató. Nagy mulasztás lenne, ha indítványa süket fülekre találna. Galambos főtisztelendő urat a dolgozni, tenni akaró magyar katolikus fiatalság nevében szeretettel köszöntjük.

R. E.

P. Muckermann Frigyes S. J. írja: »Sokan úgy érzik, hogy a történelem nem közönséges fordulója előtt állunk. Már abból is érezni ezt, hogy mekkora szellemi megrázkódtatás jött az emberiségre. Milliók és milliók minden belső alapot és minden belső biztonságot elveszítettek. Valljuk csak be nyíltan, hogy ennek oka nagyrészt az is, hogy a vallás képviselői nem voltak feladatuk magaslatán. Ha ezeket mind áthatná az a valóságos katasztrófa, mely az emberi szellemre jött, ha ezekben mindnyájukban meg lenne az a szeretet, mely maga is átéli a mai emberiség szörnyű szenvedését: akkor

kétségen kívül elevenebb, tűzeesebb, inkább magával ragadó lenne az örök igazságok hirdetése. Néha úgy látszik, mintha a vallás minden dinamikát ellenfeleinek engedett volna át és polgári kényelemben az uton állna, míg a kétségbeesés mint egy hajszolt Ahasver tovaszáguld. De végeredményben mégis csak el kell ismerni, hogy a katolicizmusnál legfeljebb némely képviselője elégtelenségéről, látható szentekben való átmeneti hiányról van szó, hogy azonban a hit és a kegyelem őseréje még meg van. Talán a mi erőnk csak még inkább tűzre gyulna, ha belelőknék az új dinamikába és ettől közvetlen nyerne azt a feladatot, hogy ezen dinamikának a neki megfelelő és általa várva várt eszmét nyújtsa. Már itt van egy generáció, amely ezen új szellemről van áthatva. Szemügyre veszi a régi vezéreket és ösztönösen meglátja, hogy hol szüntette meg a vezetéshez való jogot valamely meg nem bocsátható mulasztás, vagy elégtelenség. Az új generáció ezen magatartásában nincs semminemű tiszteletlenség. Csupán természetes feleletről van szó korunk olyan feladataival szemben, tanúsított nemtörődomséggel szemben, mely meg nem bocsátható. Ezen új generáció — és nem állítjuk, hogy csak az ifjúság ez, hisz van közte eleven ember minden korosztályból — egyszerűen csak több föltételest, férfias magatartást, erősebb dinamikát kíván. Tud azokról az erőkről, melyekkel a szentek és vértanúk a világot meggyőzték. Csöndben növekszik, toboroz, az eljövendőt készíti elő.

A Prágai Prohászka Kör munkája az isk. év második szemeszterében. Az iskolai év második fele a Prágai Prohászka Körben kemény munkában telt el. Ugy külső mint belső munkájában olyan problémákat oldott meg, melyek a katolikus akcióra, másrészt a ma-

gyar diákságra nézve prágai viszonylatban — nem csekély fontossággal bírnak. A katolikus akció fontos kérdéseit a szombat esti vitagyűléseken ismertették és vitatták meg.

Míg a mult szemeszterben a tagok elfoglaltsága miatt csak minden két hétben volt vitagyűlés, most újból bevezették a hetenkénti összejöveteleket. Az első taggyűlés tárgya — febr. 18-án — »Szlovenszko jelen kritikája és a jövő perspektívája«. A Kör egyöntetűen leszögezte, hogy az *iljúsági mozgalmaknak függetleneknek kell lenniök, hogy el ne veszítsék rugalmasságukat, erejüket* s mindig ezért fog a diáklétben küzdeni. Márc. 11-én és 18-án az »Erkölc és Szocializmus« problémája került színre, ahol a vita során a Kör megállapította, hogy a keresztényi szocializmus és a materialista szocializmus között az az alapvető különbség, hogy míg az előbbi függetleníti az erkölcsöt a gazdasági érdekektől addig az utóbbi azok folyamányának tartja. Egyes korok erkölcsi viszonyára hathat ugyan a gazdasági és más hasonló anyagi körülmény, de az erkölcs, mint az emberi cselekedeteket határoló szabályok összessége, isteni és természeti törvény. Tehát ne a gazdasági élet függvénye legyen az erkölcs, hanem az erkölcs igazgassa a gazdasági életet.

Márc. 25-én tartotta meg dr. Pfeiffer Miklós kanonok úr pasztorációs körútja alkalmával »Kat. akció« c. előadását, ahol beszámolt a szlovenszko-i katolikus akció előrehaladásáról s a Prohászka Körök szerepéről a kat. akcióban.

Ápr. 29-én Varga Imre »Gandhi« c. előadása alapján felvetődött a probléma, hogy milyen módon valósítható meg egy eszme. Végül arra az eredményre jutottak, hogy a passzív rezisztencia nem felel meg az európai léleknek.

Május 6-án kezdte meg Barna Béla

»Filozófiák és vallás« c. előadását, mely két részből állt. Az előadás és a vita eredménye: a vallásos gondolat s a tiszta tudomány között nincs ellentét, csak a szubjektív belemagyarázás okozza a köztük fennálló látszólagos ellentétet. Az ifjú katolicizmusnak küzdenie kell a szubjektív tudomány ellen.

Máj. 13-án tartott ismét Pfeiffer Miklós dr. kanonok úr előadást a körben ez isk. évben utolsó pasztorációs körútja alkalmával, »Zsidókérdés« címen, ahol kifejtette e kérdésben az Egyház álláspontját. Az előadás után élénk vita következett, majd Rády országos elnök intézett pár szót a Kör tagjaihoz s meghívta a Kört a nyári kongresszusra.

Jun. 3-án tartotta a Kör utolsó összejövetelét, ahol Schleicher alelnök kritika tárgyává tette a Kör ezévi működését s a prágai ifjúsági életet, majd Czvank elnök ismertette a Prohászka Körök nyári programját.

A prágai ifjúsági életben fontosabb esemény volt a Prohászka Kör és a Munkaközösség kiegyezése s ennek alapján a Mak rekonstrukciója. A Mak-ban ezidőszertint tehát aránylagos képviselőlet alapján vesz részt a három csoport: Prohászka Kör, munkaközösség és a semlegesek csoportja.

A prágai ferencesek jóvoltából minden vasár- és ünnepnap misében lehetett része a Körnek. A liturgikus mozgalom izmosodik, most már csak az a következő lépés, hogy a Prohászka-körök elterjesszék egész Szlovénzián. Az énekkar magas nívót ért el, amit Zádor Dezsőnek köszönhet a Kör.

A periferia látogatás a tagok elfoglaltsága miatt lanyhult, de munkások segítése továbbra is folyik.

Mint fentebb említettük kétszer látogatta meg a Kört dr. Pfeiffer Miklós kanonok úr — most már mint a magyar kat. főiskolások

hivatalos lelképásztora. Mindannyiszor előadást tartott a Mak-ban is.

A Kör köszönetet mond minden segítségért és figyelemért amit kapott ebben a szemeszterben. -kult. ref.-

A főiskolai hallgatók vallássossága. A Párisi diákság vallássosságának fellendülését az a tény bizonyítja legjobban, hogy ezidén is, ismét mintegy 15000 főiskolai és kollégiumi-hallgató aláírással kötelezte magát az évi szent gyónás és szent áldozás elvégzésére.

A „Katolikus Ifjú” margójóra (*). A Sajó-Vidék nyomdavállalat, egy igen kedves és nemes szolgálatot tevő sajtótermékkel lepte meg a csehszlovákiai katolikus-magyar földműves és munkásifjúságot.

Meglepi?... Nem! Filszen régóta vár erre a magyar falu szomjaslelkű ifjúsága. Régóta vár arra, ami az újonnan támadt „eszmék” által megzavart és vörösbéklyókba vert gondolat és érzelmivtlágnak helyes irányt ad, ami kijelöli azon egyetlenegy tábornak egyetlen helyét, hol a katolikus-magyar munkásifjúság helye van.

Az előbb azt mondtam: szomjaslelkű. Igens az! Ne gondoljuk, hogy a „modern eszmék” csakis az egész és félművelteket érdeklik. Utat törnek azok a falu egészséges aerájába is és elvégezték nagyrésztben romboló munkájukat. A fiatal-ságot jellemzi a kutató vizsgálódó szellem. És itt találjuk meg a legtöbb bajnak az okát.

Mikor Szövleték kiadták a jelszót „elsősorban az ifjúságot kell megnyernünk biztos eredményt ígérő munkánk számára!” (Zinovjev: Ifjúsági Internacionále c. munkájából), és lapjaikkal tolakodó módon, — lehetetlen olcsó árral megterve téve azoknak megszerzését —

*) Örömmel tesszük közzé a Kat. Ifjával kapcsolatos megjegyzést. Az új lapnak mi is nagy jelentőséget tulajdonítunk. A Prohászka Körök tagjai és az Új Élet írógárdája készségesen áll az új vállalkozás segítségére, hogy a fiatal munkás-ságunk katolikus és magyar kultúrát nyújtson. Minden esetre azonban a kritika jogát is fenntartjuk magunknak. (Szerk.)

elárasztották a Magyar Falu Ifjúságát, ez egy újabb világháború volt az ártatlan lelkek eltiprására, megmételtyezésére.

Hogy pedig az egyszerűen bár, de józanul gondolkodó Ifjúság nem vette észre ezen aknamunkát, az a mézbe burkolt mérregnek tudható be.

Talán a legvégső pillanatban, de még jókor jön, mint valami mentőcsónak a „Katolikus Ifjú” Kovács Gyula, az Ismertnevű Író szerkesztésében és kopogtat a fiatalok ajtaján. Kötelességünk ajtót nyitni. Sőt többet is!

Minden öntudatos fiatal ember azon legyen, hogy minél nagyobb működési tér hódítassék e lapnak.

Ezzel háromszoros szolgálatot tesz. Elsősorban lelkeket ment meg Krisztusnak, lelkeket, kiket az ellentábor haszontalanságokkal telli lapja féltig meddig meghódított a saját, semmi jót nem hozó érdekeinek előbbrevitelére. Másodszor bekapcsolódik a falumentés magasztos szolgálatába és úgy nemzeti szempontból is nagy jelentősége van és harmadszor ezen munkájával érdemeket szerez Isten előtt a saját javára, lelkének hasznára.

Nem sokat kérünk, de amit várunk reméljük megkapjuk: a fiatalok pártfogását és nemes kiltartó munkáját.

Magyar Ferenc.

A kat. „Frohe Kindheit”-ot 1932 év végén már 150 helyi csoportban megszervezték, többek között Csehország német vidékein is 80 csoportban.

A „Coeurs vaillants” (Hősi lelkű) a francia kat. gyermekek lapja, mindik nagyobb elterjedtségnek örvendez. Mostanában már heti 40.000 példányban jelenik meg.

A nagyszombati Magyar Egyházirodalmi Iskola beszámolója az 1932/33-ik isk. év működéséről.
»Minél kevesebben vagyunk, annál

jobban össze kell tartanunk; minél képzetebbek vagyunk, annál nagyobb erőt képviselünk. Két gondolat van ebben a mondatban: az összetartás és az önképzés gondolata s e két összetevő eredménye az erő. Mire is volna ma a társadalomnak leginkább szüksége, mint összetartó, egyetértő, egy elvált küzdő, képzett, a korát minden téren ismerő és a korában élő vezető férfiakra, akik egyetértve hatalmat és erőt jelentenek korunk széthúzó és tapogatózó bizonytalanságában. A szellem és lélek arisztokratáira, önfeláldozó martirokra, olyan vezetőkre van szüksége korunknak, akik gondolkozásuk homlokterében Isten, nemzet, az emberiség és a szegények állanak. Ilyen vezetővé képezni magát minden fiatalembernek kötelessége, aki tudja magáról, hogy egykor egy falu, város vezetője, irányítója lesz. Aki azonban ezt a célt el akarja érni, meg kell ragadnia a hozzávezető eszközöket is. Ilyen eszköz a magyar teológusok számára az Egyháziroda Iskola. Nem cél az Iskola, hanem csak eszköz arra, hogy bennünket segítsen önnevelési munkánkban. Ez az önnevelési munka kiterjed mindarra, ami fiatal teológust a fentebb vázolt vezetővé képez. Munkája kiterjed és foglalkozik elsősorban Istennel, mint minden lét és esemény legfőbb okával, foglalkozik az Isten és az emberek közti viszonytal, továbbá az emberek egymásközti viszonyával; táplálja lelkében az Isten szereteten kívüli különösen a falu és a szegény emberek iránti szeretetet, hogy így a modern kor modern papját alakítsa önmagából.

Tizenegy rendes, három díszgyűlés és egy szavalóverseny keretén belül iparkodtunk megvalósítani ez év folyamán az első gyűlésen kitűzött célt »Harcolni a bűn és tudatlanság ellen«. (Szt. Tamás.)

Oyüléseink tárgya a legkülönbözőbb témákat ölelte fel. Foglalkoztunk dogmatikus, szociális, ifjúsági, irodalmi kérdésekkel s a falu bajait a bajok okait, valamint a bajokon való segítség lehetőségeit részletes viták tárgyává tettük.

Természetesen a mi működésünk csak belső lehet s külső tettekben, mint más főiskolásoké, egyenlőre nem nyilvánulhat meg. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ha kikerülünk egész életünkkel nem állunk be útmutatónak a mai kor zúrvarárába, hogy Krisztus szavai szerint a föld sava s a világ világossága legyünk, hogy mindenkinek, aki eltévedt a mai kor sokféle izmusa között, megmutassuk a krisztianizmust- a Krisztushoz vezető utat. H. G.

A lillei katolikus ujságíró főiskola munkája. Paul Verschave a lillei katolikus ujságíró főiskola vezetője részletes jelentésben számol be az iskola mult évi működéséről. A lillei egyetemen felállított ujságírói fakultásnak a mult évben 25 hallgatója volt, 17 francia, 3 lengyel, 2 kfnai, 2 magyar és 1 orosz. A tanév végén 3 hallgató kapott diplomát. Eddig az ujságíró főiskola valamennyi végzett tanulója jól elhelyezkedett. Különösen Franciaországban ismerték fel a magasabb ujságírói képzettség jelentőségét. A vezető napilapok és folyóiratok szerkesztőségében már számos volt lillei hallgatót találunk, akik a 8 éve fennálló fakultáson szerzett tudásukat és tapasztalataikat kitünően érvényesítik a gyakorlatban is.

Szociális – Gazdasági – Kulturális kérdések.

Ikon és tejszeparátor. Van a forradalomban valami tragikomikus vonás. Az t. i. hogy nem veszik észre, hogy míg egyik kezükkel bálványokat döntenek a másikkal újakat építenek. Frázist frázissal rombolnak.

Nemrégiben volt Prágában a híres Eizenstein filmnek, a „Generallinie“-nek reprize. Nos itt a Szovjet igen elszólta magát. A számítornyok és az öt éves terv végtelen grafikon hullámai mögött valami tragikus naivság van: törjétek össze az ikonokat és hozzatok gépet, akkor boldogok lesztek. A „Generallinie“ parasztjai a félművelt pópával kivonulnak viskóik közül, kiviszik a merevszemű szentképeket, füstölővel, cifra baldachínnal és esőt kérnek tőlük. Persze eső nem jön s a tanúlság, hogy a vallás bálványimádás. Igaz, volt a pópák és a muzsikok eső-kérésében valami pogányos. De várjunk csak.

Jön a szovjet. A nép felszabadul. Egy merész asszony a szovjetbiztos buzdítására tejszeparátort hozat. És a tejszeparátor ontja a szerencsét, pénzt hoz a házhoz, s a merész asszony álmában látja jövendő nagy gazdaságát.

A muzsikok babonás félelemmel nézik az új valamit. Egyszerű agyuk nem tudja felfogni. A szovjetbiztos üzleti mosollyal nézi őket: akartok-e boldogok lenni?

És a tanúlság?

Talán a szovjetbarátok nem látják meg, de ez mit sem változtat a dolgon. A tejszeparátor ugyanolyan bálvány nem csak a muzsik szemében, hanem a szovjeturakében is.

Valamikor, mikor a francia forradalom lerombolta az egyenlőtlenség eszméjét, ugyanigy torzították bálvánnyá az egyenlőséget. A Szovjet nem tanult, beleesik ugyanabba a hibába. Nem veszi észre, hogy az a muzsik, akit kiábrándított az ikonokból, kiábrándulhat a tejszeparátorból és traktorból is, s az a muzsik, aki összetörte az ikont, összetörheti a tejszeparátort is.

Szimbolumokhoz kötni emberi boldogságot nem lehet. A társadalomét még ugysem. Semmi a gép és semmi az ikon önmagában, a becsület és az erkölcs avatja az egyiket, a világteremtő személyiség tisztelete a másikat szimbolummá úgy, hogy nem lesz belőlük bálvány. Ez pedig csak a legtisztább kereszténységben van meg, melynek az adta meg immanens jellegét, évezredes életét, hogy sohasem kereste a szimbolumban az anyagit, nem használta fel bálványnak, hanem a szinbolum mögött álló személyiséget vagy eszmét nézte. A legfontosabb azonban mégis az, hogy minden boldogság őre és alapja az erkölcs. Ez pedig csak egy van, amit Isten oltott az emberekbe; e nélkül sem egyén sem társadalom nem prosperálhat. Ezért lesz bálvány a Szovjet gépeiből, mikor kirúgja maga alól az isteni — tehát a természetből is kiolvasható — erkölcsi rendet.

Azt vehetnék ellen még a szovjetbarátok, hogy a gép nem öncélú szimbólum, a munkát szimbolizálja, s a munka az, amit dicsőít vele.

Ez lehet, de a tényen nem változtat. Mert miért dicsőítik a munkát? És aki dolgozik, nem erkölcsi meggyőződésből dolgozik-e? Azért, mert az a meggyőződése, hogy csak a becsületes munka ad jogot az élethez? Ezt az erkölcsi felfogást pedig csak a kereszténység tette az élethez való jog kritériumává. A pogányság megvetette a munkát. A Szovjet ember persze ezt nem veszi észre, amint meglátszik ez a legújabb szovjet-filmben, az „Ut az életbe” c. dicsőimuszban. Itt is a munkát dicsőítik, de nem tudják megokolni, minek az alapján. Miért a munka? Hiszen az ember a materializmus alapján nem más mint az anyag játéka. Ha az embernek nincs oka és célja, minek a felelősség? Ezt a kérdést nem lehet eltussolni, előbb utóbb előtökolodik, mint a lassan növekedő hegy és felfordítja a gyárakat a kolhozokat s az új palotákat.

Az erkölcs pedig egy, amint egy az alkotója, Isten. Néha az emberek megunták, s kirándulásokat csinálnak Babelbe, a Szofizmusba, Párisba, a „Legfelsőbb Esz” trónjához vagy Leningrádba. Világézet pedig kétfő van: az egyik a keresztény élelfelfogás, amely mögött ott örökdik az erkölcsi rend és annak Teremtője, a másik a pogány öncélúság (vagy céltalanság), amely mögött ott táng a Fatum üressége. —*Sinkó.*

A benszülőtt papság. XI. Pius Pápa uralkodása alatt nagyon növekedett a benszülőtt papság a misziókban. 400 szemináriumban 16.000 benszülőtt papnövendék várja felszentelését. A benszülőtt papok sok helyütt részben, egyes helyeken meg egészen elfoglalták a fajrokonai közötti lelkipásztori tevékenységet. Ezen adatok nagy reményt és biztatást adnak a jövőt illetőleg.

Buenos Aires városi tanácsának 11 szocialistából, egy kommunistából és egy haladó demokratából álló többsége megszavazta a Caritas nővéreknek a városi kórházakból való eltávolítását. A határozat éles tiltakozást váltott ki minden vonalon, a legnevesebb orvosok is a Caritas nővérek mellett szálltak sikkra.

K. I. P. A.

Zürich katolizálódásában is nagy haladás mutatkozik. 1850-ben még csak 2665 katolikus lélek volt, ma már 260.000 lakos közül kb. 70.000 katolikus hívő van. — Az Osservatore Romano jelentése szerint, Zürich Svájc legkatolikusabb városa.

A kat. mukanélküliek középangliai telepítési akciója megindult. Wostfields telepítési terve kis paraszt birtokok szervezésén alapszik, melyek lehetőleg közel legyenek egymáshoz, úgyhogy egy nagy kat. hitközségben legyenek összefoghatók és így egymást a kezdet nehézségében támogathassák. A telepítések vezetője Dr Mac Gillan kijelentette, hogy tapasztalata szerint a fiatal városiak nagyon könnyen kiképezhetők földművesekké, nehezebb azonban a női fiatalság betanítása. A kat. telepítési mozgalom főcélja egy angol kat. parasztsztyály teremtése.

Hasonló telepítési tervekkel foglalkozik Msgr. Duhig, Brisbane érseke, ki queenslandban akarja terveit végrehajtani, valamint a kronománoknál.

K. I. P. A.

Kommentár nélkül. Adatok a kapitalizmus korából. Lengyelországban Sierradz kerületben a mezőgazdasági termények és állatok ára annyira leesett, hogy az állatvásáron az el nem adott lovakat gazdáik ott hagyják. — Hattingenben a Ruhr mellett, az elmúlt télen 3 népiszkolát zártak be fűtőanyag hiánya miatt, holott a községtől alig pár kilométerre óriási kokszkészlet volt felhalmozva. — Obermeisen 400 lakosu faluban az adóvégrehajtó egy hét alatt 68 foglalatást fogatnosított.

A holland püspöki kar az 1933. febr. 1-én kiadott közös pásztorlevelében megtiltja a liberális, kommunista és szocialis egyesületekbe való belépést és a kat. egyesületek megalakítására serkenti a hiveket, hogy ezek révén a katolicizmus befolyása állandóan növekedjék a Quadragesimo Anno-ban megjelölt kat. társadalmi és gazdasági misszió elvégzésére.

K. I. P. A.

Msgr. Dr. Downey, Liverpool érseke Seedsben tartott beszédében a konvertitákat, különösen a konvertita anglikán papokat modern martyroknak nevezte. „Ha egy anglikán pap — mondta — elhagyja az angol egyházat, legtöbbször elveszti rokonait, barátait. Esetleg feleségét és gyermekeit is el kell tartania, tanulmányai csak az egyházi szolgálatra képesítik, más semmire; sokszor a megtérés utáni kemény harcokban egészsége is összeroppan.”

K. I. P. A.

Bandrillart püspök az 'Augsburger Zeitung-ban a követkesöket mondja a vallás hanyatlás-ról: Mindig úgy volt ha valahol a vallás hanyatlott, más helyütt a legszebben virágzott. Mára a nyugat a hívők és hitetlenek két táborára oszlott. Mig nyugaton mindig nagyobb méreteket ölt, a hittől való tartózkodás, addig Ázsiában és Afrikában annyi keresztelkedő jelentkezik, hogy a misszionáriusok sokszor nem bírják azt a sok munkát elvégezni. Ha tálán Európában a vallásosság megszűnik, annál pompásabban virágzik majd az Ur szava: Nektek Isten országa elvételük és oly népnek adatik amely gyümölcsöket hoz.

Ha ez így tovább megy, akkor el kell készülnünk arra, hogy más világrészt kell majd kiválasztani a kereszténység központjává.

A munkástömeg az Egyhádba való visszatérésén munkálkodó „Krisztus, a munkás” nevű mozgalom, melyet abbé Schuh alapított Genfben és melynek elterjedése a dominikánus atyáknak köszönhető — most Rómában központot kapott a rendi generalitatus via San Vitalan levő épületében, hogy az Európában és Amerikában számosan működő országos titkárságokat egységes munkára foghatja össze.

K. I. P. A.

Egy nagyvárosi építész a világvárosok jövőjéről. Leopold Bauer, egyik legismeretesebb bécsi építész, több bécsi bankpalota, luxusvilla és tömeglakásos bérház építője, a nagyvárosok jövőjéről adott nyilatkozatot bécsi napilapok tudósítóinak. Amit a világvárosok jövőjéről mondott, ma már nem új, nyilatkozatának az ad. azonban jelentőséget, hogy olyan embertől származik, aki egész életét a modern világváros fejlesztésének szentelte. Bauer szerint a világvárosok bérkaszárnya szorított lakossága mind jobban fel fogja ismerni a tömeges együtt lakás hátrányait. A világvárosok bérkaszárnái sem a kishivataltokknak, munkásoknak, sem a nagyobb jövedelműeknek nem nyújtanak igazi otthonot. A világvárosok összezsúfolt lakásai nem egyebek, mint a munkáról hazatérők pihenőhelyei. A villavárosok szélén épülő magánház-telepek rendszerint olyan kis kerteket adnak a házak tulajdonosainak, amelyek igazi céljukat nem érik el. Sürgősen szükséges azért, hogy az állam megfelelő telepítő politikával az ország lakosságának helyes és egészséges elosztásáról gondoskodjék. A modern építészek legfőbb feladata, hogy az állam telepítési akcióit munkájukkal támogassák.

Japán missziós statisztikája (Korea és Formosa nélkül). Kimutatja, hogy tizenkét missziós területen 1930-tól 1932 júliusáig a hívék száma 92.798-ról 98 141-re emelkedett. Az összlakosság száma ugyan ezen időközben 89.936.871-ről 64.700.557-lélekre emelkedett. A missziós erők a következőképen oszlanak meg: külföldi pap 40 (1930: 22) benszüllött pap 59 (63) külföldi missziós testvér 88 (59) benszüllött testvér 120 (78) külföldi nővér 561 (311) benszüllött 245 (154)

(A svajci bencés missziók évkönyvéből)

A belga kat. szociális akció a legújabb statisztikai adatok szerint 1931-ben a gazdasági krízis ellenére minden vonalon emelkedést mutat. A keresztény munkásszövetség tagjainak száma 201.630-ról 263.303-ra szökött, a keresztény szakszervezetek 121.411-ről 210.111-re, a Keresztény Nők Szövetsége 136.000-ről 148.000-re növelte taglétszámát. A Keresztény Munkáspénztár betétei 34 millió belga frankról 56 millióvá nőttek.

K. L. P. A.

Kolumbus-lovagok néven kat. laikus rend működik Észak Amerikában. Az 1882-ben New Havenben (U. S. A. Comretient állam) alapított szervezet ma 2500 helyi alakulatot számlál az Egyesült Államokban, Kanadában és Középpamerikában. A rend nagyjelentőségű charitativ és kulturális munkát fejt ki, úgy-hogy az amerikai katolicizmus erős támasza.

Tavaly Magyarországon 5796 ember lett öngyilkos, köztük 37 olyan, aki 14 évvel fiatalabb volt és 497 olyan, aki 70 évnél is öregebb volt. A nyomorúság és az anyagi bajok miatt 1542 ember akarta elvetni az életét, de feltűntet a statisztika 713 olyant is, aki szerelmi bánatában követett el öngyilkosságot.

Az amerikai irodalom „nagy neveinek” alkonya. A New-York Times irodalmi melléklete, megdöbbenéssel állapítja meg, hogy az utolsó években nagyra tartott írók Amerikában megjelent könyvei korábbi munkáik nivóját nem érik el. Különösen feltűnő a visszaesés Sinclair Lewitsnél és az angol H. G. Wellsnél. Mindkettőjük utolsó könyve összeollózott hírlapi riportra emlékeztet. Sinclair Lewis „An Vickers”-ére a lap számos olvasója panasz-kodik, hogy egyenesen unalmas és tartalmatlan. A „The Commenweal” mindenben egyeitért a New-York Times cikkével, de egyszerismind magyarázatát is adja a hirtelen visszaesésnek. A konjunktura idejében a nagynevű írókat a kiadó-vállalatok minden eszközzel magukhoz akarták kötni. A legáltalánosabb mód volt, hogy megírandó munkáira nagy előlegeket adtak. Ezeket az előlegeket az íróknak most le kell dolgozniok, a kiadók pedig kötelesek elfogadni bármit is szállit az író.

(Vasárnap)

Könyvek — Írások.

KELETI MÁRTON: Az ucca emberei. Budapest, 1933. Az olvasó proletár regényt várna, az uccára vetett proletár tömegek lázas küzdelmeit, harcait az élettel és a fennálló társadalmi rend ellen. Amit kapunk merőben más. Egy házmester család küzdelme a mindennapi kenyérért, ösztönös harca a jobblétért, egy házmester asszony sodródása a testi szerelmekben. Mindez pedig, nem vörös reflektorokkal megvilágítva, vezércikk szílamokkal tarkítva, hanem leszűrítve, naturalista egyszerűséggel megrajzolva. Ennek az objektív rajznak, úgy hisszük, szintén megvan a célja: tükröt mutat a hasonlósorsú házból-házba vándorló proletárlátus elé. Ilyen vagy, ez a sorsod! Az író a valóssággal akar öntudatosítani. S ez a módszer, valljuk be, jobb, művészebb, mint a vezércikkizűlázító proletárregények. Itélet helyett a sorok között megéreztetni az író emberi szármalmát nagyobb tett, mert odaállítja egy jobb társadalmi rend munkásai közé, a szegények oldalára azt is, akit a vezércikk irodalom elidegítene.

Rády Elemér.

ÁLMOK LAKODALMA. Horváth Zoltán versei. Mély ember és komoly költő lakik a banális cím mögött. Nem is álmok lakodalma ez a kötet, hanem gondolatoké, melyek mély, de talán kicsit túlságosan egysodrú nemes erőzakkal ostromolják a bennünk való végtelenség makacs kapuit.

A kapukon túl van az Isten, a kapukon innen a Kedves. A versek: komoly harc az Istenért, és gyöngéd, de harcon edzett öntudattal való megpihenés a Kedves mellett.

Igy hasad két részre a kötet s ha az utóbbi rész liraiabb, az előbbi izgatottabb és elgondolkotatóbb.

Ember birkózik Istennel Istenért, s az Éjféli zsoltárok ennek a komoly küzdelemnek komoran egyhangú visszhangja. Makacs akarás és csöndes békélni vágyás elégedetlenség és lélekben való térdre hullás, ilyen ellenlétek közt vívódik a kereső lélek, s az ellentét mindvégig föloldatlan marad. Magában keresi az Istent, de a Belé itatódás misztikumáig nem jut el, mert túlon túl a maga képére formálja és túlon túl gondolatlai eszközökkel keresi. A megoldás, a küzdelem várt végső hangja elmarad, de a harc nemes, fölemelő, és meg is indít, ha olykor a szív akarása is föllobban az agy fásasztó tusál közepett.

Nyugtatóbb és színesebb a kötet második része, s ha megszabadul a túlzott gondolatosság terheitől, helyenkint mély költői szépségeket csillant meg. »És én megbotlok előtted a síma földön is, hogy karjaidba menthesse.« Van ebben, s az

ilyen sorokban valami vonzó, romlatlan, fiatal naivság, stilizált, igaz, de így, stilizáltságában még üdőbb, még izesebb. És vannak itt versek, melyekben különös, egyéni harmóniában egyesül gondolat és érzelem, át meg átfonják, tükrözik egymást, s a kép, a hangulat finom üvegfestményekre emlékeztet.

Az üvegfestményen át látszik a külső világ is, látszik a lelkes élővé varázsolt természet képe, tipegő lányka füvek, vetkőző esönd és bölcs öreg fák; és ami a küzdelem verseiben sajátosan elütő háttér volt, itt szervesen simul a szelid versek szötteésébe.

Ez az egyéni természetszemlélet, ez a megcsillanó gyöngéd líraiság, ez a mély szembenézés a kérdésekkel legértékesebb vonásai Horváth Zoltán nemes, de még nem kitisztult költőarcának.

Rónay György.

Gr. CZ. ANDRÁSSY ILONA: Adósom vagy élet. Versek. Ára 28.— Bp. 1933. Új költő mutatkozik be ebben az új könyvben. Határozott verselési tehetséggel a mondanivalóval. A modern nő, a modern ember érzésvilágának művészi dokumentuma ez a költeménycaokor. Az a néhány zökkenő, modorosság, mely verseiben itt-ott mutatkozik, nem von le a kötet értékéből. B.

BENYOVSZKY KÁROLY: A szlovenszkói magyar színészet vázlatos története. Pozsony, 1933, 54. l. A Földes Dezső díjjal jutalmazott tanulmány értékes kultúrtörténeti adatokat szolgáltat a mai Szlovenszkó területének színészeti történetéről. Az államfordulat utáni színészeti viszonyokat csak néhány sorban érinti, de ez a néhány sor is rávilágít arra, a nehéz küzdelemre, amit a szlovenszkói magyar színészetnek kell folytatnia. »Úgy mint száz év előtt, ma is vándorbóttal a kézben keresztül-kasul járnak az országot s kisebb városokban vagy falvakban színpaddá átalakított termekben vagy rögtönzött színpadokon mutatják be művésztüket. Nélkülözést és küzdést nem tekintve, odaadással szolgálja ez a derék kis csapat a magyar színészet ügyét, amely országunkban most éli második hőskorát.« R. E.

BABAY JÓZSEF: Vándorlegények. Új Idők kiadása. Veronai Rónai Márton a régi céhvilág takácslegénye elevenedik meg élette Babay József, a kitűnő somogyi író tolla alatt. Zsályá illatu meséket hordoz a szívében, amiket nagy vándorlásai alatt gyűjtött emlékezete kaptarába. S mindenütt mesél, dalban, rimben, prózában, mert ama déli vidékekről való, ahol könnyen folydogál a szó az ajkak-

ról. S eljut Somogyba, megcsapja őt a somogyi világ ezer csodája s míg a halálos beteg Erzsébet uri kisasszonyt tartja mellette s csodálkozással, addig komoly szerelemmel fordul Szekeres takácsmester ur Katalin nevű özvegyült leánya felé. Csupa mese, illat, fény ez a könyv, országotak fehérsége húzódik rajta, amin Márton gyalogolt tengernyi mévével szívében, régi céhvilág elevenedik meg benne a békeévek aranyos derűjével. Uj Krúdy Gyula született Babay József pompás nyelvezetében s témagazdaságában. Mért földeket lépeget ő is, vissza a multba témáért s előrefelé a jövő sok igérettel hívogató országotján. Marek Antal dr.

Dr. PONGRÁCZ KÁLMÁN: *Fiatal Magyarország.* - Debrecen, 1930. - A szerző, kít lapunk olvasói is ismernek már írásiból, a mai fiatal magyarságnak szellemi mozgalmait, törekvéseit dolgozza fel ebben a tanulmányban, melyet pamphletnek nevez, de mely hang és tartalom szempontjából fölötte áll ennek a műfajnak. - A szerző az egész ifjúsági problémát igyekszik kiemelni a napjaink kis harcaiból és egy magasbb történetiszemlélet segítségével végigvezetni az olvasót azon a szinte törvényszerű fejlődésen, mely az idegen gyökerű liberalizmus és szocializmus után a mai magyar fiatalok szelleméhez vezetett. - Történeti visszatekintését Székfű Gyula korszakalkotó megállapításával összhangban végzi. Komoly, objektív írás, mely sokban járulhat hozzá a probléma tisztázáshoz, nyugodt megbíráshoz. Rády E.

P. GEMELLI Á. O. F. M.: *Franciskanizmus, for. P. Takács Ince O. F. M.* Budapest. 1933. á 450 P. Szent Ferencnek és a franciskánus rend szellemének, munkájának nagyszerű ismertetése ez a csaknem 500 oldalas tanulmány, melyet a milánói katolikus egyetem ferences rektora írt s mely magyar fordításban most jelent meg a Ferences Közlöny kiadásában. Felvonul előttünk a rendnek hét évszázados története, megérint minket Szent Ferenc gyermekeinek alázatos és szeretettel teli szelme. A könyv szuggesztív erővel tudatosítja bennünk, hogy ez az élet szenvedés és szorongás; ez a keserűség édességgé változik és a könnyek mosolygássá alakulnak, ha abban fontoljuk meg és értékljük őket, aki az emberjért halt meg. És ez történik mindazzal, aki Szt. Ferencről tanulja meg Jézus Krisztusban szeretni a mi keresztény hivatásunkat, azt a bármiféle feladatot, amelyet a mennyei Atya az életben reánk bízott. A Ferences Közlöny és a fordító jó munkát végeztek, midőn a magyar közönség részére is hozzáférhetővé tették P. Gemelli elsőrangú könyvét. R. E.

OLÁH GYÖRGY: *Lázadás a Tiszánál.* Regégyes Korrajz, Bp. 1932 Oláh György a fiatal magyar publicista generációnak egyik legtehetségesebb, legizmosabb tagja. Mély szociális szellem, őszinte szeretet az élet számkivetettségével szemben, szinte fanatikus javítani akarás: ezek jellemzik írásait. A kisemimizettek, nyomorultak iránti nagy szeretete tört ki Három millió koldus c. könyvében, mely néhány év előtt sok vitára adott alkalmat és most legújabb regényéből is ennek a forró szeretetnek tüzénél látattja meg velünk a mai magyar társadalomnak, elsősorban pedig a középosztályunknak azokat a kelevényeit, melyeket eltávolítani egyet jelent a szociálisabb és egészségesebb magyar étellel. Három svihák egy bonyolult telekparcellálásba fog bele s ennek a parcellálásnak a története mögött felrajzolja a nagy magyar pusztá egész lelkét, életét. A proletár-Kubikostól a községi megyei és állami bürokrácián keresztül a százezer holdas hercegig szerepetlet mindenkit. És ezt a hatalmas keretet lélekkel tölti meg az írónak a harca az ellen a kis klikk ellen, mely összekötöttésein a tömegeket és az igazi népvézekeket háttérbe szorítja, félrevezeti. De az egész regény összetartó gondolata, a vezetó probléma, mégis csak a középosztálynak, a magyar u. n. intelligenciának a viszonya a néphez. És itt a Bacsinzky Géza és a szentpálfalvi plébános ideális alakjai mellett ott vannak a Makláry Schultzkok, Marffy-ak és Weress-ek alakjai karikatúrához illő monoklijukkal, lengyelbundájukkal és harcsabajúszukkal. Ezért a pár típusért is érdemes lett volna megírni a regényt. Tudjuk, hogy nem ők a magyar középosztály. Ma már kialakulóban van egy egységes népi gyökerű magyar intelligencia és közép réteg, de a Makláryak és Marffyak alakjai még mindig kísért. Még nálunk Sz'ovenszkon is, ahol a nehéz kisebbségi sors nagy tisztító munkát végzett, itt-ott felcsillog egy-egy régi monokli. Ha formai értékeiről Oláh könyvéből vitatkozni is lehet, ez a sátor feltárása a bajoknak, az utolsó évek egyik legértékesebb könyvévé teszi Oláh György regényét. Rády Elemér.

Tolnai Gábor: *Erdély magyar irodalmi élete* - Szeged, 1933. - Lapunkban már említést tettünk arról a komoly művészeti és tudományos munkáról, mely a szegedi fiatalok művészeti kollégiuma körüli folyik 1929 óta adják ki a Szegedi kis kalendáriumot, mely mindig eseménye a könyvpiacnak. Emellett azonban egy művészeti és irodalmi könyvsorozatot is indítottak,

melyeknek most jelent meg 8 kötete Erdély magyar irodami élete címen Tolnai Óábor tollából. — A szerző nem esztetikai méltatást kíván adni Erdély irodalmáról, hanem a *művek mögött dolgozó erőket kísérli megvilágítani*. Az író a transzvilvanizmus gondolatából kiindulva objektív leírását adja annak a hatalmas szellemi áramlatnak, melynek megindulást az erdélyi gondolat az erdélyiség tudatosítása tette lehetővé, mely a százéves megszakítás után az új életformái között újra éledt a szervessé tette az erdélyi szellemi életet. — Tolnai könyve alapos tanulmányok alapján összeállított monográfia s a maganemében uttörő: Erdély szellemi életéről ilyen összefoglaló könyvet még nem kaptunk. — A szlovenszkói kisebbségi magyar pedig szomorúan elmélkedhet arról, hogy mikor lehet majd az itteni irodalomról is így írni és lesz-e valaki, aki ilyen tudással fogja kihámozni az eseményekből a szellemi rúgókat, mint azt Tolnai tette legújabb tanulmányában.

Rády Elemér.

SCHÜTZ ANTAL: *Eszmék és eszmények.* Az Ige szolgálatában eltöltött negyedszázad után eszméket és eszményeket állít elénk egy lustrum munkásságának tükrében Schütz Antal. Az a Schütz Antal vállalkozik bálványok ledöntésére, új eszmények helyükbe állítására, aki a tudomány szentélyében eljutott az Igazság megismeréséig, aki új, vonzó ideálokat tud állítani az igazságkeresők lázas és veritékes munkásai elé, beállítva azokat a mindennapi élet forgatagába: amelynek minden mozzanata értelmét és megoldását az Isten problémában találja. — Ezért bogozza úgy a magyar program felelősséggel teljes kérdéseit, Istennel induljon-e, vagy Isten nélkül, — ezért állítja korunk válsága megoldásának centrumába az Oltáriszentséget, ahonnan áradnia kell a mindent megújító szent paupertasnak; — amely szociális szentség, s a jövő hordozóinak hőskéket nevelő eledel. — Az ideák világát állítja az egyetem polgárai elé évnvtőjében, amelyért egyedül érdemes áldozni és kockáztatni, amelyért való teljes odaadás: a hivatás, amellyel való személyes találkozásból ered egyedül lankadatlan belső tűz: kitartásra, fegyelemre, munkára, hűsége, igénytelenségre és kegyeletre. — Schütz eszméi és eszményei vonzó hatásuak, beállítja életfordulókba, emlékezésekre. A gyakorlati útmutatások kincses bányáját tárja ki a „papság” ciklusban, ahol a papi pályáról, a papság szociális neveléséről, a lelkipásztor lelki életéről, a teológiai tanárok szakképzettségéről és a diakonátus dog-

matikai eszméjéről szóló tanulmányában szórja szerle gazdag gondolatait: az evangéliumi gondolat érvényesítéséért a nyereszkesedés és jelenvilágiság szellemével szemben. — Szent Agostont másfélezer év távlatából világítja meg, majd bemutatja ma és megrajzolja karakterológiai jelentőségét. — Prohászka rendkívüliségét külön tanulmányban méltatja és az alázatos Prohászka tanítvány mestere szellemének ajánlott kötetét tömör — eddig egyedül álló — német dolgozattal zárja be: Ottkar Prohászka, ein grosser Bischof der Gegenwart.

Czakó József.

SIMÁNDY PÁL: *Az elsikkadt hegyiboszód. A válságba jutott élet kifelé vezető útjait kereső könyv Simándy Pál írása. Új és tisztult etnikai idealizmust hirdet merészen, sok helyütt ijesztően. De a jó szándék itt ott egyre kicsendül s a gyakran dinamikai erővel lendülő gondolatáramlásban mégis megnyugtató egy kisé. Jézus igazi tanítása elveszett, elsikkadt, — hirdeti az író. Új reformáció kell mert nemcsak a történeti kereszténység sikkadt el, hanem a reformáció is. Csak Jézus maradt, akit a szerző az erősen groteszk „szent bohém” elnevezéssel illet. S mégis a „szent bohém” tartja a küzködő, szenvedő, szomorú és szegény emberiség egyetlen reményiségének. Kár lenne az apologethike fegyvereivel menni Simándy megállapításainak. Könyve valamikor egy vergődő kor nagyszerűen felépített *emberi dokumentuma* lesz. Aki ismeri Simándyt, az tudja, hogy élete, egzisztenciája rajta, kétségek szakadékaiba terelődött szellemessége s az etnikai idealizmus adja egész élete minden küzködéséért tévedéséért a feloldozást. — Sok vitát provokált ez a könyv főleg a fiatalság körében pro és kontra. Mi örömmel regisztráljuk, hogy szerzője: szlovenszkói.*

Marek Antal dr.

SEBESI ERNŐ: *Dr. Vallentinyi Samu emlékezete.* Eperjes, 1933. Ára 20.— Kč. Dr. Vallentinyi Samu az eperjesi collegium tanára volt s halála után volt tanítványai kéziratban levő tanulmányait, a róla szóló nekrológokat összegyűjtötték s kötetbe szedve kiadták. Sebesi Ernő, a kötet szerkesztője mondja: előszavában: „Az ő igazi arca: az élőszóval ható bravuro magyarázó.” Jó pedagógus lehetett, szeretett tanár. A halála utáni kegyeletnek ez a megnyilatkozása bizonyítja ezt. A kötetben összegyűjtött irodalmi hagyatéka pedig irodalomszeretetének bizonyítékai. A könyvnek azonban inkább a tanítványi szeretet példája kölcsönöz értéket. R.

Egyedüli keresztény szellemű képes hettlap, mely Szlovenszkon is kapható, a Képes Krónika. Újságelarusítóknál, kávéházban, borbéllynál ezt követelje. Egyes szám ára 2'50 korona.

Méhészek, kik az okszerű méhészkesedést megismerni, kezdők, kik tanulni kívánnak olvassák a „Méhészetünk” c. folyóiratot. Kérjen mutatványszámot. Kiadóhivalal: Érsekújvár, Kórház u. 39.

Gyümölcsstermelők figyelmébe ajánljuk a Növényvilag c. folyóiratot. Kérjen mutatványszámot. Kiadóhivalal Somorja,

Film — művészet.

KRITIKÁK.

Julius 14. Az emilludwigi cím után azt gondolná az ember, hogy valami véres háborús filmet látunk majd a vásznon a la in Westen nichts Neues, pedig csak egy csendes, idillikus hangulatszinfónia arról, hogy mit csinál Páris a Bastille bevételének napján, a hagyományos szabadságünnepen, mikor egy napra a Józan francia bourgeois megbolondul: táncol, mulat, ünnepel. René Clair rendezte a filmet olyan mély művészettel, amire csak a francia film képes. A szürke kis taxisofőr (végre egyszer nem lekrahholt gróf — mint ahogy a német filmekben lenni szokott, hanem vérbeli, igazi, hogy úgy mondjam tősgyökeres párisi soffőr jelenik meg a vásznon, en fin — lélezkzik fel a közönség) és Annabella szerelme szürödik át a filmen a párisi fauburgok pittereszk mielőjében az apacsok és játszó gyerekek, a kövér, pletyka viccénék és utcai árusok között. De egy színt kifelejtett René Clair a scénáriumtól, hogy teljes legyen Páris külvárosi élete és az Piere Lhandék, a külváros hőseinek munkája, ami talán még lényegesebben hozzátartozik — 1933-ban Páris baulieu — képéhez, mint a Brasserie és a villanyzongora. Különbö csupa hangulat, hamisítatlan francia charme az egész film elejétől végig, talán legjobb René Clair összes eddigi alkotásai között, mert maga az élet.

P. L.

Az olthatatlan láng. A Hitlerista Indexre tett Stefan Zweig novellája után készült a scénárium, mely egy fiatal gyermek érzékeny lelkében végbemenő szenvedést mutatja be édesanyja inkorrektsege miatt. A gyermek annyira szívére veszi ezt, hogy megszökik és ezzel a

tettével visszarántja anyját a végső lépéstől. Egy fiatal lélek nagyszerűen meglátott rajza a fiú jelleme, mely mélyenjáró pszichológiával megértésről tesz tanuságot. A fiu rendezése sok helyen olyan művészi magasságokat érint, amikhez a német filmnél átlagosan nem vagyunk hozzászokva. (pl. az állom érzékítése.) Ha a befejezés Notlügeje nem is fedi erkölcsi felfogásunkat, mégis oly magas erkölcsi nivón mozog, hogy barbarizmusként kell minősítenünk a nemzeti Németország azon tettét, mikor Stefan Zweig munkáit is máglyahalálra ítélte. Azt az etikai magasságot, amit Zweig képviselt az ő hitlerista pozitívizmuskok és macchlavelista pogány felfogásuk sohsem fogja utólni.

P. L.

Katolikus színház-törekvések Olaszországban. Nyilvánvaló, bármennyire nem akarják elismerni az illetékesek, hogy a modern színház csődjét a keresztény erkölcsök sutbadobása okozta. Ezt már idestova egy évtizede kimondta a francia komoly művészeti közvélemény is. Ezért alakultak egyesülétté Franciaország nagy katolikus drámaírói és színészei s határozták el, hogy nem írnak többé s nem játszanak többé olyan szindarabot, amely a keresztény erkölcsiséget sérti. Megalapították a Francia Katolikus Színpadot, amely egyrészt győzelmesen járja be Franciaországot, másrészt becsültre tanítja a komoly műveszi céltől régóta eltért francia színházakat is.

Példájuk követőre talált Olaszországban. Fírenzében társaság alakult a színház megmehesítésére, mely külön tolyóiratot ad ki és nyilvános előadásokat rendez. Az első előadó dr. Trabucco volt, aki a színház erkölcsi előföltételeiről beszélt. Lefestette a mai színházat, ugy, ahogy van: az érzékiség és erkölcsstenség rabszolgájának. Elérkezettnek jelentette ki az időt, hogy a színház ebből a rabszolgaságból az igazi művészet magaslataira és méltóságára felszabadíttassék. Beszélt még dr. Meda Jeromos milánói író, aki a színházat a katolikus lelkiület nézőpontjából állította a nagygyűlés elé, Pratesi József firenzei író pedig teljes kész tervszettel állott elő, melynek alapján megszervezik a katolikus drámaírók és színészek egyesületét francia mintára.

(Erdélyi Lapok.)

Világosság

pedagógiai és iskolaügyi szemle.

A tanuló ifjúság szemszögéből.

Siklóssy Imre.

A jelen munka célja a tanító-nevelő problémának egy új, eddig számításba nem vett oldalról, a tanuló ifjúságnak szemszögéből való megvizsgálása.

A teoretikus pedagógia régen foglalkozik a kérdéssel: felállítható-e egy maradandó értékű tanító-eszménykép? A praktikus pedagógia ugyanakkor minden próbálkozást meg-hiusított és felállította a thezist: a tanító eszménykép a felnövekvő tanulóifjúság mindenkori kifejlődésével párhuzamosan változik, vagyis az ifjúság a különböző korosztályokban teljesen különbözőt tisztel a tanítójában, sőt teljesen különböző tanítót kíván magának, természetesen olyant, akire az ő belső kifejlődésének feltétlen szüksége van.

Innen kiindulva a hangsúly nem azon van, hogy a tanuló-nak az ő tanító-eszményképéről való felfogásában és kíván-ságában igaza van, vagy sem, hanem inkább azon, hogy minden kívánság a fejlődő tanuló lelki történéseiben egy határozott erőt jelent, amellyel a nevelőnek számítania kell, tekintet nélkül arra, hogy teljesíthető az, vagy sem.

A praktikus pedagógia kiindulva az ő theziséből, és elismerve annak szükségességét, hogy megismerje magának a tanuló ifjúságnak úgy a tanítójáról, mint annak pedagógiai és didaktikai módszereiről végzett kritikáját, a kérdést úgy oldotta meg, hogy egy ország területén belül több nép- és középiskola tanuló ifjúságával oly tárgyú dolgotat íratott, amelyben a tanuló ifjúság szabadon vélekedhetett tanítójáról illetve tanító-eszményképéről.

A sok kísérlet közül a németországi pszichológus és pe-dagógus, Dr. Keilhacker Márton ilyenemű próbálkozásáról számol be saját munkájában: „Der ideale Lehrer, nach der Auffassung der Schüler“.

Keilhacker négyezer dolgozattól állítja össze Németor-szág tanulóifjúságának általános tanító-eszményképét. Mindjárt munkájának elején leszögezi, hogy az az eszménykép, amelyet munkájában felállítani remél, bármennyire is a különböző korosztályok legkülönbözőbb szempontjainak figyelembevételével tevődött össze, mégsem maradandó értékű, mert meg-győződése szerint, magának az ifjúságnak a mentalitása a mindenkori korszaknak egyenes függvénye.

Munkájának értékét abban látja, hogy amint minden élő létező a mai lényegében magában hordja a saját jövőjének perspektíváját, úgy ebből a munkából reméli kiépíthetőnek ép az ifjúság jelenkori mentalitásából az egész emberiség jövőjének kívánatos szellemét.

A dolgozók mindegyike foglalkozik tanítójának kívánt nemével, korával és külsejével. Ezek alapján a fiúgyermek

Márton Áron mondja:

Az egyéni kezdeményezésnek, az önálló gondolkodásnak, a fejtevéssel kihozható elhatározásnak és állásfoglalásnak talán soha sem volt akkora közvetlen jelentősége egyénre és társadalomra, mint ma.

Eddig az iskola sémákat tanított és sémákra huzta a gyermeki lelket a nevelő. Úgy tekintette mint tabula rasa-t, amelyikre különböző fífikával mindent rá lehet írni.

Úgy vette, mint puha, engedékeny viaszt, amelyet ügyeskedésekkel tetszésszerint lehet gyúrni. Az élet látszólag és pillanatnyilag igazolta ezt a felfogást. A társadalom keretei még zártak voltak. Család, állam, életberendezkedés, elhelyezkedés stb. nagyjából állandóságot mutattak. Ma azonban ezek a keretek széthullottak, vagy széthullóban vannak. A bizonytalanság érzése egy egyetemes rémületben ver ki a világ arcán. A külső áramlások és belső elmondások zavara nyugtalanná tette a legszélesebb rétegeket. Mindenhová eljutott.

Tehát a védekezés is, a most fejlődő jövő nemzedék belső stabilitásának a biztosítása mindenütt kötelesség. Az utolsó falusi iskolában épp úgy, mint a felsőbb fokozatokon.

Sokan, neves pedagógusok korunk néhány megdöbbentő, egyetemes hibáját: a mai ember öntudatában az alacsonyabb rendűségnek olyan szomorúan jelentkező érzését, a jövővel szembe álló bátorságnak és bizalomnak a szinte teljes hiányát, a felelősségérzetnek elképpesztő megfoghatóságát és az attól való félelmet, az élettől és a gyermeki lélektől idegen nevelési módszerünk bánéneket tulajdonítják.

S ha ez igaz, akkor a külső körülmények parancsán kívül ennek a belső végzetes hibának helyrehozása, a még menthetőnek a mentése legsürgősebb feladat. *Nevelésünknek meg kell keresnie és alkalmaznia kell azt a módszert, amelyik számol a zajló életviszonyokkal is és az alakításra kezébe adott lelket is úgy veszi, ahogy van:*

Hogy az nem tabula rasa, nem ertyedt viasz, hanem belső cselekvésre feszülő erővel zsufolt alany. Éppen ezért élettelen minták, száraz adatok rákényszerítése helyett az egyéni munkával szerzett megismerésnek a szemekben kipattanó öröme kell.

*A padratlét-kezü figyelés helyett az együtt dolgozás élénkségére, az elfogadtatás és beemlézés helyett az önálló gondolkodás boldog meg-
lepetéseire,*

a külső fegyvelmezés sokszor kényszerzubbonyos, néha durva eszköze helyett az önfegyvelmezés jellemnevelő, tartós erejére essék az igyekvés, a fárasztó nevelői munka nagyobb része.

korra való tekintet nélkül férfi-tanítót kíván minden különösebb megokolás nélkül. Ellenben az összes fiatal leánytanulók nem helyeznek nagy súlyt tanítójuknak nemére. Az idősebb leánytanulók pedig kivétel nélkül és határozott megokolással tanítónőt kívánnak. „... a tanító sohasem tudja a leány lelkületét úgy megérteni, mint egy tanítónő”; „... szívesebben veszem, ha tanítónő tanít, mert a tanítónő sokkal inkább megérthet engem és sokkal inkább meg tud felelni azon kérdésekre, amelyek bennem, leánygyermekben felmerülnek...” mint megokolások arra mutatnak, hogy az emelkedő kora a le-

ány tanulók nem annyira didaktikai szempontból, mint inkább általános emberi, tehát pedagógiai szempontból kívánnak női erőt.

A korra vonatkozó kívánságok fiatal, közép, ki idős tanerőkről vélekednek, de ugyanakkor a fiatal közép és idős fogalmakat teljesen különböző mértékekkel mérik, használják, úgyannya, hogy ezekből különösebb következmények nem vonhatók le. Egyöntetűen a középkorú tanító az eszményképünk, csupán az marad eldöntetlen, mit értenek „középkorú” alatt. Az erre vonatkozó megokolások leginkább negatív jellegűek: „Fiatal jelöltek nem nagyon tetszenek nekem, mert itt-ott tréfálnak ugyan, de hamar elvesztik türelmüket, továbbá nem tudnak magyarázni”; „ezen kívül még rendszerint nem tudnak tanítani, de művészi módon kinoxzák a tanulókat az iskolai dolgozatoknál;” vagy „az öreg urak nem tudják a tréfát a komolytól megkülönböztetni.” „Elhasznált idegek.” „... a hosszú tanításidő következtében az öreg tanítók rendszerint idegesek és egy ideges tanítóval együtt dolgozni diáktragédia.”

A legkevésbé értékes, de azon körülményekből következően, hogy a legsűrűbben tárgyalt kérdés, mégis fontos és feltétlen tekintetbe veendő a tanító külsejéről való vélekedésük. Maga az a tény, hogy nagy százalékban nem mindegy a tanulóknak a tanítójuk külseje, szükségessé teszi, hogy figyelembe vegyünk a tanulóknak arra vonatkozó mondani valóját is. „Először arról akarok írni, milyen legyen a tanító külseje. Hogy szép, vagy nemszép az mindegy, hiszen ha hosszabb ideig egy nem szép embert figyelünk, végeredményben sohasem találjuk kimondottan csúnyának. Viszont feltétlenül ápoltnak kell lennie.” „Magas erőteljes termet.” „Nem olyan kicsi, mint mi magunk vagyunk”. „Egy ember, akinek testi hibája van, lehetőleg ne menjen tanítói pályára.”

Ezek voltak e helyen csak rövidre mért, főleg az általános emberi szempontból vett kívánságok, amelyek a német speciális helyzettől függetlenül nagyobbára minden kultúrterület tanulóifjúságának is megfelelnek. A kísérlet lényege azonban kimondottan nevelési és tanítási kérdésekre vonatkozik és erről speciálisan németországi vonatkozása ellenére külön munkában még beszámolok.

Hogy azonban szlovenszkoí helyzetűnkre valamelyes értéket jelentsen azon experimentális vizsgálódás, felkérem e helyen a szlovenszkoí tanítókat és nevelőket, akik e téren munkát vállalnának, hogy a jövő iskolaév első havában „Milyen tanítót kívánok magamnak” címen házi dolgozatot irasson a negyedik elemítől a középiskolák nyolcadik osztályáig. A dolgozat megbeszélésénél megjegyzendő, hogy a dolgozatot milyen célból csinálják és hogy saját tanítójuk illetőleg tanárjuk a dolgozatot nem olvassa el.

A dolgozatokat kérjük a szerkesztőség címére küldeni. A dolgozatoknál nem a *név*, hanem a *kor* fontos.

Modern nevelés régi elvekkel.

Andrew P. Jacobs.

(Copyright by Új Élet)

Mi emberek sokszor vagyunk úgy, hogy fejünket az ég felé emeljük, ugyanakkor mégis állandóan kénytelenek vagyunk arra gondolni, hogy lábunk a földön jár. Körülbelül így vagyunk ma a különböző nevelési rendszerekkel is. A teória s valamennyi eszköze sokszor a legjobb, az ezekből folyó eredmény azonban már mily nagy zür-zavart mutat. Kétségfelen, hogy az érettségizett ember nivója süllyed, mindenki elismeri ezt, mindenki látja, hogy a középiskolákból mindég fucatabb típusú emberek kerülnek ki az életbe.

Elsősorban már maga az ifjúság kezdi mindjobban hangoztatni, hogy tanulmányaik nem képezték ki őket az igazi élet számára. Mind főbbször hangzik a vád, különösen Amerikában, hogy az iskola nem tanítja meg az ifjúságot az igazi „élet-művészetre“, nem ad kezébe oly szellemi és akaratí fegyvereket, melyekkel a praktikus életben megállhatnák a helyüket. Egy nagy kör-kérdés alkalmával többek között így írtak: „Nagyon érezzük, hogy iskolázottságunk cserbe hagyott bennünket. Keressük a moztí, a sportpályát, a kártyaasztalt, bár belátjuk haszontalan voltukat. Olvasunk, de mindég csak a legujabb könyveket, az egészen efemer sajtótermékeket s ha véleflenül nagy emberek jellemrajza kerül a kezünkbe, nem azt nézzük bennük, ami örökértékű, a jellem, az akarat-erő kialakulását, hanem az érdekességet, a hétköznapítól eltérő eredményeket“.

Lehet, hogy van sok fulzás is ebben az önvallomásban, de egy igaz: hogy a mai nevelésben több a frázis és bölcs mondás, a doktrinér dolgok ráerőszakolása, mint a való élet lehelete. Ezért van az, hogy sokan csak későn döbbennek rá, hogy az iskola ékesen lefestett ideális elgondolásai mily nagyon különböznek a szürke hétköznapoktól, melyekben pedig egy egész életet kénytelenek végig-élni. Valahogy a tanítás módszerében nincs meg az a közvetlen ráható, szuggesztív erő, mely a tanulóat az élet művészetében s nemcsak a trigonometriában vinné előre. *Nincs a tanárok kezében oly nevelő eszköz, mellyel a tanulók jelleméhez is hozzáférközhethének., nemcsak az értelméhez és memoriájához.* Ha az a fíu saját jószántából s iniciatívájából hozzá nem kezd önmaga kialakításához, fél-ember marad, az iskola legtöbb esetben csak ezt tudja elérni. Áll pedig mindez a középiskolákra, mert az egyetemekről még ennyít sem mondhatunk. Ott a diák és a tanára között egyetlen kapcsolat a colloquium perceiben jön csak létre s akkor is az eredmény csak egy érdemjegy alakjában mutatkozik. A tanár él a maga kufatásainak s nem cselekszik úgy, mint aki fudatában van annak, hogy több lelket és nevelő hatást vihetne be egész módszerébe.

Mi tévők legyünk? Ez az a kérdés, mely ujabban mindég gyakrabban vetődik fel a szakfolyóiratok hasábjain. Amerikában ez a probléma fordul elő a leggyakrabban a pedagógiai értekezések és gyűlések tárgysorozatában. Nincs ez ideig senki, aki a kérdést alaposan és helyesen megoldaná. Mindenki a másikban keresi a hibát: a tanár az otthoni ferde nevelésben, a szülő az iskola ridegségében és abban a fényben, hogy ismereteken kívül a legritkább esetben ad valami mást is, ad jellemet, reális életfilozófiát.

A sok reform-gondolatból most kiragadtak egyet, melynek a legfőbb sikert jósolják. S lehet mondani, hogy valóban ebben van a legfőbb vitalitás, de rögtön látjuk majd, hogy ez az elgondolás nem eredeti ötlet, hanem csak felelevenítése a legnagyobb keresztény bölcsele, Aquinoi Sz. Tamás elveinek. Ami jó és használható van benne, az a nagy tanítótól van s ami ferde kinövés található rajta, csak az az eredeti benne. Az University of Chicago kísérletezik most ezzel a tervvel, melynek lényege a következő: Megszűnik a graduate iskola és a négy, ugynevezett undergraduate kurzus. Az összes nem professional tantárgyat öt nagy részben fómörítik. A diák úgy dolgozik, ahogyan neki tetszik és akkor megy általános összefoglaló vizsgára, amikor neki jólesik. Ha sikerrel vizsgázott, megkapja diplomáját. E terv szerint a zseni két vagy három hónap alatt levizsgálhatja, a közepes talentum egy-másfél év alatt, a gyenge tanuló pedig négy évig tanulhat, a lump, mivel nem szorítja senki, négy-öt év alatt végleg kibukik.

A terv alapgondolata tehát az, hogy a fiukat a magukra-utaltsággal neveljék öntevékenységre, s egyben a gyenge erkölcsi kvalifikációt kibukfássák. Ez a kísérlet bevallja, hogy a fiuk különböző értelmi és akaratbeli eltéréseinek szabadságot kell engedni, továbbá, hogy a haladás nem a felvett tantárgyak mennyiségétől, nem is a bizonyítványbeli eredményektől függ, hanem a megszerzett s felmutatott tudástól. Más szóval ez az új terv két dolgozó hangsúlyoz: először is, hogy a nevelésben a diák a fontos, ő a nevelés központja, ő az, akinek szinte körülbálványoznak, ő neki rendelik alá még a tanulás menetét is, másodsor, hogy a nevelő és tanár csak a háttérben állt s onnan irányít, kelti fel az ifjú figyelmét önmagára és a külső dolgokra.

Ezt az egész módszert mindenáron ujnak szeretnék feltűntetni. Pedig elfelejtik, hogy már a görögvilág legnagyobb tanítómesterének is ez volt a módszere, Socrates is ebben a szellemben vezette, irányította tanítványait. Ő volt az első, aki érezte, hogy a tanár, a nevelő csak arra szükséges, hogy a tanulóban lánggra lobbantsa az érdeklődés parazsát. Ebben állott ellenállhatatlan erejének titka. Ezzel tudott beilleszkedni a különböző típusú és felfogású emberek gondolatvilágába, s ez legfőbb követelménye a helyes nevelésnek, tanításnak.

A nevelésnek ezt az elvét, melyet most sokan ujnak és a magukénak akarnak feltűntetni, később egy másik nagy elme, Aquinoi Sz. Tamás, még tisztábban fogalmazta meg s szögezte

le. A „De Magistro” című nagyszerű munkájának kettős az alapeszméje s alapgondolata: először is mint lényeg van kiemelve az, hogy a tanulás igazi és teljes értelemben vett önműködés, másodsor s ebből következően, a nevelő vagy tanár csupán segítő eszköz. A tanítás és nevelés Sz. Tamás szerint nem az elvégzendő anyag átültetése a tanítvány lelkébe, nem szimbolumok és jelek átadása, hanem belső munkát elősegítő, irányító tevékenység. Mintha a modern amerikai pedagógusokat hallanók!

Sz. Tamás egyik kommentátora ennek a pedagógiai elvnek ontológiai alapját azzal fejezte ki, hogy a tanulás nem más, mint a potencialitásból aktualitásba való átmenet s ezerrint a tanárnak s a nevelőnek itt csupán megindító és irányító szerep jut. A mostani nevelés azért feremt csak olyan átlag-típusokat, mert módszerével szinte azt a benyomást kelti, hogy itt a gyermekre csupán azért van szükség, mert vannak paragrafus pontok, amelyeket ki kell próbálni valakin.

Mindamellét az University of Chicago pedagógiai kísérletezését, bár lényegében nagy igazságot hangsúlyoz ki, felterésnek tartjuk. Főnehézség ott van, hogy ezzel a határozott programmal még nagyon egyedül áll, márpedig ez a módszer csak akkor számíthat sikerre, ha az egész vonalon uralodik. Várjuk eredményeit. (Detroit, Michigan. U. S. A.)

Új iskola — régi iskola.

Reislinger Frieda.

Az alábbi cikket az erdélyi „A Nap” c. katolikus némozgalmi lapból vettük. Abból az alkalomból íródott, hogy az erdélyi kat. magyar tanítónők július 11—23-ig megrendezik kurzusukat, melynek feladata egy izig-veíg modern, szociális és aktív katolikus tanítónögenerációt állítani a kissebbségi magyar munka szolgálatába. A kurzus három részből áll: pedagógiai, szociális részből és utána lelkigyakorlatból. Az alábbi cikk is értékes dokumentuma az erdélyi kat. magyar tanítónők korszerű szellemének és munkájának. Végső leideje, hogy hasonló kurzusok rendezésével mi is lehetővé tegyük fiatal tanító nemzedékünk továbbképzését! (Szerk.)

Pedagógiai körökben ma e két fogalom körül forog minden, s hol az egyiknek hol a másiknak akadót követője és védelmezője.

Pedagógiai folyóiratokban meg éppen nyílt harc folyik, mely azonban szembetűnően a régi iskola vereségével végződik.

Régi iskola — új iskola. Mi jögon nevezi magát újnak és ugyanakkor milyen alapon nézi le a régít, melyből tulajdonképen, annyi kiváló egyéniség került ki — s az új irányzatnak képviselője is.

Mit akar az új iskola? megvilágítják azok a szemrehányások amivel a régít illetik.

Három tényről van szó úgy a régi mint az új iskolában: 1. a tanító, 2. a gyermek és 3. a nyujtandó anyag.

Kezdjük az utólsóval: a régi iskola *tanítási anyaga túlsok*, a terjedelem a mélység rovására ment. Vizsga előtt megfigyelhető: „még gyorsan egy kicsit erről is, arról is, hogy a gyermeknek dunstja legyen, tudjon róla gagyogni”. Az igazi átértés, alkalmazni tudás nem fontos.

Egyoldalú értelemfejlesztés, mely a való élettel nem tartott fenn összefüggést.

2. A tanító a megtestesült tekintély, magyarázza az előírt anyagot lelkiismeretes pontossággal — a gyermek hallgatja. Kérdés, hozzászólás senkinek sem jut eszébe — a tanító nem tűri. Megbontaná a figyelmet és mozdulatlan ülés sem volna lehetséges.

S aztán mit is mondhatna egy gyermek? Nem a gyermekről van szó, hanem az „életről”, melybe bele kell nőnie.

A fegyelem elsőrendű. A gyermekek feszült figyelemmel hallgatják a tanítást, legalább a külső ezt mutatja, hogy valóban várják a csengetést és mennyire unják a féltlenséget, az ő privát dolguk.

S ez a legnagyobb szemrehányás, hogy féltlenségre kárhoztatja a gyermeket, nem tételezi fel, hogy a *gyermek is tud adni* — nem engedi saját apró tapasztalatait értékesíteni — nem nyilváníthatja érdeklődését.

Az új iskola, a réginek reakciója, örömet, munkakedvet, érdeklődést, hozzászólást stb. akar. Nem előkészíteni a gyermeket az életre, hanem a gyermekkel magát, az életet élni az ő világának megfelelően.

Néhány kép:

Földrajzóra. Régi iskola: Európa térképe. A tanító pácával kezében magyaráz, mutat. A gyermekek hallgatják. Esetleg előttünk is van kis térkép. Előírt rendben megy: határok, terület, vizek, lakosság, főváros — nevezetesebb városok.

Új-iskola. Térkép. Homokláda, látképek (levelezőlap) bélyeg, esetleg ásványok stb.

Honnan és mire való mindez? A gyermekek nem „kezet karba” téve ülnek, hanem hol a tanítót, hol egymást nézik és figyelik. Mert van mit figyelniök. Az egyik az otthonról hozott bélyeget magyarázza, a másik látképeivel járul hozzá az illető ország megismeréséhez. Már jelentkezett egy harmadik: mit mesélt édes apja. A homokládában a legnagyobb komolysággal készült térkép után az ország relieffe — hegyek magasságát viszonylagosan feltüntetve.

De hát a tanító? Csak passzivan hallgat? Aki egyszer megfigyelt, egy a gyermekek öntevékenységével vezetett órát, az észrevehette mennyivel több aktivitást követel a tanítótól, mint amikor szigorúan megállapított módszerrel adott elő. Ha a gyermek érdeklődéssel dolgozik, nem fárad ki, nem lesi a csengetést.

Egy másik kép: *Mértanóra.*

A tanterem üres. Az udvaron gyermekek komoly munkában elmerülve itt is ott is egy csoport, mérőeszközökkel; maguk készített 1 m-es botok — kötelek. Könyv nincs náluk.

Nem a táblán számítták ki a m²-ket, ott van előttük, látják feljes valóságban.

A maguk-lemérte kerítés árát számítták ki stb. stb. Az órának vége, de a munka folytatódik otthon is, mert a mérőeszközök tulajdonukat képezik: a centi és deciméter nem a

távolból megmutatóff idegen valami, mellyel valami elgondolt dolgot kell kiszámítania, hanem a kicsi életének valóságává lesz.

Írás-Olvadás az I. oszt.-ban minden gyermek előtt mozgatható betűk. Kicsi újjaknak még nehézkes diktálás után írni, de betűket összerakni a legnagyobb könnyedséggel sikerül.

A gyermek diktálás után ír és olvas és csak azután kapja a könyvet.

Szept. — októberben az iskolában ülni vétek — ki a szabadba! II. osztálynak földrajz tanuláshoz anyagot gyűjteni, — III. osztálynak természetrajzhoz amit a gyermek később a könyvben megtalál, az már előbb sajátja lett szemléléssel, megfigyeléssel.

Az új iskola lényege: *öntevékenységet, aktivitást a gyermek életébe.*

Munkát, örömteljes munkát! Innen az elnevezés *Arbeitschule*: munkaiskola, aktív-iskola.

Minden tanítás élménnyé váljék. Ez azonban csak az összes lelki tehetségek harmóniáhozhozásával sikerül. Megfigyelés, szemléltetés, érzékeltetés, alakítás, sejtés, a képzelet működése, következtetés, szóval az egész gyermeklélek aktivitása.

A gyermek legyen *«saját mélységeinek bányásza»*. Nem betűt, hanem magát az életet.

Ít csak egyes példákat hoztam fel, amely csak nagyon szerényen akar az új-iskolára rámutatni. Az aktív iskola maga gyűjtő fogalma az utóbbi évek rengeteg iskola irányzatának. De mindnek közös ideája van: *öntevékenység*.

Ez az új iskola szíve.

Ön-tevékenységet, de nem játékot! Tehát éles ellentétben áll, a philantropisták pedagógiai irányzatával, kik minden munkát játékká szerettek volna leegyszerűsíteni. Az élet nem játék hanem komoly munka. S az iskola van hivatva ezt a munkát megszerettetni a gyermekkel úgy, hogy azt ne nyűgnek tekintse.

Ön-tevékenységet minden téren, minden tantárgyban.

Új iskola — régi iskola. Tényleg olyan új ez a követelés. Vajon az elmúlt évtizedek nagy nevelő és tanító művészei nem ezt akarták? Comenius, Rousseau, Pestalozzi Herbart nem ezért dolgoztak? *Ön-tevékenységért*? Ziller bűne, hogy a: „szemléltetés” — „gondolkozás” — és „alkalmazás” *tanítási fokozatokat* megmerevítette. Ezzel rányomta a háború előtti tanítási módszerekre az élettelenség bélyegét, mert a figyelem középpontjába a *tanítás* került s nem az *élő gyermek*.

Ez váltotta ki főrvényszerűleg a reakciót, mely Németországban volt a legerősebb. Minden formától való teljes elszakadást követelve, elvetett módszert, órarendet, tantervet, egyedül csak a gyermek érdeklődését véve irányadóul.

Mint minden új mozgalom, úgy ez is túlzásokba ment át. A túlzások ma már kezdenek leszűrődni. Ma már belátjuk, hogy nem lehet minden tanító művész. Csak a művésznek van joga a formákat megvetni.

A laikus — mert nem művész — igyekezzék *művészien alkalmazni a formát.*

Tanítók, nevelők, szülők! Az új idők szülte gyermeklélek igazi fejlődése számára életkérdés az *új iskola. Erdélyben* végzetesen szegények és visszamaradottak vagyunk még ezen a téren is.

El vannak vágva a fejlődési lehetőségeink. Sem folyóirat, sem könyv, — semmi.

Első gyenge kísérletünk a fanitónők pedagógiai kurzusa. Tegyük össze erőnket, érdeklődésünket, hogy ezek az első lépések erőteljes mozgalommá fejlődhessenek.

A középiskolák tanárai, az osztályok látogatottsága és eredményei nemzetiségi szempontból Csehszlov. ban.

A „magyar kisebbség“ március 1-i számában Rados K. Béla érdekes tanulmányt tett közé a címen, melynek gondolatmenetét az alábbiakban adjuk.

A tanárt és a tanulókat mindig egy harmonikus viszonyoknak kell egymáshoz kötnie. Ha a tanár és tanuló érzelmvilága nem egyazon térben mozog, hanem mind a kettőnek más és más iránya van, akkor kell, hogy előbb utóbb csődöt mondjon az iskola.

A csl. statisztikai hivatal összegyűjti az évvégi osztályozási eredményeket és közzéteszi a tanítási nyelvek szerint. Tudjuk, hogy az évvégi osztályozás nem bír mindig fontossággal, csupán az évvégi buktatások, különösen, a VIII. osztályban, ami sokszor arra is mutat, hogy milyen sikerrel működik az intézet.

Bizonyos az is, hogy az aránytalanul sok bukás, nem csupán a diák hibájából ered, hanem a tanárikar sajtáságosan ferde helyzetének a következménye.

1930–31. évi statisztikai kimutató szerint 100 középiskolai fiú tanuló közül megbukott:

Átlag az egész államban: I. o. 9.6, II. o. 11.2, III. o. 9.8, IV. o. 9.9, V. o. 14.5, VI. o. 8.5, VII. o. 5.5, VIII. o. 1.8%.

Átlag Szlovénzkón: I. o. 14.7, II. o. 15.4, III. o. 12.5, IV. o. 14.4,

V. o. 20.6, VI. o. 10.3, VII. o. 8.2, VIII. o. 3.1.

Átlag Ruszinszkóban: I. o. 18.1, II. o. 21.8, III. o. 17.2, IV. o. 18.6, V. o. 27.4, VI. o. 19.9, VII. o. 20.5, VIII. o. 9.4.

A számok elég világosan mutatják az iskolák belső életét. A legkevesebb bukás a németiskolákban észlelhető, jelölül annak, hogy magasfejltségű intézetek és a tanítás eredményes.

Ellenben a többi kisebbségi iskolákban, ahol idegen nemzetiségű tanárok kinevezésével megfertőzték az iskolákat, különösen a magyar kisebbségi iskolákban, nagyszámu buktatások észlelhetők, nem kevésbé a rutén kisebbségi iskolákban is.

A cseh-szlovák középiskolák helyzetét külön-külön kell megvilágítanunk, hogy a helyzetet jobban megismerhetjük. A történelmi tartományokban a bukások százaléka kedvezőbb, ha nem is olyan jó mint a szudetánémeteké. Tehát a történelmi tartományok iskoláiban normális viszonyok uralkodnak.

Ezzel szemben Szlovénzkón és Ruszinszkóban a bukások föllötte nagyok, 15, 20 sőt 30%-kal magasabbra emelkednek az országátlagnál.

A tanárok és tanulók között nem lehet harmónia, ha ezek különböző nemzetiségűek. Ruszinszkóban az aránytalan nagy bukás,

csakis arra vezethető vissza, hogy iskoláiban majdnem az összes tanár cseh.

Az autonomista szlovákok vezető lapjában, a „Slovák”-ban statisztika jelent meg, a tanárok megoszlására vonatkozóan.

A középiskolai tanárok száma Szlovenszón 604, amelynek nagyobb része cseh anyanyelvű. Míg az 1921—22. évben éppen kétszer annyi cseh tanár működött Szlovenszón mint szlovák, addig most a helyzet sokkal rosszabb. A cseh tanárok 131,7%-kal míg a szlovák tanárok száma 95,9%-kal növekedett. Tehát a szlovák tannyelvű iskolában a tanárok kétharmad-része cseh.

Sivák József szlovák tanfelügyelő által kiadott statisztikában a tanerők nemzetiség szerint, következőképpen oszlanak meg: 1920—21 évben: cseh: 290, szlovák: 145, Magyar: 139, német: 28, rutén: 2. Összesen: 604.

1931—32. évben cseh: 671, szlovák: 284, magyar: 90, német: 76, Rutén: 8. Összesen: 1.129.

Különösen érdekes, hogy 14 évi fejlődési munka után ilyen nagy számban vannak képviselve szlovák iskolában cseh tanárok. Minnél magasabb hivatalról van szó, annál inkább csehek által lesz betöltve.

A pozsonyi szlovák egyetemen, 56 rendes és rendkívüli tanár között, már csak három szlovák van. A német tanárokat is áthelyezik a történelmi tartományokból a volt magyar területekre. Ez sem jó, mert ezeknek más a mentalitásuk mint az őslakosság köréből származóknak. Különösen észlelhetjük, ha a pozsonyi német reál-gimnázium értesítőjét nézzük. A tanárok legnagyobb részt, Éger, Saaz csehországi német vidékről származnak.

A statisztika szerint 156 magyar tanár működik a különböző magyar középiskolákban. De ezek közül csupán 90 magyar anyanyelvű, ebből következik hogy *66 nem magyar tanár tanít magyar intézetekben.* Jellemző, hogy a 8 kisebbégi gimnázium igazgatói közül, csak a komáromi bencés gimnázium igazgatója magyar, a többi szlovák, sőt az egyik cseh anyanyelvű.

Ilyen körülmények között nem kell csodálkoznunk, ha a buktafások a magyar területeken különösen nagyok. Ez visszatükrözi a tanárikar lehetetlen helyzetét a magyar intézetekben. Félhez járul az a körülmény is, hogy a magyar területeken, sokkal kedvezőbb az iskolalátogatás mint másutt. Csak Ruszinszkóban vannak az átlagnál kevesebben. Egy középiskolai osztályra eső tanulók száma átlag az egész államban I. o. 36,7, II. o. 32,2, III. o. 30,0, IV. o. 29,7, V. 27,2, VI. o. 27,7, VII. o. 26,5, VIII. o. 24,0,

Szlovenszékben: I. 40,5, II. 44,4, III. 42,9, IV. 40,0, V. 32,2, VI. 30,8, VII. 28,6, VIII. 26,4.

A magyar középiskolákban: I. o. 46,9, II. o. 41,9, III. o. 39,4, IV. o. 33,7, V. o. 33,3, VI. o. 31,7, VII. o. 32,0, VIII. o. 28,7.

E táblázat megcáfolja azt a véleményyt, hogy a magyar középiskolák nem elég látogatottak, hisz átlag az alsóbb osztályokban, 10-15 tanulóval több van országos átlagnál. Amellett nagyon sok magyar anyanyelvű tanuló jár nem magyar intézetbe.

A középiskolák belső zavarát különösen azzal lehet indokolni, hogy a tanárok más nemzetiségűek s így nem tudnak a diákhöz férni és megfordítva. Javulás egyelőre nem várható, míg csak nincs mindegyik nemzeti kisebbségnek iskolai autonómiaja és az államnak

csak a felügyelés szerepe marad, fejezi be értékes tanulmányát az író.
Gedeon M.

A Teschen vidéki lengyelek között járt a napokban egy szlovák újságról — írja egy magyar napilap. A lengyelek hatalmas politikai szervezete, a sziléziai katolikusok szövetsége ekkor ünnepelte fennállásának ötvenéves jubileumát. A szlovák újságról cikkében érdekes adatokat közöl: A lengyelek legnagyobb kulturegyesülete, a Polska Matka, csaknem saját erejéből egy gimnáziumot (11 osztály 879 tanulóval), 11 népiskolát (20 osztály 561 tanulóval), 51 gyermekgondozót 1629 gyermekkel, egy iparművészeti leányiskolát és egy háztartási iskolát tart fenn. Ha ezek az adatok megfelelnek a valóságnak, akkor 69.360 lelket számláló slonzákoktól mi is sokat tanulhatnánk.

A spanyol egyetemek reformja. A nép- és középiskolai reform után a spanyol kormány a főiskolai oktatás rendszerének megváltoztatását is tervbevette. A madridi „El Debate”, a spanyol katolikusok napilapja, megállapítja, hogy a főiskolai törvény tervezete sok hasznos újítást tartalmaz. Az utolsó években túltengő specializálódást csökkentli. Az oktatásnak egységesebb jelleget ad. A vizsgákat megszigorítja, hogy az egyetemi diploma ez által ismét visszanyerje régi értékét. Helytelennek látja az „El Debate”, hogy az egyetemek önkormányzata pénzügyekre nem terjed ki. Aggodalmasnak tartja a rendelkezéseket különösen Spanyolországban, ahol politikát kevernek még a tudományos kérdésekbe is.

A francia államháztartás és a közoktatásügy. A francia költségvetés, mint ismeretes, oly hiányt tüntet fel, hogy mértékadó állam-

férfiak kijelentése szerint egy év semmiesetre sem lesz elég az államháztartás egyensúlyának helyreállítására. A párizsi „Croix” szerint a francia állami pénzügyek válóságát elsősorban a túlméretezett közoktatásügy költségvetés, illetőleg közvetve a magánoktatás teljes megszüntetése okozza. 1880-ban a közoktatásügy minisztérium kiadásai 45 millió frankot tett ki; ma az 1933. évi költségvetésbe ezzel szemben iskolai és nevelési célokra 5343 millió frankot vettek fel, tehát az 1888. évi összeg száztizenkilencszeresét. Kétségtelen, hogy a francia iskolák kifejlesztése, új egyetemek és különösen leánygimnáziumok felállítása jelentősen növelte a közoktatásügy minisztérium mérlegének kiadási oldalát, az óriási többlet nagy részét azonban a magániskolák megszüntetése okozza. A magániskolák fenntartásához a francia állam jóformán semmivel sem járult hozzá, az állami iskolákban pedig minden egyes tanuló évenként 900 frank költséget jelent a francia államnak.

A bagdadi jezsuita kollégium. Ez az intézet teljesen újkeletű. A rend amerikai tartományai létesítették, két évvel ezelőtt, a Propaganda kívánságára. Most megnyitották már a „high school”-t, amelybe máris 103 tanuló jár. Közülük 88 katolikus, de különböző szertartású: latin, görög, kald, örmény és szír. A többi 15 feloszlik a következő felekezetek között: örmény szakadár, görög szakadár, nesztorlánus, zsidó és mohamedán. (Fides.)

A Szlovák nyelv tanításával kapcsolatban egy félévvel ezelőtt egy polemikában kellett részvételünk. A polemia oka egy a Prágai Magyar Hírlapban megjelent cikk volt. — Akkor a P. M. H. nem adott nekünk kielégítő elégtételt. Most egyik legutolsó számában (jun. 21.) vezércikket közölt, melyben többek között ezeket írja. „Miután magyar nyelvű egyetem nincs, miután a magyar ifjuság a jövőben csak úgy boldogulhat, hogyha anyanyelvén kívül a szlovák nyelvet írásban és szóban tökéletesen bírja, a szülői társadalom azt várja az iskolától, hogy ezt a készségét örökségként adja meg a

magyar tanulóknak. A szlovák nyelv tanításának tehát nem szabad olyan irányban haladnia, mint hogy például a latin vagy a görögöt közvetítette és közvetíti az iskola a diáksereggel. Nem elegendő a nyelvtanításnak az a foka sem, mint amelyen például a régi magyar középiskolákban a német nyelvet tanították. Az iskoláknak kötelessége gondoskodni arról, hogy a magyar diákság a szlovák nyelv teljes tudásának vértetében mehessen ki az életbe s ebben a tekintetben az iskolaügyi kormányzatnak figyelmébe kell vennie azokat a kívánásokat, amelyekkel a szülői értekezletek ostromolják. A szlovák nyelv tanításában tehát módszertani változtatásokra van szükség. Alapos és teljes kiképzésre, amelyet — meggyőződésünk szerint — az iskola igenis megadhat megfelelő módszer, megfelelő tankönyvek, főleg pedig megfelelő tanárok alkalmazásával. "Mi ezeket a sorokat örömmel rögzítráljuk, mint egy — nem a szerkesztőségéből jött — régebbi cikknek a megkésített korrekcióját.

Szociáldemokrata Miatyánk. *Dr Büttner föltisztelendő »a sárga füzetekben« ismertette a szociáldemokrata Gyermekebárdók Miatyánk-paródiáját. Körülbelül a következőképen hangzik: »Föld a mi földünk! nekünk mennyország vagy, dicséressék a te neved, gazdagságod érjen el minket, ó, föld, add meg nekünk a mindennapi kenyereinket és bocsáss meg azoknak, akik Téged vakságukban fel nem ismernek. Ne essetek a földöntúli remények kísértésébe, hanem szabaduljatok meg minden lelket leigázó vallástól. Ámen«*

Gyermek-opera. A párisi Les Nouvelles Littéraires c. hetilapban egy francia szerző elragadtatással írt két német szerző: **Kurt Weill és Bert Brecht** gyermek-operájáról, amelyet Párizsban előadtak és amelyet napjaink egyik legérdekesebb legeredetibb zenei szerzeményének mond. A *Der Jasager* (Aki mindenre igent mond) kétfelvonásos

darabnak japán eredetire támaszkodó megható meséje a következő: Egy fiatal fiu virraszt beteg anyja mellett, akinek olyan orvosságra van szüksége, amelyet csak a hegyen túlról lehet beszerezni. Most megérkezik a tanító és közli, hogy tanítványaival éppen arra a vidékre készül kirándulni. Fiunk nyomban elhatározza, hogy velük tart és elhozza az orvosságot. Amde közel a hegy ormához ő is beteg lesz, nem bírja tovább. Hogy azonban a többiek vállalt feladatuknak eleget tehessenek és elérjék a hegy csúcsát, neki a halálra kell vállalkoznia. Erre igent mond, mire a mélységbe dobják. — Ezzel eleget tettek a becsületnek, mert »Mindenek felett az a fontos, hogy meg tanuljunk valamihez hozzájárulni«, amit a francia író németül megismétel: Vichtig zu lernen vor allem ist Einverständnis. — A rideg fegyelmélettségnek ezt a ríktó japánéme példáját mi nem tartjuk követendőnek, mert a bajtársi szolidaritástól inkább azt vártuk volna, hogy a lerokadt fiút hazaszállítják betegeanyjához és ennek is az áhított orvossággal segítségére legyenek. Ez lett volna erkölcsi értelemben is az igazi happy end.

(Néptanítók Lapja.)

Szerkesztői üzenetek.

Herverth Ernő, Nyitra: Levél ment. — **Zsáček Rezső**, Pozsony: Ilyen nagy reklámot nem hozhatunk. Tessék rövid reklámot csinálni, azt készséggel közöljük. — **Szmutkó Etelka**, Csicsó: Kedves sorait köszönjük. Verssel most el vagyunk látva. — **Magyar József**, Eperjes: Versét anyagtorlódás miatt csak később hozhatjuk. — Igért segítségét előre is köszönjük. — **Villand János**, Érsekújvár: A küldeményt köszönjük. Nagy az anyagtorlódás és így kis türelmet kérünk. — **Reményi József**, Cleveland: A cikket várjuk. Levél megy. A sajtóhibákat illetőleg teljesen osztiuk nézetét. — **Schalkház Sára**, Komárom:

Lapját köszönettel nyugtázzuk. — **Tóth János**, Sopron: A kért számokat köszönettel megkaptuk. A lapot kérjük továbbra is küldeni. — Az ismertestét várjuk. — **Caritas** folyóirat, Pozsony: A megküldött számokat köszönettel megkaptuk. — **Hajas Gábor**, Nagyszombat: A beszámolót örömmel hozzuk. Üdv. — **Ortutay Jenő**, Beregszász: A küldött címetet köszönjük, mutatványszámok elmentek. — **Freudenfeld Károly**, Kassa: Figyelmeztetését köszönjük. A jövőben igyekszünk természettudományi cikkeket is közölni. — Kritikáját a jövőben is kérjük. — **Eperjessy József**, Kassa: Elismerő sorait köszönjük. Utó-

lagos engedelmeivel néhány sort itt is közlünk: „Sok és szépenhangzó szavak helyett kérdésekre most csak annyit válaszolok: A jó Isten áldja meg az „Új Élet“-et és szerkesztőségének ezt a jó s nagyon szükséges kat. akcióját, s adjon erőt a további kitartáshoz. — Jó volna, ha minden most **matuzázott** kat. ifjú s leány az „Új Élet“-tel a kezében menne ki az új életbe.“ — **Orbán László**, Prága: A „Jövő“ eljárást Biró Luciánnal szemben a legmezeibb módon rosszaljuk. Aki egyszer hibát követett el és megbántott valakit, az — ha van benne becsület és bátorság — kérjen bocsánatot, de ne legénykedjen tovább is. Ez a gyerekek nyelvöltögetésére hasonlít s nem férfias eljárás. Természetesen a **Jövő** c. nyomtatvánnyal szemben levontuk a konzekvenciát. Csak pereljék tovább is a papságot és lármázzanak a magzatelhajtások érdekében. Hisz vannak még ma is félműveltek, akiknek az tetszik. — **Vinczeffy Péter**, Petrszalka: Lapiját köszönjük. Örülünk, hogy lapunk megnyerte tetszését. Nem vagyunk ifjúsági lap, csupán a fiatal intellektuelek szellemét fejezzük ki. Továbbí támogatását kérjük. — Előfizetést megkaptuk. — **Bartossik Ilona**, Dunaszerdahely: Megértő sorait köszönjük. Levelének néhány sorát, engedelmeivel, legalább itt közöljük: „Az Ú. É. a kisebbségi irodalom legnívósabb folyóirata. Azt kívánom tőle, hogy haladjon ezen irányban tovább törhetetlenül előre.“ — A megadott címekre mutatványszámok mentek. — **Tóth István**, Kosiky: Utasítása szerint jártunk el. — **Kovácsik Barna**, Rapp: Kedves sorait és elismerését köszönjük. Az adott címekre mutatványszám ment. — **Dr. Szeiff Géza**, Dunaszerdahely: A tanácsot megfogadjuk s a jövőben a vidék kat.-magyar életét is figyelemmel fogjuk kíséni. Örömmel vennénk, ha vidéki értékes megmozdulásokról beszámolókat kapnánk. A kongresszusra várjuk. — **Kossányi József**, Szent Péter: Könyvedről elismerő kritikát hoztak eddig a P. M. H., Tábortűz, Komáromi Lapok, Magyar Kultúra és az aradi Vasárnap. — **Kultúra** szerkesztősége, Nagyszombat: Tekintve, hogy a teljes sorozatot nem kaphatjuk meg, a

meglévő számokra nem reflektálunk. Szíves válaszukat köszönjük. — **Schleicher Imre**, Pozsony: Utasítás szerint jártam el. — **A Nap kiadóhivatala**, Kolozsvár: Szíves értesítésüket köszönjük. — **Sóska Sándor**, Brünn: A küldött címeiket köszönjük, mutatványszám ment. Üdv. — **Ifjúság szerkesztői**, Szombathely: A lapot megindítottuk. Üdv. — **Petrasovic Miron**, Eperjes: Kedves sorait köszönjük. Jól estek elismerő sorai: „nem nehéz véleményt mondani. Aki figyelje a mai változott kulturális, gazdasági életviszonyoknak, aki ismeri a mai ember vallásérkölcsi felfogásait, az látja, hogy az Ú. É. mindent tárgy modern, de katolikus megvilágításban, mindenki megtalálja benne azt, ami kit érdekel. Ellenségeink pedig láthatják, hogy a katolikum nem maradiság.“ — Az új előfizetőknek és olvasóknak — bizony — mi is örülnénk. — **Kiss Jenő**, Mócs: A melegehangú, kedves levelet és küldeményét megkaptuk. Igen örülünk, hogy örömmel kapcsolódik be munkánkba. A mi egyetlen célunk: minnél több lelkes és önzetlen harcost szerezni annak a munkának, melyet „igazi szociális és katolikus misszió“-nak nevezett. Különbön utasítása szerint jártunk el. Igért cikkét várjuk. — **G. H.**, Pozsony: A katolikus tannak lényeges része a nemzetszeret. Ehhez pedig hozzátartozik, hogy gyermekeinket magyar iskolába adjuk, hogy úgy nemzetünk részére megőrizzük, részesévé tegyük a magyar kultúrközösségnek. Ezért az említett eljárást etikai szempontból mi is helytelenítjük. — **Bp. VI. Vilmos Császár út 3.** - Alírást — sajnos — nem tudtuk elolvasni. A figyelmeztetést köszönjük. Kérjük a jövőben is figyelmünket ilyenekre felhívni. — **Többeknek**: Helyszüke miatt több levélre csak jövő számunkban válaszolhatunk.

Sajtóhiba. Lapunk júniusi számának 314. lapjára téves szedés folytán „Carmen rustica“ cím került. A cím helyesen: **Carmen rusticum.**

Sajtóalapra érkezett: Jakner Endre Beregszász 10 és Havasi Ernő Munkács 20 KÉ.

Munkatársaink szíves elnézését kérjük, hogy írásaikat egyelőre még nem tudtuk leköszölni. A nálunk lévő kéziratok következő számainkban kerülhetnek sorra nagy anyagtorlódásunk miatt. Új kéziratokat azonban így is köszönettel veszünk.

Uj üzlet Komáromban! „Liturgia”

Az üzletben nagy választékban és olcsó áron kaphatók:

szentképek, feszületek, templomi ruhák és gyertyák, templomi felszerelések, rózsafüzérek és érmek, imakönyvek, kat. hitbuzgalmi könyvek és ujságok, szenteltvíztartók, szobrok stb.

Az üzlet a Szociális Testvérek vezetése alatt áll.

könyv-, papír- és kegytárgy-kereskedés Klapka tér 75.

Irodai és iskolai felszerelések, füzetek, könyvek.

Uj miseruhák, egyházi és egyesületi zászlók előnyös áron szerezhetők be.

Iskolák, intézmények, egyesületek, testületek kedvezményben részesülnek.

Kölcsönök Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, községi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényelmes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezesekkel és anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan és előzékenyen folyósíthatnak.

Kölcsönök államépítészeti sorsjegyekre és egyéb érték-papírokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb kurzus szerint. Azok vétele, eladása részletfizetésre is!

BUDAY VINCE NOVÉ ZÁMKY—ÉRSEKÚJVÁR.

Hítel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbeli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsönfeltételek Ké. 3 válaszbélyeg ellenében.

A Sajó-Vidék nyomdavállalati és üzletiének Rožňava-Rozsnyó, Főter 4. közleményei:

Raktáron van:

Az összes egyházmegyei nyomtatványok,

Első szentáldozási és bérnyomtatványok, Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak és templomgyertyák,

Szépirodalmi könyvek és tankönyvek!

Itt szerezhető be:

Mécs László: Legyen világosság 21.— Ké.

Dr. Spesz Sándor: Az okkultizmus és a csoda 20.— Ké.

Kovács Gyula: Szabad egy szóra? 10.— Ké.

Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem tekintetes asszony 5.— Ké.

Kovács Gyula: „Rudika házassodik” 3.— Ké.

Kovács Gyula: „Enekek és búcsúztatók” 5.— Ké.

Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság szentségéről” —50 Ké.

Dr. Borka Géza: Gerde Tamás lánya . 5.— Ké.

Tisztelendő M Rafols nővér jövendőlései . 1.— Ké.

Rády Elemér: A kisebbségi kérdés . 1.— Ké.

Szent Imre emlékfüzet . 2.— Ké.

Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve . 4.— Ké.

Szociális apostolok. Proletárok között . —20 Ké.

Börtöntől a sirig . —20 Ké.

Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.

Már megjelent Schoupe-Jankovics: „A pokol” II. kiadása. Ára 8 Ké.

Mondy Miklós:

„Egy a szükséges”

elbeszélés kötete most készült el. Ára 10 Ké.

Az Új Életben imertetett, vagy hirdetett könyveket is beszerezzük!

Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok!

Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei:

1. A serdülő fiú a magyar regényben.

38 nagyobbreszt újabb magyar regény értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú művészi és lélektani alapokon nyugvó ábrázolásaira. Ára 18-20 Ké.

2. Fiú, légy férfi! 3. kiadás (8 ezer).

A 13-16 éves fiú önévelése élénk, változatos fejezetekben. Ára 6-50 Ké.

3. Az új férfi. (3 ezer). Az Erdélyben

két kiadást ért és 4500 példányban elfogyott „A mai férfi életútja” c. munka lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21 éves fiúk részére készített önévelési tervek. Ára 6-50 Ké.

Megrendelhetők a „Szent József” könyvkereskedésben Bratislava (Pozsony) Lőrincapu utca 3. sz.

Folium periodicum a Soc. Stud. Cath. linguae Hung. Reipubl. Cechoslovaquiae editum.

Redactor: Elemér Rády Cassoviae (Košice) Cechoslovaquia, Mikes Kelemen u. 6. Redactor gerens: Phil. et Theol. Dr. Adalbertus Suhaj Cassoviae.

Argumentum Num: 18.

Ex scriptis P. Alexandri Horváth. — **Boris Balla**: quod habet effectum. — **Ladislav Ikvay-Pfeiffer**: Catacomba Moscoviensis. — **M. Cullagh**: De persecutione christianorum. — **Ladislav Possonyi**: Jacques Maritain. — **Jacques Maritain**: Artes, philosophia, Deus. — **Josephus Reményi**: Quinam possum clare ossibus? (poema). — **Dr. Stephanus Cottely**: Quidem processus capitalisticus et notio moralis. — Ex scriptis

Antonii Schütz. — **Ludovicus Tamás**: Titanic (poema). — **Tiburcius Dénes**: In conspectu imaginum Ladislai Pál. — **Alexander Reményik**: Krikkra (poema). — **Guillelmus Havas**: Labor iuxta conceptum Ecclesiae III. — **Georgius Rónay**: Carmen sapientium (poema). — **Julianus Ágoston**: Ver (poema). — **Aloysia Eszterházy**: Nostra responsabilitas de nostra natione. — **Eugenius Kiss**: Solitudo (poema). **Dr. Tiburtius Rejöd**: Idea et actus. — **Arpadus Mészáros**: Novus modus activitatis inter rurales. — **Emericus Siklóssy**: Quomodo studiosa juvenutis res videat? — Ex dictis **Aaron Márton**. — **Andrew P. Jacobs**: Nova educatio cum antiquis principiis. — **Friderica Reisinger**: Nova schola — vetus schola. — **Wox Romana** — Quaestiones juvenutis — oeconomicae — culturales — sociales — pedagogicae („Világosság” — „Lux”). — Libri et scripta. — Imagines. — Nuntia redactionis.

Kegyártárgyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A. kegytárgy és kat. könyvek üzletében **Košice-Kassa. Mészáros u. 12.**

Figyelem

az Új Élet I. évfolyamához bekötési táblákat szállít

BULICZKA EDE könyvkötő

KOŠICE-KASSA, Sándor u. 14. sz. Tel. 2036.

Együtt az Egyházzal hetenként megjelenő miseszöveg magyarázatokkal. Egy szám ára 1 Kč. egy évi előfizetés 52 Kč. Megrendelhető Budapest IX. Lónyai u. 36., II. udv. földsz. 6.

Felvétel a jezsuiták kassai internátusába. (Košice-Kassa, Komensky u. 8.)

Azon szülőknek, kik fiaikat a jövő iskolai évben 7 kassai iskolák valamelyikébe járatják, melegen ajánljuk ezt az internátust. Az internátus 20 holdas gyönyörű kert közepén, modern, egészséges épületben van elhelyezve. A fiúk a jezsuita atyák állandó gondozása és felügyelete alatt vannak. Az internátus igazgatósága válaszbélyeg ellenében küld prospectust az érdeklődőknek.

Utalvány részletfizetési megrendelésre kizárólag az Új Élet előfizetőinek

Megrendelem Önöknél:

1 péld. Csáky Sándor:

A XX. század szakácsművészete

című közel 1000 oldalas modern szakácskönyvet, mely tartalmazza a *legtetsesebb* magyar nyelven megjelent konyharecept gyűjteményt, ezenkívül a gyomor-, cukor-bajosok és betegek diétáját is, Ké 130.— árban, havi 30.-ás részletfizetésre, az első részlet Ké 40.— utánvételezendő.

.....1933.....

.....
(pontos aláírást kérünk)

Kérjük kivágni, postalevelezőlapra ráragasztani és feladni. JASCHKO és TSA könyvkereskedése, Košice Fő u. 63.

Újságbélyeg használata a kassai pósta és távirtda igazgatóság által 85.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.

Az Új Élet szerkesztővel várja mindenki levelét, kérdésekre válaszolunk! — Irjatok!